

**НЕЪМАТУЛЛО ИБРОҲИМОВ,
МУҲАММАД ЮСУПОВ**

АРАБ ТИЛИ ГРАММАТИКАСИ

II ЖИЛД

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим
вазирлиги олий ўқув юртлари талабалари учун дарслик
сифатида тавсия этган

Иброҳимов Н., Юсупов М.

Араб тили грамматикаси. – Т.: «ЎАЖБНТ» маркази, 2003. – 600 б.

Қўлингиздаги китоб «Араб тили грамматикаси, I жилд» дарслигининг («Ўзбекистон миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти, Тошкент, 1997) таркибий қисми бўлиб, у I жилдда ёритилган назарий мавзуларни ўзлаштиришни осонлаштиришга қаратилган ва амалий машғулотларда бажариш учун тавсия этилган турли машқлардан иборатдир. Бундан ташқари ушбу жилддан мустақил ўрганишга мўлжалланган матнлар, оғзаки нутқни ривожлантиришга қаратилган суҳбатлар (диалоглар), шунингдек дарсликда қўлланилган сўзларнинг арабча-ўзбекча луғати жой олган.

Муаллифлар бу жилдни волидаи мухтарамаларининг руҳи шарифаларига бағишлайдилар.

Тақризчи:

Мухаррирлар:

© Н. Иброҳимов, М. Юсупов, 2003.

© «ЎАЖБНТ» маркази, 2003.

МУҚАДДИМА

Қўлингиздаги ушбу жилд I жилднинг «Муқаддима»сида айтилганидек, унда ёритилган назарий мавзуларни мустаҳкамлаш, уни амалда қўллай билишни ўргатишга мўлжаллангандир.

Бунинг учун мазкур жилд ўзаро яқин бўлган назарий мавзуларни ўз ичига олувчи 27 қисмга тақсим этилган ва ҳар бир қисм унда муомалага киритилган янги сўзларнинг арабча-ўзбекча луғати билан бошланади. Бу луғатлар сўз эътибори билан (ўзак эътибори билан эмас) алифбо тартибига солинган. Шундан сўнг назарий мавзуларга мос келувчи машқлар бошланади. Машқлар мазмун нуқтаи назаридан турли-туман бўлиб, I жилддаги мавзуларни ўзлаштиришга хизмат қилувчи материаллардан иборат. Лекин машқларнинг асосий қисмини арабчадан ўзбекчага ва ўзбекчадан арабчага таржима қилишга қаратилган машқлар ташкил этади.

Шунингдек ҳар бир қисм сўнгида биттадан арабча матн мавжуд ва бу матнлар кундалик ҳаётнинг турли қирраларида ишлатиладиган лексик бойликларни ўз ичига олади. Матндаги номаълум сўзлар ҳам қисм бошидаги луғат таркибига киритилган.

Талабадаги лисоний малаканинг ошиб боришини эътиборга олган ҳолда, 15-қисмдан бошлаб биттадан арабча ва ўзбекча суҳбат киритилган ва бу суҳбатлар талабаларда оғзаки нутқни ўстириш, ўзаро суҳбат олиб бориш малакасини шакллантириш имконини беради. Бундай суҳбатлар 19-қисмдан бошлаб иккитадан (иккита арабча ва иккита ўзбекча) берилган.

21-қисмда феъл турлари ва бобларига бағишланган мавзулар тугайди ва бу билан боғлиқ бўлган араб тилида сўз ясалиши мумкин бўлган вазнлар ҳам деярли такомилга етади. Бинобарин, 22-қисмдан бошлаб арабча-ўзбекча луғат айрим иборалар ва географик номлар билан чегараланган ва номаълум сўзларни ўрганиш учун китобхонга дарслик сўнгидаги арабча-ўзбекча луғатга мурожаат қилиш тавсия этилади. Бу луғат ҳар икки жилдда қўлланилган қарийб уч ярим минг сўз ва иборани

ўз ичига олади ва унда сўзлар алифбо тартибига ўзак эътибори билан терилган. Бу луғатдаги қисқартмалар қуйидагача ўқилиши керак: *кўп.* – кўплик; *мз.* – музаккар; *ми.* – муаннас; *ик.с.* – иккилик сон; *жам.* – жамловчи сўз; *мас.* – масалан ва ҳ.з. У ёки бу ўзакка мансуб сўзлар шу ўзакдан ҳосил бўлган феъллар билан бошланган (агар бу ўзакдан шаклланган феъл дарсликда ишлатилган бўлса). Бир ўзакка кирувчи бошқа сўзлар луғатда (–) белгиси билан бошланган ва улар ўзаро алифбо тартибда терилган.

II жилд устида ишлаш жараёнида I жилдга техник сабаблар билан кирмай қолган айрим назарий мавзуларни ёритиш зарурати туғилди ва улар ушбу жилдга 56^а, 56^б, 73^а ва 170^а параграфлар билан киритилди. Уларга доир машқлар бевосита шу мавзулардан кейин келтирилди.

Муаллифлар ушду жилдни тузиш ва нашрга тайёрлашда ўзининг қимматли тавсиялари билан фаол иштирок этган Миср Араб Республикаси Асют университети араб тили ўқитувчиси Халид Абдулҳамид Дайф жанобларига (*خالد عبد الحميد ضيف مدرس اللغة العربية*) ўз миннатдорликларини изҳор этадилар ҳамда ушбу дарслик бўйича ўз фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашиш истагида бўлган китобхонларга олдиндан ташаккур билдирадилар. Мурожаат учун манзил: Тошкент шаҳри, Лохутий кўчаси 25, Тошкент Давлат шарқшунослик институти; Наманган шаҳри, Уйчи кўчаси 316, Наманган Давлат университети, шарқ тиллари кафедраси.

Муаллифлар

БИРИНЧИ ҚИСМ

ЯНГИ СЎЗЛАР

إِبْطٌ	қўлтиқ	تَتَبَّتْ	мустаҳкам бўлмоқ
ابْنٌ	ўғил	تَعْلِيمٌ	таълим
اِتِّجَاهٌ	йўналиш	تَمُّوزٌ	июль
أُخْتُ	опа, сингил	ثَقَافَةٌ	маданият
إِرْشَادٌ	кўрсатма	ثَلَاثَةٌ	музлаткич
أَرْضٌ	ер	جَارٌ	қўшни
أَرْنَبٌ	қуён	جَامِعَةٌ	университет
إِصْبَعٌ	бармоқ	جَبَلٌ	тоғ
التَّرَامُ	зарурият	جَحِيمٌ	дўзах
أَمَّا... فـ	эса, ...га келсак	جَدٌّ	бобо
اِتِّخَابٌ	сайлов	جَدَّةٌ	буви
أَيْضًا	ҳам	جَنُوبٌ	жанубдан эсадиган шамол
بَابٌ	эшик	جَهَنَّمَ	дўзах
بِطَاقَةٌ	карточка	حَارِسٌ	қўриқчи
بَلَدَةٌ	шаҳар	حَرْبٌ	уруш
بَيْتٌ	уй	حُرُوزٌ	иссиқ шамол
بُئْرٌ	қудук	حِزْبٌ	партия

حَسَنٌ яхши
خَالٌ Тоға
خَالَةٌ хола
خُرُوفٌ қўзичок
حَشَبٌ ёғоч
حَمْرٌ шароб
حَيَّاطٌ тикувчи
دَارٌ ҳовли, уй
دُبُورٌ ғарбдан эсадиган
шамол
دِرَاسَةٌ ўрганиш
دُكْتُورٌ доктор
دَلْوٌ челак
دِهْلِيْزٌ коридор
ذَهَبٌ олтин
رَأْسٌ бош
رِجَالٌ эркак киши
رِحْلَةٌ сафар, саёхат
رِيحٌ шамол
زَمِيْلٌ ҳамкасаба
زَوْجٌ эр

سَاعَةٌ соат
سِرْوَالٌ шалвор
سَفِيْنَةٌ кема
سَقَرٌ дўзах
سَقْفٌ шифт
سِكِّينٌ пичок
سَمَاءٌ осмон
سِنٌ ёш (умр); тиш
سَنَةٌ йил
سُوْقٌ бозор
سَيَّارَةٌ автомобиль
سَيِّدَةٌ хоним
شَابٌ йигит
شَجَرَةٌ дарахт
شُرْفَةٌ балкон
شِقَّةٌ квартира
شَمْسٌ қуёш
شَوْكَةٌ санчки, вилка
شَيْخٌ кекса
صَبِيٌّ бола
صَدِيْقٌ дўст

صُحَّى эрталабки пайт

طَالِبٌ талаба

طَبَّاحٌ ошпаз

طَرِيقٌ йўл

عَامِلٌ ишчи

عَرُوضٌ аруз

عَصَا асо

عُقَابٌ бургут

عَقْرَبٌ чаён

عَمَّ амаки

عُمُرٌ умр

عُنُقٌ бўйин

عَنْكَبُوتٌ ўргимчак

غُرْفَةٌ хона

فَأْسٌ болта

فَرَسٌ от (*ҳайвон*)

فَلَاحٌ деҳкон

فُلُكٌ кема

فَنَانٌ санъаткор

فُنْدُقٌ меҳмонхона

قَدْرٌ қозон

قَرِيبٌ қариндош

قَرِيْبَةٌ қишлоқ

قَوْسٌ камон, ёй

كَأْسٌ қадаҳ

كَيْدٌ жигар

كِتَابٌ китоб

كُرْسِيٌّ стул

كِرْشٌ қорин

كُلِيْبَةٌ факультет

لِبَاسٌ кийим

لِسَانٌ тил

لَوْحٌ доска

لَيْلٌ тун

مُتَرْجِمٌ таржимон

مُتَعَلِّمٌ ўқувчи

مَجَلَّةٌ журнал

مُدَّرِسٌ мударрис

مَدَّةٌ «мадда» ҳаракати

مَذْهَبٌ мазҳаб

مَرْأَةٌ аёл

مُرَبِّبَةٌ мураббия

مَسْكَنٌ турар жой

مُسْلِمٌ мусулмон

مَشْغُولٌ банд

مُصَوِّرٌ рессом

مُطْرَبٌ хонанда

مُعَلِّمٌ ўқитувчи

مُقَدِّدٌ ўриндик

مَلَّاحٌ денгизчи

مِلْحٌ туз

مُمْتَلِكٌ актёр

مَنْزِلٌ манзил

مِنْضَدَةٌ стол

مُهَنْدِسٌ инженер

مُؤَرِّخٌ тарихшунос

مُوظَّفٌ хизматчи

نَارٌ олов

نَجَّارٌ дурадгор

نَعْلٌ шиппак

نَفْسٌ жон

هَيْفٌ иссиқ шамол

وَرِكٌ қовурға

يَمِينٌ қасам

§ 1. УНДОШ ТОВУШЛАР.

§ 2. УНЛИИ ТОВУШЛАР ВА УЛАРНИНГ ЁЗИЛИШИ

1-машқ. Қуйидаги сўзларни тўғри талаффуз қилишга уриниб кўринг:

саййāратун - автомобиль,

фаннāнун - санъаткор,

су-қун - бозор,

қари-бун - яқин,

шавкатун - вилка, санчқи,

хубзун - нон,

балдатун - шаҳар,

давлатун - давлат,

йавмун - қун,

хашабун - ёғоч,

суккарун - қанд,

байтун - уй,

масканун - турар жой,

мажаллатун - журнал,

рағбатун - хоҳиш-истак,

турāбун - тупрок,

лабанун - сут,

машғу-лун - банд,

Сали-мун - Салим,

синнун - ёш (*умр*),

тамму-зу - июль,

шиққатун - квартира,

сафи-натун - кема,

қаҳватун - қаҳва,

ки-лу-митрун - километр,
сахлун - осон,
Лубнāну - Ливан,
визāратун - вазирлик,
шāббун - йигит,
лайлун - тун,

ри-шатун - перо,
хари-фун - куз,
дақи-қатун - минут,
хунāка - у ерда,
майдāнун - майдон.

2-машқ. Қуйидаги сўзларни араб графикасида ёзинг ва талаффуз қилинг:

шаҳиййатун - иштаҳа,
жаддатун - буви,
хару-фун - қўзичоқ,
санатун - йил,
мади-натун - шаҳар,
фундукун - меҳмонхона,
шāббатун - ёш киз,
қарйатун - қишлоқ,
шажаратун - дарахт,
манзилун - манзил,
дирāсатун - ўрганиш,
муҳандисун - инженер,

зами-лун - ҳамкасаба,
дихли-зун - коридор,
бадлатун - костюм,
сари-рун - каравот,
вази-рун - вазир,
жади-дун - янги,
либāсун - кийим,
хунā - бу ерда,
жаввун - ҳаво,
сафаржалун - беҳи,
мишмишатун - бир дона ўрик.

3-машқ. Қуйидаги сўзларни талаффуз қилинг ва маъноларига эътибор беринг:

жамалун - туя,
жамālун - гўзаллик,
маддатун – мадда (*ҳаракат*),
мāддатун - модда,
дарā - билмоқ,
дāра - айланмоқ,
мāта - ўлмоқ,
матā - қачон,
сафара - юзни очмоқ,
сāфара - сафар қилмоқ,
бāридун - совуқ,

бари-дун - почта,
симатун - хусусият,
си-матун - белги,
зинатун - оғирлик,
зи-натун - зийнат,
баррун - қуруклик,
бāррун - одобли,
банā - қурмоқ,
бāна - равшан бўлмоқ,
сафи-рун - элчи,
сāфирун - юзи очиқ.

§ 3. АРАБ ТИЛИГА ХОС УНДОШ ТОВУШЛАР

4-машқ. Қўйидаги сўзларни араб ҳарфларида ёзинг:

сақи-лун - оғир,
саллажатун - музлаткич,
лаззатун - лаззат,
сабагун - сабот,
мазҳабун - мазҳаб,

сақафатун - маданият,
заҳабун - олтин,
сабитун - собит,
хуз - ол,
мусаққафун – маданиятли.

5-машқ. Қўйидаги сўзларни тўғри талаффуз қилинг:

نَلَجٌ қор,
مَّ у ерда,
وَتَيْقَةٌ ҳужжат,
مَذْكُورٌ мазкур,
تَمْرٌ мева,
مَنْ нарх,
ثَوْرٌ буқа,
ذُنْبٌ гуноҳ,

ثَانِيَةٌ иккинчи,
تَلَذَّذٌ лаззатланмоқ,
كَثِيرٌ кўп,
مُذَكَّرٌ музаккар,
مُدَيْلٌ иловали,
ثُرَيَّا қандил,
ثَوْمٌ саримсоқ пиёз,
ذَيْلٌ дум,

ثِقَّةٌ ишонч,
وَرْتَةٌ меросхўрлар,
لَذِيذٌ мазали,
وَارِثٌ меросхўр,
ذَاكِرَةٌ хотира,
ذَرَّةٌ зарра,
ذُرِّيَّةٌ зурриёт.

6-машқ. Қўйидаги сўзларни араб графикасида ёзинг:

жами‘атун - университет,
массаҳ.атун - ўчирғич,
фаллаҳ.ун - деҳқон,
‘аж-бун - ажойиб,
х.асанун - яхши,
шу‘у-рун - шуур,
ҳарисун - қўриқчи,
‘умрун - умр,

лавх.ун - доска,
‘ададун - сон,
х.избун - партия,
‘амилун - ишчи,
рих.латун - саёҳат,
мақ‘адун - ўриндик,
нажаҳ.ун - муваффақият,
х.ажарун - тош.

7-машқ. Қўйидаги сўзларни тўғри талаффуз қилинг:

مُعَلِّمَةٌ - муаллима
 مُتَعٌ - кулай, роҳатбахш,
 مَسْحَةٌ - артгич,
 شَعْبٌ - халқ,
 حَارٌّ - иссиқ,
 عَالِمٌ - олим,
 خُلُوٌّ - ширин,
 غَزِيرٌ - азиз
 وَاسِعٌ - кенг,
 نَحِيفٌ - ориқ,
 مُرِيحٌ - кулай, юмшоқ,
 خُرَيْبَةٌ - озодлик,
 حَارِثٌ - қўш ҳайдовчи,
 حَرِيْقٌ - ёнғин,
 حُشُوْدٌ - оломон,
 عِبَادَةٌ - ибодат,
 عَبُوْسٌ - қовоғи солиқ,

عَجُوْزٌ - кекса,
 عَدَمٌ - йўқлик,
 تَفَاحَةٌ - бир дона олма,
 بَعِيْدٌ - узоқ,
 عَمَلٌ - иш,
 سَاعَةٌ - соат,
 خَزِيْنٌ - ғамгин,
 عَالَمٌ - олам,
 مِعْرَاجٌ - меърож,
 عَذْبٌ - чучук,
 سَمَكَةٌ - бир дона балиқ,
 مُحَمَّدٌ - Муҳаммад,
 حَوِيْرٌ - ипак,
 حَرَجٌ - ўрмон,
 عَبَثٌ - эрмак,
 عَجَلَةٌ - ғилдирак,
 مَحِيْطٌ - океан.

8-машиқ. Қуйидаги сўзларни араб ҳарфларида ёзинг:

нашāt,ун - фаолият,
 мари-д.ун - бемор,
 т,ави-лун - узун,
 рийād.атун - спорт,
 т,ифлун - бола,
 мухād.аратун - маъруза,

д.а‘и-фун - заиф,
 ‘ут,латун - дам олиш куни,
 ‘уд,вун - аъзо,
 мат,‘амун - ресторан,
 д.аййикун - тор (*сифат*),
 хаййāt,ун - тикувчи,

байд.атун - тухум,
ми‘т,афун - пальто,
д.а‘фун - заифлик,
бат,āt,исун - картошка,

наҳд.атун - уйғониш,
‘ат,шāну - чанқоқ,
‘аламун - байроқ.

9-машиқ. Қуйидаги сўзларни тўғри талаффуз қилинг:

طَبِيبٌ врач,
بَطَّالٌ қаҳрамон,
فُطُورٌ нонушта,
لَطِيفٌ мулойим,
طَعَامٌ овқат,
خَرِيْطَةٌ харита,
مَطْبَخٌ ошхона,
طَبَّاشِيْرٌ бўр,
خَضْرَوَاتٌ сабзавотлар,
صَاحِبَةٌ шаҳар чети,
طَبَّارٌ учувчи,
طَرِيْقٌ йўл,

مُشَطٌ тароқ,
طَبَّاحٌ ошпаз,
مُتَطَوِّرٌ ривожланаётган,
طَيِّبٌ яхши,
صَرَائٌ ғам-қайғу,
صَبَابٌ туман (ҳаводаги),
ضِرْسٌ озиқ тиш,
ضِلْعٌ қовурға,
ضَوِيَّةٌ куёвнавкарлар,
ضَالٌ адашиш,
ضَرَعٌ елин,
طُفُوْلَةٌ болалик.

10-машиқ. Қуйидаги сўзларни араб ҳарфларида ёзинг:

з,āхиратун - ҳодиса,
з,иллун - соя,
миз,аллатун - соябон,
қас,и-рун - калта,
мас,на‘ун - завод,
муназ,з,аматун -
ташкilot,
нис,фун - ярим,

муз,āхаратун - намойиш,
с,автун - овоз,
наз,ратун - назар,
Мис,ру - Миср,
с,айфун - ёз (*фасл*),
з,ари-фун - келишган,
хушбичим,
с,улбун - қаттиқ,

мих.фаз,атун - сумка,
с,у-ратун - расм,
‘ас,и-рун - шарбат,
наз,и-фун - тоза,

с,а‘бун - кийин,
рас,и-фун - тротуар,
с,абиййун - бола,
шā‘ирун - шоир.

11-мишқ. Қуйидаги сўзларни тўғри талаффуз қилинг:

عَصْرٌ аср, давр,

صُوفٌ жун,

مُصَوِّرٌ рассом,

صَبَاحٌ тонг,

صُحُفِيٌّ журналист,

صَبْعٌ бўёқ,

صَدَاقَةٌ дўстлик,

صَفْحَةٌ саҳифа,

مُوظَّفٌ хизматчи,

قِصَّةٌ қисса,

صَدِيقٌ дўст,

صَارُوخٌ ракета,

صُدْفَةٌ тасодиф,

صِرَاعٌ кураш,

ظِيٌّ оҳу, кийик,

ظَلَامٌ қоронғулик,

صَحِيحٌ тўғри, соғ,

صَغِيرٌ кичик,

مَصْحَةٌ санаторий,

مَصْنَعٌ завод,

ظَرْفٌ конверт,

مِصْعَدٌ лифт,

صَاعِقَةٌ чақмоқ,

ظَهْرٌ бел,

مَظْهَرٌ кўриниш,

خُطَّةٌ лаҳза,

مَنْظَرٌ манзара,

صَمْعٌ клей,

ظَفْرٌ тирноқ,

ظَلِيلٌ салқин.

§ 4. АРАБ АЛФАВИТИ

§ 5. ТАНВИНЛАР

12-мишқ. Алифбо тартибини ёд олинг.

13-машқ. Қуйидаги сўзларни араб ҳарфларида ёзинг ва уларга уч хил танвин қўшимчасини қўшинг:

Мисол: жаддатун - буви - جَدَّةٌ، جَدَّةٌ، جَدَّةٌ

жаддатун - буви,
хар ⇔ фун - қўзичок,
фундукун - меҳмонхона,
жар → датун - газета,
манзилун - манзил,
мад → натун - шаҳар,
зам → лун - ҳамкасаба,
санатун - йил,
сар → рун - каравот,

шажаратун - дарахт,
сафаржалун - беҳи,
мишмишун - ўрик,
жаввун - ҳаво,
бадлатун - костюм,
муҳандисун - инженер,
шаҳиййатун - иштаҳа,
жабалун - тоғ.

§ 6. ҲАМЗА ТОВУШИ

14-машқ. Қуйидаги сўзларни тўғри талаффуз қилишга уриниб кўринг:

’ужратун - кира ҳақи,
’узнун - қулоқ,
’ас’илатун - саволлар,
ри’асатун - раёсат,
’ибда’ - бошла (мз.),
’ибратун - игна,
’икра’ - ўқи (мз.),
ру’асā’у - бошлиқлар,

’айятун - оят,
’анбā’ун - хабарлар,
’ижлис - ўтир (мз.)
т,ā’ирун - қуш,
йавма’изин - ўша куни,
самā’ун - осмон,
Қур’āнун - Қуръон,
’Исмā’и-лу - Исмоил.

15-машқ. Қуйидаги сўзларни араб ҳарфларида ёзинг:

’ахаза - олмоқ,
’ахун - ака,
’устāзун - устоз,
’имāратун - амирлик,
’адāбун - адабиётлар,
му’ассисун - асосчи,
су’ālун - савол,
ма’калун - овқатланиш
жойи,

жи’ - кел (мз.),
’ибтади’ - бошла (мз.),
су’ила - сўралмоқ,
’арсил - жўнат (мз.),
фа’сāни - иккита болта,
қури’а - ўқилмоқ,
ла’ла’а - ялтирамоқ,
жā’а - келмоқ,
х.ā’ит,ун - девор,

'анша'нā - биз қурдик,
 йу'мину-на -
 ишонадилар (мз.),
 шай'ун - нарса,
 ликā'ун - учрашув,
 ба'сā'у - фалокат,
 хазā'ину - хазиналар,
 'а'ламу - биламан,
 'абā'ун - оталар,
 'аф'идатун - қалблар,
 'авлийā'у - валийлар,
 қирā'атун - ўқиш,
 дāфи'ун - илик,
 мā'идатун - дастурхон,

'имлā'ун - диктант,
 масā'ун - оқшом,
 бут,'ун - секинлик,
 д.ав'ун - ёруғлик,
 'аси-рун - эфир,
 са''ала - сўратмоқ,
 та'аккада - таъкидламоқ,
 з,ама'āну - чанқоқ,
 ла'āли'у - марваридлар,
 су'ила - сўралмоқ,
 шуракā'у - шериклар,
 'āзāнун - қулоқлар,
 мā'ун - сув,
 ри'атун - ўпка.

§ 7. ВАСЛАЛИ ҲАМЗА

16-мишқ. Қуйидаги ибораларни тўғри талаффуз қилишга уриниб кўринг:

(3) لِكَلِّ امْرِئٍ	(2) وَالَّذِينَ	(1) فَاجْلِدُوا
(6) إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا	(5) قَبِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا	(4) مَا اٰكْتَسَبَ
(9) يُذَكِّرُ فِيهَا اسْمُهُ	(8) يَهْدِي اللّٰهُ	(7) فَقُلْنَا اذْهَبَا
(12) كَمَا اسْتَخْلَفَ	(11) اَمَّ ارْتَابُوا	(10) يَخْلُقُ اللّٰهُ
(15) دِينُهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ	(14) رَبَّنَا اصْرِفْ	(13) ثُمَّ اسْتَوَىٰ
(18) لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا	(17) اِلَّا اِفْكًا افْتَرَاهُ	(16) وَاسْتَغْفِرُ لَهُمْ
(21) مَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ	(20) وَاَجْعَلْنَا	(19) يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ
(24) قُلْنَا اِحْمِلْ	(23) قُلْ اِنْ اَفْتَرَيْتُهُ	(22) يَقُولُونَ افْتَرَاهُ
(27) وَنَادَى نُوْحٌ ابْنَتَهُ	(26) وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ	(25) وَقَالَ ارْكَبُوا
(30) اِنَّ ابْنِي مِنْ اَهْلِي	(29) يَا اَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ	(28) يَا بَنِيَّ ارْكَبْ

- (31) قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ (32) فَاصْبِرْ (33) لِامْرَأَتِهِ
 (34) يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ (35) يَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا (36) إِلَّا اعْتَرَاكَ
 (37) وَأَشْهَدُوا (38) وَاتَّبِعُوا (39) وَانْتَظِرُوا

§ 8. «Ал-» АРТИКЛИДАГИ ҲАМЗАНИНГ ТАЛАФФУЗИ

17-мишқ. Қуйидаги сўз ва ибораларни тўғри талаффуз қилинг:

- (1) الْوَلَدُ (2) الْأَرْضُ (3) الْمَاءُ
 (4) وَاصْنَعِ الْفُلْكَ (5) مِنْ أَنْبَاءِ الْعَيْبِ (6) يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 (7) بِلَادِ الْعَجَمِ (8) هَذَا الْحَادِثُ (9) كُوَيْهَ الْمَاءِ الْبَارِدِ
 (10) بَعْدَ الْأُسْبُوعَيْنِ (11) مُؤَمَّرَ الْأَدْبَاءِ الْعَرَبِ (12) الْبُلْدَانَ الْعَرَبِيَّةَ
 (13) أَعْلَمُ الْعَيْبِ (14) كَالْجِبَالِ (15) لَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ

§ 9. ҚАМАРИЙ ВА ШАМСИЙ ҲАРФЛАР § 10. «Ал-» АРТИКЛИДАГИ «л» ТОВУШИНИНГ ТАЛАФФУЗИ

18-мишқ. Қуйидаги сўз ва ибораларни тўғри талаффуз қилинг:

- (1) الْإِنْسَانُ (2) النَّارُ (3) الْحَقُّ
 (4) السَّمْعُ (5) الْجَنَّةُ (6) الْأَعْمَى
 (7) الْبَصِيرُ (8) الْعَيْبُ (9) فِي هَذِهِ الدُّنْيَا
 (10) يَوْمَ الْقِيَامَةِ (11) تَمَّرَ الْأَيَّامِ (12) عَلَى الْمَقْعَدِ
 (13) أَحْبَابُ الْكُتُبِ (14) ذَلِكَ الْإِنْدِهَاشُ (15) طَرُقَ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
 (16) جُزُرُ الْبُحُورِ (17) كَالْعَادَةِ (18) فِنْجَانُ الْقَهْوَةِ السَّادَةِ

- 19) دَخَلَ الْمَكْتَبَةَ (20) الْعَلَامَةُ الْمُحَقِّقُ (21) جَمْعِيَّةُ الْعَلَاqَاتِ الثَّقَافِيَّةِ
 22) بَدَأَتِ الصُّدُورِ (23) عَلَى اللَّهِ (24) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
 25) أَخْرَجْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ (26) أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ (27) عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 28) يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (29) فَالنَّارَ مَوْعِدُهُ (30) إِنَّهُ الْحَقُّ
 31) يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ (32) هُمْ الْأَخْسَرُونَ (33) خَزَائِنُ اللَّهِ
 34) فَارَ التَّنُورِ (35) لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ (36) غِيضَ الْمَاءِ
 37) وَأَقِمِ الصَّلَاةَ (38) إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ (39) يَا صَاحِبِي السِّجْنِ

19-машқ. Қуйидаги сўз ва ибораларни араб ҳарфларида ёзинг ва ҳаракатларини қўйинг:

'ат,-т,āвилату	х.и-т,āну-л-ғурфати
'ал-луғату	'ал-қисму-л-'арабиййу
'ан-нафизату	бāбу-л-ғурфати
фи-л-хизāнати	мих.фаз,ату-т,-т,āлиби
'ала-л-лавх.и	'ал-мас,на'у-л-каби-ру
ғурфату-т-тадри-си	ма'ҳаду-л-луғāти-ш-
'ал-қарйату-л-	шарқиййати
мис,риййату	дахалту-л-жāми'ата
с,у-рату-л-'уламā'и	фи-л-масā'и
фи- васат,и-л-мади-нати	'аййāму-т,-т,уфу-лати
шиққату-л-муҳандиси	фи-с-санати-л-мāд.ийати
катаба-т,-т,āлибу	'ал-қуттāбу-л-'арабу
вас,алати-с-саййāрату	'ал-луғату-л-'арабиййату

§ 11. БЎГИН

20-машқ. Қуйидаги сўз ва ибораларни бўгинларга ажратинг, уларнинг турини аниқланг:

3) قَمَرٌ	2) شَمْسٌ	1) بَرَقٌ
6) كَلِيَّةٌ	5) جَامِعَةٌ	4) اَرْضٌ
9) صَدَاقَةٌ	8) غُرْفَةٌ	7) مَدْرَسَةٌ

12) الْكِتَابُ	11) الدَّرْسُ	10) أَحْوَةٌ
15) الْحِرَاةُ	14) الطَّبَاشِيرُ	13) التَّلْمِيذُ
18) السَّفِينَةُ	17) الْمَدِينَةُ	16) الْمَكْتَبَةُ
21) مِنَ الْقَرْيَةِ	20) الْفَسَاتِينُ	19) النَّسِيمُ
24) خَلْفَ السِّينِمَا	23) قُرْبَ الدَّارِ	22) عَلَى الطَّوَلَةِ
27) تَحْتَ الرَّئَاسَةِ	26) مِنْ قُلُوبِهِمْ	25) عَنِ الرِّيَاضَةِ
30) أَمَامَ الْمُعَلِّمِ	29) بَعْدَ الْوُصُولِ	28) قَبْلَ الْمِيْعَادِ
33) طَاوَلَةَ الْمُعَلِّمِ	32) كِتَابُ الطَّالِبِ	31) عُرْفَةُ الدَّرْسِ
36) مَحْفَظَةُ الطَّالِبَةِ	35) حَدِيقَةُ الْمَدِينَةِ	34) عَاصِمَةُ الْجُمْهُورِيَّةِ
39) عِيدُ الْأَضْحَى	38) صَوْمُ رَمَضَانَ	37) ضَوْءُ الشَّمْسِ

§ 12. СЎЗ ТУРКУМЛАРИ

§ 13. КИШИЛИК ОЛМОШЛАРИ

21-машқ. Кишилик олмошлари бўйича билимингизни синаб кўринг.

Мисол: هُنَّ — III шахс, мн., кўплик

1) نَحْنُ (2) هُمْ (3) أَنْتِ (4) هِيَ (5) هُما (6) أَنَا (7) هُوَ (8) أَنْتُ (9) هُنَّ (10) أَنْتِ (11) أَنْتُمْ (12) أَنْتُمْ.

22-машқ. Қуйидаги олмошларни араб тилига таржима қилинг:

Сен (мн.), биз, у (мз.), улар (мн.), сизлар (мз.), сиз иккинги (мз.), у иккови (мн.), мен (мз.)

§ 14. КЎРСАТИШ ОЛМОШЛАРИ

23-машқ. Кўрсатиш олмошлари бўйича билимингизни синаб кўринг.

Мисол: **ذَانِكَ** - ўша иккови (мз.)

(1) **تَانِكَ** (2) **هَدَانِ** (3) **هَذِهِ** (4) **أَوْلَيْكَ** (5) **تَاكَ** (6) **ذَلِكْ**
(7) **هَذَا** (8) **هَاتَانِ** (9) **هَؤُلَاءِ** (10) **تِلْكَ** (11) **ذَانِكَ**.

24-машқ. Қуйидаги олмошларни араб тилига ўғиринг:

Мана шу одамлар; ўша иккови(мн.); бу (мз.); бу иккови (мз.); ўша аёллар; шу (мн.); мана шу иккиси (мн.); шу аёллар; ўша (мз.), анави (мн.); ўша иккиси (мз.); ўша одамлар.

§ 15. АНИҚЛИК–НОАНИҚЛИК КАТЕГОРИЯЛАРИ

25-машқ. Қуйидаги сўзларни биринчи қисм янги сўзлари ичидан топинг, уларни ёзинг, ўқинг ва маъноларини ёдланг:

Университет,	олтин,	бозор,
яхши,	маданият,	йигит,
умр,	мазҳаб,	тун,
доска,	совуткич,	журнал,
партия,	йил,	уй,
ўриндик,	ёғоч,	шаҳар,
саёҳат,	тоғ,	санъаткор,
қўриқчи,	санчки,	соат.

26-машқ. Аниқлик артиклини қабул қилмайдиган ва танвин билан тугайдиган қуйидаги атоқли отларни ёдингизда сақлаб қолинг:

مَالِكٌ – Молик,	هَمَّامٌ – Ҳаммом,	شُعَيْبٌ – Шуайб,
سَعْدٌ – Саъд,	أَنَسٌ – Анас,	بُكَيرٌ – Букайр,

عَقِيلٌ – Уқайл,	مَنْصُورٌ – Мансур,	بَشَّارٌ – Башшор,
كَعْبٌ – Каъб,	مُجَاهِدٌ – Мужоҳид,	عُنْدَرٌ – Ғундар,
جُرَيْجٌ – Журайж,	طَاوُوسٌ – Товус,	حَاتِمٌ – Ҳотим,
بِلَالٌ – Билол,	عَلِيٌّ – Али,	زُهَيْرٌ – Зуҳайр,
زَيْدٌ – Зайд,	أَسَدٌ – Асад,	هِشَامٌ – Ҳишом,
حَمَّادٌ – Ҳаммод,	عَمْرُو – Амр,	جَعْفَرٌ – Жаъфар,
مِغْوَالٌ – Миғвал,	زِيَادٌ – Зиёд,	وَهْبٌ – Ваҳб,
مَسْعُودٌ – Масъуд,	عَبَّاسٌ – Аббос,	شُعْبَةٌ – Шубъа.

27-машқ. Аниқлик артиклини ҳам, танвинни ҳам қабул қилмайдиган қуйидаги атоқли отларни ёдингизда сақлаб қолинг:

عَمْرٌ – Умар,	زُرَّارَةٌ – Зурора,	عَائِشَةٌ – Ойша,
سُفْيَانٌ – Суфён,	عُرْوَةٌ – Урва,	قَتَادَةٌ – Қатода,
أُسَامَةٌ – Усома,	عُمَارَةٌ – Умора,	هَارُونٌ – Ҳорун,
سُلَيْمَانٌ – Сулаймон,	عُلَيَّةٌ – Улайя,	طَلْحَةُ – Талҳа,
إِسْحَاقٌ – Исҳоқ,	أَيُّوبٌ – Айюб,	عُثْمَانٌ – Усмон,
مُعَاوِيَةُ – Муовия,	عَفَّانٌ – Аффон,	مَرْيَمٌ – Марям,
عِكْرِمَةُ – Икрима,	عَوَانَةٌ – Авона,	آدَمٌ – Одам,
شَيْبَانٌ – Шайбон,	سَلْمَةٌ – Салама,	عُيَيْنَةُ – Уяйна,
قُتَيْبَةُ – Қутайба,	عَبْدَانٌ – Абдон,	ذِكْوَانٌ – Заквон.
عَرْعَرَةٌ – Аръара,	عَلْقَمَةٌ – Алқама,	

28-машқ. Аниқлик артикли билан ишлатиладиган қўйидаги атоқли отларни ёдингизда сақлаб қолинг:

الرُّهُرِيُّ	– Аззухрий,	اللَّيْثُ	– Аллайс,
المُبَارَكُ	– Алмуборак,	الْوَالِيدُ	– Алвалид,
الحُسَيْنُ	– Алхусайн,	المُتَوَكِّلُ	– Алмутаваккил,
المُنْتَهَى	– Алмусанно,	المُفَضِّلُ	– Алмуфаззил,
الأَعْمَشُ	– Алаъмаш,	المُغِيرَةُ	– Алмуғира.

29-машқ. Аниқлик артикли билан ишлатиладиган қўйидаги географик номларни эслаб қолинг:

الجَزَائِرُ	– Жазоир,	السُّودَانُ	– Судан,	هِنْدُ	– Ҳиндистон,
المَدِينَةُ	– Мадина,	المَغْرِبُ	– Марокко,	الشَّامُ	– Шом,
البَصْرَةُ	– Басра,	الخَرْطُومُ	– Хартум,	الأُرْدُنُ	– Иордания,
اليَمَنُ	– Яман,	الْكُوَيْتُ	– Кувайт,	السُّوَيْدُ	– Швеция,
الرِّيَاضُ	– АрРиёз,	النَّيْلُ	– Нил,	البُرْتُغَالُ	– Португалия,
الصِّينُ	– Хитой,	الْفُرَاتُ	– Евфрат,	الْكُوفَةُ	– Куфа,
النَّمْسَا	– Австрия,	اليُونَانُ	– Греция,	الطَّائِفُ	– Тоиф,
الصُّومَالُ	– Сомали,	القَاهِرَةُ	– Қоҳира,	اليَابَانُ	– Япония.
المَجْرُ	– Венгрия,	العِرَاقُ	– Ирок,		

30-машқ. Аниқлик артикли қабул қилмайдиган ва танвинсиз ишлатиладиган қўйидаги географик номларни ёдингизда сақлаб қолинг:

لِيبِيَا	– Ливия,	بَغْدَادُ	– Бағдод,
----------	----------	-----------	-----------

دِمَشْقُ – Дамашк,
 سُورِيَا – Сурия,
 اِيْرَانُ – Эрон,
 سَمَرْقَنْدُ – Самарканд,
 مِصْرُ – Миср,
 اِسْرَائِيْلُ – Исроил,
 عَدَنُ – Адан,
 لُبْنَانُ – Ливан,
 صَنْعَاءُ – Сана,
 عَمَّانُ – Аммон,
 قُبْرُصُ – Кипр,

مَنَّعَانُ – Наманган,
 اُوْزْبِكِيْسْتَانُ – Ўзбекистон,
 دَانِيَا – Дания,
 دَجَلَةُ – Тигр,
 اِنْكَلْتَرَا – Англия,
 تُوْنِسُ – Тунис,
 فَرَنْسَا – Франция,
 اَفْغَانِيْسْتَانُ – Афғонистон,
 تُرْكِيَا – Туркия,
 طَشْقَنْدُ – Тошкент,
 كَرْبَلَاءُ – Карбало.

§ 16. ОТЛАРДА ЖИНС КЕТЕГОРИЯСИ

31-машқ. Қуйидаги сўзларни янги сўзлар ичидан топинг, уларнинг муаннас эканлигини эслаб қолинг ва маъноларини ёдланг:

Ер,
 дўзах,
 иссиқ шамол,
 шамол,
 аруз,
 қорин,
 куён,
 уруш,
 ҳовли,
 асо,
 олов,

коворға,
 қудуқ,
 жанубдан эсадиган шамол,
 ғарбдан эсадиган шамол,
 ёш, тиш,
 болта,
 шиппак,
 қасам,
 қуёш,
 қадах,
 жон.

32-машқ. Қуйидаги араб мамлакатлари номи музаккар эканлигини эсда сақлаб қолинг:

- الْيَمَنُ – Яман,
الأُرْدُنُ – Иордания (баъзан муаннас),
المَغْرِبُ – Марокко,
العِرَاقُ – Ироқ (баъзан муаннас),
السُّودَانُ – Судан.

33-машқ. Қуйидаги араб мамлакатлари номлари муаннас эканлигини ёдда сақлаб қолинг:

مِصْرُ – Миср,	لِيبِيَا – Ливия,
سُورِيَا – Сурия	الْكُوَيْتُ – Кувайт,
الْبَحْرَيْنِ – Бахрайн,	تُونِسُ – Тунис,
فَلَسْطِينُ – Фаластин,	المَمْلَكَةُ الْعَرَبِيَّةُ السَّعُودِيَّةُ –
Саудия Арабистони
Қироллиги.
الجَزَائِرُ – Жазоир,	
لُبْنَانُ – Ливан,	

34-машқ. Қуйидаги сўзларни янги сўзлар ичидан топинг, уларнинг ҳам музаккар, ҳам муаннас сўзлар эканлигини эсда сақлаб қолинг, маъноларини ёдланг:

Қўлтик,	бармоқ,	шароб,	пичок,
олтин,	бош,	шалвор,	бургут.
осмон,	тонг,	йўл,	от (ҳайвон),
чаён,	бўйин,	ўргимчак,	жигар.
кема,	қозон,	камон, ёй,	
тил,	туз,	челак,	

35-машқ. Қуйидаги музаккар сўзларни янги сўзлар ичидан топинг, уларни муаннасга айлантинг, маъноларига эътибор беринг:

Амаки, тикувчи, ўқитувчи, қўшни, актёр, мукулмон,	дехкон, ишчи, мударрис, ошпаз, ўқувчи, эр,	рассом, йигит, бола, хизматчи, санъаткор,	тарихшунос, бобо, дўст, таржимон, қариндош.
--	---	---	---

§ 17. СЎЗ ЎЗАГИ ВА ЎЗАК ТУРЛАРИ

36-машқ. Қуйидаги сўзларнинг ўзак товушларини топинг:

كِتَابَةٌ ёзиш,	نَافِذَةٌ дераза,	خَلِيفَةٌ халифа,
تَلْمِيذَةٌ ўқувчи қиз,	ثَوْرَةٌ инқилоб,	تَاجِرٌ савдогар,
قَافِلَةٌ карвон,	رَوحٌ эр,	مَدِينَةٌ шаҳар,
سَيَّارَةٌ автомобиль,	مَدْرَسَةٌ мактаб,	سُفْرَةٌ дастурхон,
سَاكِنٌ яшовчи,	شَوْكَةٌ вилка,	قِسْمَةٌ бўлиш,
جَدُّ бобо,	كَاتِبٌ ёзувчи,	مَجَلَّةٌ журнал.
صَحِيفَةٌ газета,	مَكْتَبَةٌ кутубхона,	

37-машқ. Қуйидаги сўзларнинг ўзагини топинг:

1. بَارِدٌ - совуқ, بَرَادٌ - чойнак, بَرَادَةٌ - совуткич, بَرْدٌ - шамоллаш, بُرُودَةٌ - совуқлик.

2. جَالِسٌ - ўтирувчи, جَلْسَةٌ - мажлис, جُلُوسٌ - ўтириш, جَلِيسٌ - ҳамнишин, مَجْلِسٌ - йиғин.

3. رَجِعَ - қайтиш, رَاجِعٌ - қайтувчи, تَرْجِعُ - қайтариш, رُجُوعٌ - қайтиш, مُرَاجَعَةٌ - консультация, مَرْجِعٌ - маълумот-нома, مُرَاجِعٌ - назоратчи, رَجْعِيٌّ - реакционер.

4. شَرِبَ - ичиш, شَرَابٌ - ичадиган нарса, شَرِبَاتٌ - шарбат, شَرِيبٌ - ичишга яроқли, شَرِيبٌ - кўп ичувчи, مَشْرَبٌ - ичиш жойи, مَشْرَبَةٌ - сув ичиладиган фонтанча, مَشْرُوبٌ - ичиладиган нарса.

38-маишқ. Қуйидаги сўзларнинг ўзагини топинг:

1. قَلْبٌ - юрак, لَوْحٌ - доска, بَدْرٌ - тўлин ой, شَرْقٌ - шарқ, شَعْبٌ - халқ, شَرْطٌ - шарт, عَهْدٌ - аҳд, بَرٌّ - куруқлик.

2. بَلْحٌ - хурмо, قَلَمٌ - қалам, طَبَقٌ - товоқ, قَدَحٌ - қадах, زَرْدٌ - совут, سَحْرٌ - саҳар, سَكَنٌ - турар жой, شَرَفٌ - шараф, شَفَقٌ - шафак.

3. اِهْلَامٌ - илҳом, اِخْرَاجٌ - чиқариш, اِغْلَاقٌ - ёпиш, اِنْهَاصٌ - уйғотиш, اِقْبَالٌ - қабул қилиш, اِكْرَامٌ - хурмат қилиш, اِذْرَاقٌ - англаш, اِفْلَاسٌ - пулсизлик,

4. تَكَلَّمَ - гапириш, تَقَرَّبٌ - яқинлашиш, تَقَسُّمٌ - бўлиниш, تَقَلُّبٌ - ағдалириш, تَقَنُّعٌ - ниқобланиш, تَكْمُلٌ - такомиллашиш, تَمَنُّعٌ - фойдаланиш, تَمَيُّزٌ - ажралиб туриш, تَصَوُّفٌ - тасаввуф.

5. اجْتِمَاعٌ - мажлис, اِكْتِشَافٌ - кашф этиш, اِشْتِرَاكٌ - ишти-
рок, اعْتِرَافٌ - эътироф этиш, اعْتِقَادٌ - эътиқод қилиш,
اِفْتِسَاحٌ – очилиш, اِشْتِقَاقٌ - бўлиниш, اِسْتِلاَمٌ - олиш, қабул
қилиш.

39-машқ. Қуйидаги сўзларнинг ўзагини топинг ва
ўзақларнинг турини аниқланг:

بُطْءٌ секинлик,	مَسْئَلَةٌ масала,	اَسْفٌ таассуфланиш,
سُؤَالٌ савол,	مَلَأَ тўлғазиш,	قَوْلٌ сўз, гап,
غِيَابٌ йўқлик,	أُمُّ она,	عَمَّةٌ амма,
صَحِيحٌ тўғри,	تَمَيَّزٌ фарқлаш,	سُوءٌ ёмонлик,
مَلَأَ зерикиш,	هَيْلٌ кум,	وَجْهٌ бет,
يَمِينٌ қасам,	وُدٌّ меҳр,	وَيْدٌ эҳтиёткор,
وَبَاءٌ вабо,	يَأْسٌ таассуф,	يَوْمٌ кун,

§ 18. НОЎЗАК ҲАРФЛАР

§ 19. СЎЗ ВАЗНЛАРИ

40-машқ. Қуйидаги сўзларнинг вазнини аниқланг:

Мисол: قَافِلَةٌ → فَاعِلَةٌ

مَكْتَبَةٌ (5)	صَحِيفَةٌ (4)	زَوْجٌ (3)	قِسْمَةٌ (2)	سُفْرَةٌ (1)
تَاجِرٌ (10)	ثَوْرَةٌ (9)	مَدِينَةٌ (8)	سَاكِنٌ (7)	شَوْكَةٌ (6)
مَجَلَّةٌ (15)	خَلِيفَةٌ (14)	كَاتِبٌ (13)	نَافِذَةٌ (12)	كِتَابَةٌ (11)
قَلَمٌ (20)	قَلْبٌ (19)	مَدْرَسَةٌ (18)	سَيَّارَةٌ (17)	جَدُّ (16)

(21) إِغْلَاقٌ	(22) تَقَنُّعٌ	(23) افْتِتَاحٌ	(24) بَرٌّ	(25) سَكَنٌ
(26) إِذْرَاكٌ	(27) اعْتِقَادٌ	(28) تَصَوُّفٌ	(29) شَرَفٌ	(30) قَدَحٌ
(31) اشْتِقَاقٌ	(32) إِكْرَامٌ	(33) جَرٌّ	(34) تَقَلُّبٌ	(35) اشْتِرَاكٌ
(36) مَجْلِسٌ	(37) بَرَادَةٌ	(38) جُلُوسٌ	(39) بُرُودٌ	(40) جَلِيسٌ
(41) مُصَوِّرٌ	(42) جَلْسَةٌ	(43) تَلْمِيذٌ	(44) مُتَرْجِمٌ	(45) بُرْهَانٌ
(46) سُلْطَانٌ	(47) شَيْطَانٌ	(48) زَلْزَالٌ		

41-машқ. Берилган вазн асосида қуйидаги ўзаклардан сўзлар ҳосил қилинг, уларни янги сўзлар ичидан топинг ва маъносини ёдланг:

Мисол: **فَعَلٌ** – хшб – **حَسَبٌ** - ёғоч

فَعُولٌ	хрф	فَعَالٌ	фнн	مَفْعُولٌ	шғл	فُعَالٌ	лбнн
فَعْلَةٌ	қрй	فَعَالَةٌ	сйр	مَفْعِلٌ	нзл	فَعْلَةٌ	ждд
فِعَالَةٌ	дрс	فَعَالٌ	лбс	فَعْلَةٌ	шжр	فَعْلَةٌ	шкқ
فَعِيلٌ	змл	تَفَعَّلَ	сбт	فُعُلٌ	фндк	فَعُولٌ	тмз
فَعِيْلَةٌ	сфн	فَاعِلَةٌ	жм'	مُفْعِلٌ	хндс	فِعْلٌ	снн
مَفْعَلٌ	скн	فَعْلَةٌ	рх.л	فِعْلِيلٌ	дхлз	فَعْلَةٌ	мдд

§ 20. ОТ КЕСИМЛИ ГАП

БИРИНЧИ МАТН

هو طالب. هي معلمة. هذه مدرسة. هذا قلم. أحمد دكتور. زينب عاملة.
 هذا رجل. هذه طالبة. أنا طبيب. أنت مهندسة. هذه مجلة. ذلك كتاب.
 مكة مدينة. العراق دولة. تلك مكتبة. هي عمه. هو خال. ذاك جد. تارك

جدة. هوخليفة. عائشة مرآة. عمر خليفة. هذا سقف وهذه أرض. هذه مجلة وتلك جريدة. ذلك مقعد وهذا كرسي. تلك نافذة أما هذا فهو باب. محمد نجار أما عثمان فهو مهندس. هذه منضدة وتلك منضدة أيضاً. أنا فلاحه وهي فلاحه أيضاً. أنت خياطة أما الخالة فهي فنانة. هذه مساحة وتلك ممسحة. تلك غرفة وهذه شرفة. أنا مطرب وأنت مطربة. هذا ابن وتلك أخت. الانتخاب هنا. هذه بطاقة. هي سيدة. أنا مربية. هذا إرشاد. التعليم التزام. هوشيوخ. هذا اتجاه. أنت ملاح. هذه كلية.

42-ماشق. Қўйидаги гапларни арабчага ўғиринг ва интонацияга эътибор бериб ўқинг:

1. Сен (мн.) деҳқонсан. 2. У (мз.) инженердир. 3. Ўша (нарса) столдир. 4. Бу дастурхондир. 5. Ўша (нарса) журналдир. 6. Мен тоғаман. 7. Сен аммасан. 8. Хола аёлдир. 9. Бу ҳовлидир. 10. Ўша (нарса) хонадир. 11. Суфён эркак кишидир. 12. Фотима санъаткордир. 13. Талха актёрдир. 14. Мен ўқувчи қизман. 15. Мен студент йигитман. 16. У автомобилдир. 17. Бу қўлдир. 18. Ўша (нарса) кўздир. 19. У тикувчидир. 20. У чевардир.

43-ماشق. Қўйидаги гапларда эга ўрнига кўрсатиш олмошларининг мос вариантини топиб қўйинг:

(1 ... جامعة. 2 ... بيت. 3 ... شارع. 4) ... كلية.
 (5 ... مدينة. 6 ... غرفة. 7 ... صحيفة. 8) ... خليفة. 9) ... أم. 10)
 ... أذن. 11) ... مصر. 12) ... درس. 13) ... مترجمة.
 (14 ... كتاب. 15) ... عروس. 16) ... مدرسة. 17) ... تلميذ.
 (18 ... فنانة. 19) ... زوجة. 20) ... عم.

44-машқ. Қўйидаги гапларда эга ўрнига II ёки III шахс кишилик олмошларидан мос вариантыни топиб қўйинг:

- (1 ... طالبة. (2 ... معلم. (3 ... خياط. (4 ... مؤرخة.
(5 ... موظف. (6 ... مترجم. (7 ... ممثلة. (8 ... جد. (9 ... خالة. (10 ... جار.

ИККИНЧИ ҚИСМ

ЯНГИ СЎЗЛАР

أَب كўп. آباء ота

إِغْرَة игна

أَخ ака, ука

أُذُن кулоқ

بَاتِر كўп. بَوَاتِر ўткир

بَارِجَة كўп. بَوَارِج ҳарбий кема

بَحْت كўп. بَحُوت бахт

بَدْر كўп. بُدُور тўлин ой

بِرْبَة كўп. بِرَب. ибодатхона

بِرْكَة كўп. بِرْك ховуз

بَصْر كўп. أَبْصَار кўриш

بِعَال كўп. بِعَال хачир

بِكْر كўп. بِكَار, أَبْكَر бўғалок

بِهْلُول كўп. بَهَائِلُ масхарабоз

بَيْس كўп. بُوَسَاء бахтсиз

بُحْفَة كўп. تُحْف. совға

تَل كўп. تِلَال, تُلُول тепалик

تَلْمِيذَة ўқувчи қиз

تُلَل كўп. تُلَل гуруҳ

أَمَان كўп. أَمَان нарх

جَاسُوس كўп. جَوَاسِيْس жосус

جِبَال كўп. جِبَال тоғ

جَدَاوِل كўп. جَدَاوِل ариқ

جَرَس كўп. أَجْرَاس қўнғирок

جَرِيَاء كўп. أَجْرِيَاء журьятли

جَعَل كўп. جَعْلَان қўнғиз

جَمَل كўп. جَمَال туя

جَنْب كўп. أَجْنَاب ён,

БИКИН

جِهَاز كўп. أَجْهَاز жиҳоз

حَائِط كўп. حَيْطَان девор

حَبْر كўп. أَحْبَار олим

حِتَار كўп. حُتْر кирғоқ

أَحْبَار كўп. أَحْبَار хабар,

ЯНГИЛИК

خَلِيفَةٌ кўп. خُلَفَاءُ халифа
 دِبْلَةٌ кўп. دِبَالٌ узук
 دُبُوسٌ кўп. دَبَائِيسُ илгак,
 кнопка
 دُخُولٌ кўп. دَخَلٌ кирим
 دَوْلَةٌ кўп. دَوْلٌ давлат
 دِيْمَاسٌ кўп. دِيَامِيسُ ертўла,
 подвал
 دِكْرَى хотира
 اَذْهَانٌ кўп. ذَهْنٌ зехн
 رِبَاطَاتٌ, اَرِبَطَةٌ кўп. رَبَاطٌ тугун
 رُجْمٌ кўп. رَجْمٌ метеор
 رُوْسَاءُ кўп. رَيْسٌ бошлик
 زَبَانٌ кўп. زَبَانٌ мижоз
 سَوَاطِيرٌ кўп. سَاطُورٌ катта пичок
 سَجَّادَةٌ кўп. سَجَّاجِيْدٌ жойнамоз
 سُقْبَانٌ, سُقُوبٌ кўп. سَقْبٌ бўталок
 سَلَسِلَةٌ кўп. سَلَسِلٌ занжир
 سُلُوكٌ, اَسْلَاكٌ кўп. سِلْكٌ ип, сим
 سَوَالٌ кўп. اَسْئَلَةٌ савол
 شَوَاكِلٌ кўп. شَاكِلَةٌ томон

شَطَائِيَا кўп. شَطِيَّةٌ осколка
 شُعُوبٌ кўп. شَعْبٌ халқ
 اَشْنَابٌ кўп. شَنْبٌ мўйлов
 صَبَايَا кўп. صَبِيَّةٌ қиз бола
 صُحْفِيٌّ журналист
 صَفْحَةٌ саҳифа
 صَنَائِرٌ кўп. صَنْبَرٌ қаттиқ совук
 صُوْرَةٌ расм
 ضُلُوعٌ кўп. ضِلْعٌ кир
 صَوَاءٌ ёруғлик
 طَائِرٌ куш
 اَطْبَالٌ, طُبُولٌ кўп. طَبْلٌ ноғора
 اَطْفَالٌ кўп. طِفْلٌ бола
 ظَبِيٌّ оху, кийик
 ظِلٌّ соя
 ظُلْمَانٌ, ظُلْمَانٌ кўп. ظَلِيْمٌ туюкуш
 قَتْلَى кўп. قَتِيلٌ ўлдирилган
 قِصَّةٌ қисса
 قَلَمٌ қалам

كَسَالَى كۆپ. كَسَالَى دان-
 гаса
 لِقَاءٌ учрашув
 مَائِدَةٌ дастурхон
 مَبَاسِمٌ كۆپ. مَبَاسِمٌ ОҒИЗ
 مَتَّاحِفٌ كۆپ. مَتَّاحِفٌ музей
 مَحَابِرٌ كۆپ. مَحَابِرٌ СИЁХДОН
 مَدْرَسَةٌ كۆپ. مَدْرَسَةٌ мактаб
 مَدِينَةٌ كۆپ. مَدِينَةٌ шаҳар
 مَرَّاحِلٌ كۆپ. مَرَّاحِلٌ босқич
 مَرَكَبٌ كۆپ. مَرَكَبٌ нақлиёт
 مَرَّابٌ كۆپ. مَرَّابٌ тарнов

مَسَاءٌ ОҚШОМ
 مُسْتَشْفَى شифохона
 مَسَامِيرٌ كۆپ. مَسَامِيرٌ МИХ
 مَصْرَعٌ كۆپ. مَصْرَعٌ ҳалокат
 مَصْعَدٌ كۆپ. مَصْعَدٌ лифт
 مَصْنَعٌ كۆپ. مَصْنَعٌ завод
 مِظَلَّةٌ соябон
 نَبِيٌّ пайғамбар
 هَدِيَّةٌ كۆپ. هَدَايَا совға
 يَدٌ қўл
 يَوْمٌ кун

§ 21. ОТЛАРДА СОН КАТЕГОРИЯСИ

§ 22. ОТЛАРДА ИККИЛИК СОН

45-машқ. Қуйидаги гапларни интонациясига эътибор бериб ўқинг ва ўзбекчага ўғиринг:

- 1) هما مدرسان. (2) هما مدرستان (3) أنتما مهندسان. (4) أنتما مهندستان. (5) نحن شابتان. (6) نحن شبابان. (7) هذان بيتان. (8) هاتان غرفتان. (9) ذانك طالبان. (10) تانك متعلمتان. (11) هما أخوان. (12) هذان مستشفيان. (13) تانك ذكريان. (14) أنتما أبوان. (15) تانك مجلتان. (16) أحمد و محمد تلميذان. (17) زينب وفاطمة طالبتان. (18) مكة والقاهرة مدينتان. (19) العراق ومصر دولتان. (20) هاتان يدان. (21) هذان رأسان. (22) هما

زوجان. 23) طلحة وعمر صديقان. 24) موسى وعيسى نبيان. 25) تانك مؤرختان.

46-ماشқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг ва интонацияга эътибор бериб ўқинг:

1. Ўша иккови (мз.) дехқонлардир. 2. Бу иккиси (мн.) актрисалардир. 3. Сиз иккинги (мз.) денгизчиларсиз. 4. Биз иккимиз (мз.) талабалармиз. 5. Тошкент ва Наманган шаҳарлардир. 6. Ўзбекистон ва Тожикистон республикалардир. 7. Шаҳанд ва Ахси қишлоқлардир. 8. Ўша икки (нарса) касалхоналардир. 9. Ҳасан ва Ҳусан ака-укалардир. 10. Самира ва Феруз санъаткорлардир. 11. Улар иккиси эрхотинлардир. 12. Сиз иккинги (мн.) чеварларсиз. 13. Ўша икковлари (мз.) дурадгорлардир. 14. У иккиси ўқувчи болалардир. 15. Сиз иккинги талаба қизларсиз. 16. Ўша икки (нарса) кутубхонадир. 17. Бу икки (нарса) мактабдир. 18. Бу икки (нарса) қаламдир. 19. Биз иккимиз (мн.) тарихчилармиз. 20. Бу иккиси журналдир.

47-ماشқ. Қуйидаги гапларни иккилик сонга айлантиринг ва ўзбекчага оғзаки ўғиринг:

1) هو طالب. 2) هي معلمة. 3) هذه مدرسة. 4) هذا قلم. 5) هذه طالبة. 6) هذا رجل. 7) أنت مهندسة. 8) هذه مجلة. 9) ذلك كتاب. 10) تلك مكتبة. 11) هي عمه. 12) هو خال. 13) ذاك جد. 14) تارك جدة. 15) هو خليفة. 16) أنا مدرس. 17) هي خالة. 18) أنت صديق. 19) أنت صديقة. 20) تلك جامعة. 21) هذه كلية. 22) هذه مدينة.

48-ماشқ. Қуйидаги гапларда эга ўрнига кўрсатиши олошларининг мос вариантини қўйинг:

- (1) ... أستاذان. (2) ... أخوان. (3) ... أذنان. (4) ... سؤالان.
 (5) ... إبرتان. (6) ... رئيسان. (7) ... يومان. (8) ... خبران.
 (9) ... طائران. (10) ... لقآن. (11) ... مائدتان. (12) ... مسآن.
 (13) ... ضوآن. (14) ... ظلان. (15) ... مظلتان. (16) ... مصنعان.
 (17) ... صورتان. (18) ... محفظتان. (19) ... صوتان. (20) ... صبيان. (21)
 ... صحفیان. (22) ... طبيان. (23) ... صفحاتان. (24) ... قصتان.
 (25) ... صاروخان.

49-ماشқ. Қўйидаги гапларда эга ўрнига кишилик олмошларининг мос вариантыни қўйинг:

- (1) ... طالبان. (2) ... مصورتان. (3) ... خياطان. (4) ... ممثلتان. (5) ...
 فلاحان. (6) ... عاملتان. (7) ... نجاران. (8) ... خياطتان. (9) ... معلمتان.
 (10) ... فننان. (11) ... متعلمتان. (12) ... جدتان. (13) ... خالان. (14)
 ... جدان. (15) ... أبوان. (16) ... طفلان. (17) ... صبيتان. (18) ...
 شبان. (19) ... امرأتان. (20) ... رجلاان.

§ 23. ОТЛАРДА КЎПЛИК СОН

§ 24. ТЎҒРИ КЎПЛИК

50-ماشқ. Қўйидаги сўзлардан ноаниқ ва аниқ ҳолатларда кўплик ҳосил қилинг:

مُدْرِسٌ، مُتَرْجِمٌ، مُهَنْدِسٌ، فَلَّاحٌ، نَجَّارٌ، مُمْتَلٌ، مُصَوِّرٌ، مُوَرِّخٌ، مُتَعَلِّمٌ،
 مُوْظَفٌ، مَلَّاحٌ، فَنَّانٌ، مُطْرِبٌ، ابْنٌ.
 طَالِبَةٌ، خَالَةٌ، عَمَةٌ، جَدَّةٌ، مُرَبِّيَّةٌ، مُعَلِّمَةٌ، طِفْلَةٌ، مَتَعَلِّمَةٌ، عَالِمَةٌ، سَيِّدَةٌ،
 بِطَاقَةٌ، اِنْتِخَابٌ، اِرْشَادٌ، اَلْتِرَامٌ، تَعْلِيمٌ، اِنْجَاهٌ، كَلْبِيَّةٌ، شَيْخَةٌ.

51-ماشқ. Қўйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Биз (мз.) дурадгорлармиз. 2. Улар (мн.) чеварлардир.
 3. Сизлар (мз.) ўқувчисизлар. 4. Улар (мз.) тикувчидирлар.

5. Бувилар хонимлардир. 6. Қизлар студентлардир. 7. Мен, Исмоил ва Маҳмуд таржимонлармиз. 8. Булар холалардир. 9. Ўшалар аммалардир. 10. Аммалар ва холалар кексалардир. 11. Улар актрисалардир. 12. Актрисалар ёшлардир. 13. Сизлар (мн.) муҳандисларсиз. 14. Биз (мн.) тарихшунослармиз. 15. Биз (мз.) муҳандислармиз.

§ 25. СИНИҚ КЎПЛИК

52-машқ. Қуйидагиларни янги сўзлар ичидан топинг, уларнинг кўплигини ёдда сақлаб қолинг ва вазнини аниқланг:

Ҳарбий кема, тўлин ой, кўриш, музей, нарх, кўнғироқ, ён, биқин, қирғоқ,	бахтсиз, ибодатхона, хачир, совға, тоғ, жосус, жиҳоз, девор,	ўткир, ҳовуз, бўталоқ, тепалик, арик, кўнғиз, сиёҳдон, мактаб,	бахт, оғиз, масҳарабоз, гуруҳ, журъатли, туя, олим.
--	---	---	---

ИККИНЧИ МАТН

هم معلمون. هن مریبات. أنتم ملاحون وأنتن صبايا. زينب وفاطمة وهند طالبات. نحن أجرياء. هم جواسيس. هؤلاء صبايا. البنات تلميذات. أحمد ومالك وفؤاد نجارون. الجمال هنا. أما البغال فهي هناك. أنتم أحبار. أنتن مؤرخات. هذه بكار وتلك جمال. الجبال هناك والتلال هناك أيضاً. هؤلاء مهندسات وأولئك مترجمات. البنون موظفون والبنات موظفات. الإرشادات والتوجيهات هناك. الحالات سيدات والجدات شيخات. هن بئيسات وهم بؤساء. البرك هناك والجداول هناك أيضاً. نحن بهاليل. هذه محابر. أنتم ممثلون وهم ملاحون. تلك جعلان.

53-машқ. Иккинчи матнни кўчириб ёзинг, ҳаракатларини қўйинг ва ўзбекчага ўғиринг.

54-машқ. Қуйидагиларни янги сўзлар ичидан топинг, кўплигини аниқланг, улардан танвин билан, танвинсиз ва чўзиқ унли билан тугайдиган сўзларни алоҳида гуруҳларга ажратинг ва ёд олинг:

Илгак,	мижоз,	халқ,	қаттиқ совуқ,
зеҳн,	бўталоқ,	лифт,	ноғора,
нақлиёт,	осколка,	подвал,	қир,
катта пичоқ,	ҳалокат,	босқич,	туяқуш,
мих,	кирим,	жойнамоз,	совға,
мўйлов,	метеор,	ип, сим,	дангаса,
узук,	тарнов,	томон,	характер.
тугун,	занжир,	ўлдирилган,	

УЧИНЧИ ҚИСМ

ЯНГИ СЎЗЛАР

أَجْرٌ қорни катта	أَصْلَعٌ тепакал
أَبْيَضٌ оқ	أَعْسَرُ чапақай
أَجْعَدُ сочи жингалак	أَعْنَشُ олти панжали
أَحَدَبٌ букри	أُمُورٌ кўп. АМР иш
أَحْمَرٌ қизил	بَارِدٌ совук (<i>сифат</i>)
أَحْوَلُ ғилай	بُحُوثٌ кўп. БҲТ изланиш
أَخْضَرٌ зангор, яшил	بُعْدَاءٌ кўп. БҒД узок
أَخِيرٌ сўнги	بَلَحٌ хурмо
أَذْرُدُ тиши йўқ	تَعَاوُنٌ ҳамкорлик
أَزْرَقٌ кўк	تَعَايُشٌ биргаликда яшаш
أَسْمَرٌ буғдойранг	تُقَاحَةٌ бир дона олма
أَسْوَدٌ қора	تَلْمِيذٌ кўп. ТЛАМИД ўқувчи бола
أَشْفَرٌ малла	تَقَالٌ кўп. ТҚАЛ, ТҚАА оғир
أَشْطُ соч-соқоли оқ	جَادٌ жиддий
أَشْهَلٌ кўккўз	جَوَامِدٌ кўп. ЖАМИД каттик
أَصْعَلٌ калласи кичик	جُبْرَانٌ خَلِيلٌ جُبْرَانٌ ат.от
أَصْفَرٌ сарик	Жуброн Халил Жуброн
	جَدٌ кўп. АЖДАД бобо

جَدِيدٌ *кўп.* җўдў янги
جَرِيدَةٌ *кўп.* җўрайд газета
جَسُورٌ *кўп.* җўсўр жасур
جَمِيلٌ чиройли
جَوُّ ҳаво
جَيِّدٌ *кўп.* җўяд яхши
خَوَامِضٌ *кўп.* җўхамўз нордон
أَحْجَارٌ *кўп.* җўҗўр тош
خَرَّازِيٌّ *кўп.* җўрўзӣ иссиқлаган
خُرْبِيٌّ урушга доир, ҳарбий
حَسَنٌ *кўп.* җўсан яхши
خِدْمَاتٌ *кўп.* җўхдмўт хизмат
خِفَافٌ *кўп.* җўхфўф, җўхфўфў энгил
دَفَاتِرٌ *кўп.* дфўтўр дафтар
رَطْبٌ *кўп.* рўтбў хўл, нам
سَابِقٌ собиқ
سَاخِنٌ илиқ
سَوَائِلٌ *кўп.* сўўйл суюқ
سُعْدَاءٌ *кўп.* сўдўў бахтли
سَفْرَجَلٌ беҳи
أَسْلِحَةٌ *кўп.* ғўслўҗў қўрол

سَلْمِيٌّ тинчликка оид
سَمِيكٌ йўғон
سَمَانٌ *кўп.* сўмўн семиз
سَهْلٌ осон
سِيَاسِيٌّ сиёсий
سَيِّدٌ *кўп.* сўйдў сўданоб
شَوَارِعٌ *кўп.* шўўрўғ шўўча
شَنِيعٌ хунуқ
شَيْخٌ *кўп.* шўўхў кекса
صَعْبٌ *кўп.* сўвўб қийин
صِعَارٌ *кўп.* сўвўрў кичик
ضُرُورِيٌّ зарур
ضَيْفٌ *кўп.* зўйўфў мўхмон
ضَبِيقٌ тор (*сифат*)
طَبَّاشِيرٌ бўр
طَبِيٌّ тиббий
طَبِيبٌ *кўп.* тўбўўў врач
طَوِيلٌ узун
طَيِّبٌ яхши
ظَمَانٌ *кўп.* зўмўў чанқоқ
عَوَاصِمٌ *кўп.* ғўўўсўмў пўйтахт

عَاقِلٌ кўп. عَقْلَاءُ ақлли
 عَامٌ кўп. أَعْوَامٌ йил; دِرَاسِيٌّ ~
 ўқув йили
 عَامِلٌ кўп. عَمَالٌ ишчи
 عَجُوزٌ кўп. عَجَائِزٌ кекса
 عَرَبِيٌّ араб, арабча
 عَرِيقٌ қадимий
 عَطْشَانٌ кўп. عَطَاشٌ ташна
 عَلَمٌ кўп. أَعْلَامٌ байроқ
 عِلْمِيٌّ илмий
 عَمِيقٌ чуқур
 عَيْبٌ кўп. أَعْيَابٌ тентак
 عَيْبٌ бой
 قَاعَةٌ зал
 الْقَاهِرَةُ Қоҳира
 قَدِيمٌ кўп. قَدَمَاءٌ эски
 قَرِيبٌ кўп. أَقْرَابٌ, أَقْرَبَاءٌ яқин,
 қариндош
 قَصِيرٌ кўп. قِصَارٌ қисқа
 قَلِيلٌ кўп. قَلَائِلٌ оз
 قَوِيٌّ قوي кучли

كَبِيرٌ катта
 كَثِيرٌ кўп. كَثِيرُونَ кўп
 كَثِيفٌ қуюқ
 كَهْرَبَائِيٌّ электрга оид
 لُبْنَانِيٌّ ливанлик киши
 لَدَائِدٌ кўп. لَدَاذٌ мазали
 لَوْحٌ кўп. أَلْوَاحٌ_доска
 لَيِّنٌ юмшоқ
 مَاءٌ сув
 مَوَادٌ кўп. مَادَّةٌ модда
 مَالِحٌ шўр
 مَاهِرٌ моҳир
 مُتَأَخَّرٌ охирги, кечиккан
 مُجْتَهِدٌ кўп. مُؤَنٌ ~ тиришқоқ
 مُحْتَرَمٌ ҳурматли
 مُخْتَلِفٌ турли хил
 مُرٌ аччиқ
 مَصَابِيحٌ кўп. مَصَابِيحٌ лампа
 مُضَرٌّ зарарли
 مُعَاَصِرٌ замонавий
 مُفِيدٌ фойдали

مُقَدَّسٌ мукаддас, табаррук

مُكْرَمٌ хурматга лойик

مُمْتَعٌ марокли, кизикарли

مُنِيرٌ ёруғ

مُهْمٌ муҳим

نَاشِفٌ қурук

نَاحِفٌ кўп. نَحَافٌ ориқ

نِسْوَانٌ, نِسْوَةٌ, نِسَاءٌ аёллар

نَشِيطٌ кўп. نَشَطَاءٌ фаол

نُظْفَاءٌ кўп. نَظِيفٌ озода

نَهْرٌ кўп. أَنْهَارٌ дарё

وَاسِعٌ кенг

وَاسِحٌ ифлос

يَدَوِيٌّ қўлга тегишли

55-машқ. Қўйидаги сифатларни янги сўзлар ичидан топинг, уларни ёдланг, вазнини аниқланг ва муаннас шаклини топинг:

Чиройли,
хунук,
мазали,
аччиқ,
нордон,
юмшок,
қаттик,
чукур,
илик,
сўнгни,
озода,
ифлос,
узун,
қисқа,
катта,
кичик,
осон,

кийин,
оғир,
енгил,
замонавий,
янги,
эски,
узок,
яқин,
қуюқ,
суюқ,
семиз,
йўғон,
ориқ,
хўл,
муҳим,
қурук,
шўр,

қари,
яхши,
оқ,
қора,
қизил,
сарик,
қўк,
зангор,
соч-соқоли оқ,
тепакал,
чапақай,
олти панжали,
ғилай,
буғдойранг,
охирги,
тиши йўк,
қорни катта,

сочи қўнғирок,
қўккўз,
малла,
каллеси кичик,
тентак,
тиришқоқ,
фаол,
дангаса,
чанқоқ,
иссиқлаган,
тор,
кенг,
кўп,
оз,
бахтли.

56-маишқ. Қўйидаги сифатларни янги сўзлар ичидан топинг, уларнинг кўплигини ёдда сақланг ва бу кўplikларнинг вазини аниқланг:

Бахтли,	букри,	узок,	чанқок,
оз,	кекса,	эски,	жасур,
кўп,	хўл,	янги,	яхши,
иссиқлаган,	орик,	енгил,	қиска,
фаол,	семиз,	оғир,	озода,
тиришқок,	суюк,	кичик,	қаттик,
тентак,	яқин,	ташна,	мазали.

57-маишқ. Қўйидаги гапларни ўзбекчага ўғиринг:

- 1) الكلية صغيرة. (2) النهر عميق. (3) الجوارد. (4) العجوز أدرد. (5) الماء ساخن. (6) الطالبان نشيطان. (7) الطالبة شهلاء. (8) اللوح أسود. (9) أنا عطشان. (10) الطباشير أبيض. (11) هما نشيطان. (12) الدرس سهل. (13) الشارع ضيق. (14) الشيوخ درد. (15) الكتاب ثقيل. (16) الدفتر خفيف. (17) مصر عريقة. (18) المدينة قريبة. (19) القرية بعيدة. (20) المدرسون نشطاء. (21) التلاميذ كسالى.

58-маишқ. Қўйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Сув суюқдир. 2. Сут илиқдир. 3. Уй оқдир. 4. Кўча тордир. 5. Студент (мз.) фаолдир. 6. Йўл хўлдир. 7. Дарс қийиндир. 8. Эшик тозадир. 9. Дераза ифлосдир. 10. Тош қаттиқдир. 11. Ўқувчи (мз.) кичикдир. 12. Иккита қиз бола сочи кўнғироқдир. 13. Биз (мз.) соч-соқоли оқмиз. 14. Сизлар (мн.) фаолсизлар. 15. У иккиси (мз.) ориқдир. 16. У (мн.) чапақайдир. 17. Мен (мн.) малламан. 18. Улар (мн.) дангасалардир. 19. Кутубхона яқиндир. 20. Университет узокдир. 21. Ўриндиқ юмшоқдир. 22. Дурадгорлар узун бўйлидирлар. 23. Тарихшунослар (мн.) фаолдирлар. 24. Иккита олма нордондир. 25. Чой

илиқдир. 26. Мен (мз.) иссиқлаганман. 27. У (мн.) чанқоқдир. 28. Уй кенгдир. 29. Дарахт яшилдир. 30. Иккита атиргул кизилдир. 31. Домла қаридир. 32. Тупроқ курукдир. 33. Овқат ёғлидир. 34. Сиз иккинғиз (мн.) данғасасиз.

§ 27. АНИҚЛОВЧИ

§ 28. МОСЛАШГАН АНИҚЛОВЧИ

59-машқ. Қуйидаги бирикмаларнинг ҳаракатини қўйинг ва ўзбекчага ўғиринг:

1) حجر جامد. 2) الدرس الصعب. 3) التلميذ النحيف. 4) علم أحمر. 5) غرفتان نظيفتان. 6) التفاحتان الحامضتان. 7) قرية بعيدة. 8) البيوت الجديدة. 9) الماء المالح. 10) السماء الزرقاء. 11) الألواح السوداء. 12) الأشجار الخضراء. 13) السفرجل اللذيذ. 14) التلاميذ الكسالى. 15) قاعتان واسعتان. 16) التلميذات النشيطات. 17) الشيوخ الدرد. 18) الشوارع الوسخة. 19) الشبابات الجميلات. 20) المدارس الجديدة. 21) الحيطان البيضاء. 22) الطلاب الشهل. 23) معلمون صلح. 24) مصر القديمة. 25) طشقند المعاصرة.

60-машқ. Қуйидаги бирикмаларни арабчага ўғиринг:

1. Совуқ сув. 2. Иккита катта балиқ. 3. Иккита кўк дастурхон. 4. Фаол талабалар. (мз.). 5. Илиқ овқат. 6. Оғир китоблар. 7. Қисқа йўл. 8. Яқин келажак. 9. Осон дарслар. 10. кийин маърузалар. 11. Чуқур дарёлар. 12. Чиройли ўқувчи қизлар. 13. Ақлли бувилар. 14. Иккита тор коридор. 15. Буғдойранг ёш йигитлар. 16. Соч-соқоли оқ боболар. 17. Янги факультетлар. 18. Иккита ифлос майдон. 19. Иккита катта туя. 20. Иккита сариқ ўрик. 21. Тиши йўқ

аммалар. 22. Кичик хоналар. 23. Чуқур денгизлар. 24.
Иккита юмшоқ стул. 25. Узун столлар.

61-ماشق. Қўйидагиларнинг ҳаркатини қўйинг ва ўзбекчага ўғиринг:

- 1) هذه الجامعة جديدة. 2) هذه جامعة جديدة. 3) ذاك القلمان
- أصفران. 4) ذاك قلمان أصفران. 5) هاتان المجلتان صغيرتان. 6) هي سيارة
- جديدة. 7) أولئك المهندسون جدد. 8) هذه القاعة واسعة. 9) هذا التلميذ
- النشيط جديد. 10) هذه المجلات القديمة جيدة. 11) هؤلاء الأجداد شمط.
- 12) أولئك الخالات جعد. 13) تلك الدبلة صفراء. 14) الشنب الأسود
- طويل. 15) تلك السجادة الحمراء قديمة. 16) أولئك النساء بئيسات. 17)
- هؤلاء الكسالى بؤساء.

62-ماشق. Қўйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Қизил дастурхон каттадир. 2. Бу кўча тордир. 3. Бу
- икки ўқувчи (мз.) фаолдир. 4. Бу толиба қизлар
- фаолдирлар. 5. Булар фаол толиба қизлардир. 6. Ўша
- иккита катта ариқ узоқдир. 7. Ўша инженер йигитлар
- буғдойрангдирлар. 8. Бу икки одам тикувчидир. 9. Бу
- тарихшунослар (мз.) ақллидирлар. 10. Ўша икки аёл
- чевардир. 11. Ўша ўқитувчилар (мз.) тиришқокдирлар. 12.
- Бу врач (мз.) мохирдир. 13. Сиз иккинги оқида аёлларсиз.
14. Мен бахтли инсонман. 15. У дангаса одам бахтсиздир.
16. Ўша иккита дангаса қиз ўқувчидир. 17. Бу икки шаҳар
- озодадир. 18. Ўша қишлоқ каттадир. 19. Бу дарёлар
- чуқурдир. 20. Бу сув шўрдир. 21. Бу шўр сувдир. 22. Ер
- каттикдир. 23. Бу юмшоқ нон мазалидир. 24. Ўша кичкина
- хона кутубхонадир. 25. Ўша сочи қўнғирок қиз тиришқок
- ўқувчидир.

§ 29. НИСБИЙ СИФАТ

63-машқ. Қуйидаги нисбий сифатларнинг шаклига эътибор беринг ва ёдланг:

بَادِيَةٌ	сахро	→	بَدَوِيٌّ	бадавий, сахровий
الْبَحْرَيْنِ	Баҳрайн	→	بَحْرَائِيٌّ	баҳрайнлик киши
حَضْرَمَوْتُ	Ҳадрамавт	→	حَضْرَمِيٌّ	ҳадрамавтлик киши
رَبٌّ	илоҳ, раб	→	رَبَّائِيٌّ	раббоний, илоҳий
رَقَبَةٌ عَظِيمَةٌ	йўғон бўйин	→	رَقَبَائِيٌّ	бўйини йўғон киши
الرَّيِّ	Рай	→	رَازِيٌّ	Рай шаҳрилик киши
شَعْرٌ كَثِيرٌ	кўп соч	→	شَعْرَائِيٌّ	серсоч
شُنُوَةٌ	нафрат	→	شَنِيٌّ	манфур
صَدْرٌ كَبِيرٌ	катта кўкрак	→	صَدْرَائِيٌّ	кўкраги катта
بَنُو عُبَيْدَةَ	Бану Убайда	→	عَبْدِيٌّ	Бану Убайдага тегишли
عَبْدُ قَيْسٍ	Абдукайс	→	عَبْقَيْيٌّ	Абдукайсга тегишли
عَبْدُ شَمْسٍ	Абдушамс	→	عَبْشَمِيٌّ	Абдушамсга тегишли
عَبْدُ اللَّهِ	Абдуллоҳ	→	عَبْدَلِيٌّ	Абдуллоҳга тегишли
الْفَرَاهِيدُ	Алфараҳид	→	فَرُهَوْدِيٌّ	Алфараҳидга қарашли
قُرَيْشٌ	Қурайш	→	قُرَيْشِيٌّ	қурайшлик
حَبِيَّةٌ عَظِيمَةٌ	катта соқол	→	حَبَائِيٌّ	серсоқол одам,
صَنْعَاءٌ	Сана	→	صَنْعَائِيٌّ	саналик киши
أَمْرُؤُ الْقَيْسِ	Имруулқайс	→	مُرْقَيْيٌّ	Имруулқайсга тегишли

64-машқ. Қуйидаги сўзлардан нисбий сифат ҳосил қилинг ва ўзбекчага ўгириг:

ватан	وَطَنٌ	инглиз	إِنْجَلِيزُ	қишлоқ	
тинчлик	سِلْمٌ	форс	فَارِسٌ	хўжалиги	زِرَاعَةٌ
Миср	مِصْرٌ	электр	كَهْرَبَاءٌ	кутубхона	مَكْتَبَةٌ
шарқ	شَرْقٌ	ой	شَهْرٌ	мактаб	مَدْرَسَةٌ
китоб	كِتَابٌ	кун	يَوْمٌ	тил	لُغَةٌ
девор	حَانِطٌ	кооператив	تَعَاوُنٌ	қўл	يَدٌ
қишлоқ	قَرْيَةٌ	Африка	إِفْرِيْقِيَا	ота	أَبٌ
араб	عَرَبٌ	тиббиёт	طِبٌّ	ака	أَخٌ
ўзбек	أَوْزْبَكٌ	саноат	صِنَاعَةٌ	адабиёт	أَدَبٌ
Америка	أَمْرِيكَا				

65-машқ. Қуйидаги гапларнинг ҳаракатини қўйинг ва ўзбекчага ўгириг:

- 1) الأسلحة الحربية كثيرة. (2) البلح العراقي لذيذ. (3) فيروز مطربة لبنانية. (4) العام الدراسي الجديد قريب. (5) هذا أمر سياسي. (6) الحرب العالمية الثانية كبيرة. (7) اللغة العربية ممتعة. (8) اللغة الفارسية سهلة. (9) اللغة الروسية صعبة. (10) هؤلاء عمال مصريون. (11) الطلاب العراقيون مجتهدون. (12) الأطباء المصريون ماهرون. (13) هذه جريدة إنجليزية. (14) تلك مجلة فرنسوية. (15) ذانك الكتابان الأوزبكيان جديدان. (16) مكة المكرمة مدينة سعودية. (17) الكتب المدرسية كثيرة. (18) العلماء الأمريكيون أقوياء.

66-маиқ. Қўйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

Африкалик студент (мз.) тиришқокдир. 2. Бу китоблар арабчадир. 3. Ўша журналлар инглизчадир. 4. Арабча газета янгидир. 5. Мисрлик аёл деҳқондир. 6. Мисрлик санъаткор (мн.) машхурдир. 7. Умм Калсум мисрлик хонандадир. 8. Инглиз ва форс тиллари осондир. 9. Қишлоқ хўжалиги ишлари кўпдир. 10. Қўл иши қийиндир. 11. Биродарларча дўстлик фойдалидир. 12. Шарқ тиллари кўпдир. 13. Музлаткич электрлидир. 14. Сахролик аёл тиришқокдир. 15. Баҳрайник ўқувчи қиз активдир. 16. Иккита ҳадрамавтик тарихшунос (мн.) кексадир. 17. Студент қиз серсочдир. 18. Халқаро тайёрагоҳ кенгдир. 19. Бу толиба қизлар шаҳарликдирлар. 20. Шаҳарлик толиба қизлар кўпдир. 21. Сиёсий партиялар оздир. 22. Илмий изланишлар қийиндир. 23. Ғарб адабиёти осондир. 24. Инглизча газеталар кунликдир.

УЧИНЧИ МАТН

الجامعة كبيرة. هذا كتاب قديم. هذا الكتاب قديم. المصباح الكهربائي منير. الغرفتان واسعتان. هؤلاء فلاحون نشطاء. هؤلاء الفلاحون نشطاء. البحوث العلمية مفيدة. هن جعد. هذه الدروس الجديدة صعبة. الأدب الأوزبكي غني. هم سمر. الشوارع الوسخة بعيدة. هاتان المجلتان العربيتان قديمتان. القاهرة كبيرة. المتاحف الجديدة كثيرة. الخدمات الطبية ضرورية. هؤلاء العلماء صلح. أولئك مهندسون جدد. القاهرة عاصمة مصرية. مكة المكرمة مدينة مقدسة. التعايش السلمي مسألة جادة. الأعمال اليدوية صعبة. التعاون أمر إنساني. هذه المدن الصغيرة جميلة ونظيفة. أولئك الممثلون لبنانيون. الأسلحة الحربية مضرّة. المجالات السياسية قليلة. المواد الدراسية مختلفة. جبران خليل جبران كاتب لبناني. هذا الشاب القومي عامل

مصري. المدرسون العراقيون العقلاء كثيرون. هذه السيدة مدرسة أوزبكية. ذلك الشيخ السعودي ذكي وظريف. هؤلاء السادة ضيوف محترمون. أولئك المعلمات الروسيات مجتهدات.

67-ماشқ. Учинчи маттни дафтарингизга кўчириг, ҳаракатларини қўйинг ва ўзбекчага ўгириг.

68-ماشқ. Қўйидаги ибораларни ўрганиг ва улар шиширокида гап тузинг:

معلمات روسيات، الشيخ السعودي، كاتب لبناني، المواد الدراسية،
أسلحة حربية، أمر إنساني، أعمال يدوية، مكة المكرمة، خدمات طبية،
الأدب العربي، مصباح كهربائي، مسألة جادة، عاصمة مصرية، جبران خليل
جبران، مجلة سياسية، ضيوف محترمون، بحث علمي، فلاحون نشطاء، دروس
جديدة، المدن الصغيرة، تعايش سلمي

ТҮРТИНЧИ ҚИСМ

ЯНГИ СЎЗЛАР

اِبْتِسَامَةٌ	битга табассум	بَارِيَاءً	кўк нўхат
أَثِيرٌ	эфир	بِجَوَارٍ	ёнида
اِحْتِرَاقٌ	ёниш, куйиш	بِدَلَّةٍ	костюм
اِحْتِرَامٌ	хурмат қилиш	بِدُونٍ	...сиз,
أَخْرَى	энг муносиб	بِدُونِ تَمْهِيدٍ	тайёргарликсиз
أَحْمَقٌ	аҳмоқ	بِرَى	ер
أَخْوِيٌّ	биродарона, дўстона	بِسُرْعَةٍ	тезда, зудлик билан
أَدَبِيٌّ	адабий, бадий	بِصَوْتٍ مُرْتَفِعٍ	бор овоз билан (сўз. кўтарилган овоз билан)
أَدْنَى	энг яқин	بِالطَّبَعِ	албатта
أَدَى	оғрик, азият	بِطَرِيقَةٍ أَوْ أُخْرَى	бир илож қилиб (сўз. у ёки бу йўл билан)
أُسْتَاذٌ	қўп. أُسَاتِدَةٌ устоз, профессор	بِلَوْى	бахтсизлик, фалокат
أَسَى	ғам, қайғу	بُولِيْسِيٌّ	полицияга тегишли
أَعْلَى مِنْ	..дан қимматроқ	بَيْنَ الْفَيْئَةِ وَالْأُخْرَى	ГОҲ-ГОҲ, онда-сонда
إِلَى اللَّقَاءِ الْجَدِيدِ	яна қўришгунча (сўз. янги учрашувгача)	تَحْضِيرٌ	хозирлик
أَنَّى	вақт	تَذَكُّرَةٌ	қўп. تَذَاكُرٌ чипта, патта
أَوْ	ёки		

تَرْجِمَةٌ кўп. تَرَاجِمُ таржима
 مَثَالٌ кўп. مَثَائِلٌ хайкал
 تَمْهِيدٌ тайёргарлик
 ثَانٍ - ثَانِيَةٌ мн. الثَّانِي - иккинчи
 تَرَّى бойлик
 تُرْيًا қандил
 تَمِيْنٌ қиммат
 جَنَاحٌ кўп. أَجْنِحَةٌ қанот
 حَادٌّ ўткир, кучли
 حَشَا ичак-чавоқ
 حُمِيٌ безгак
 حِيَاءٌ ёмғир
 حُبْرٌ нон
 خِرَانَةٌ шкаф, жавон
 خَلِيَةٌ кўп. خَلَائِيَا хужайра
 خِيُوطٌ مِّنَ السَّمْسِ қуёш
 нурлари (сўз. қуёшдан
 чиққан иплар)
 دَقِيْقَةٌ кўп. دَقَائِقُ минут
 ذَّرَّةٌ зарра
 ذِّكَاءٌ хушёрлик

رُجُوعٌ қайтиш
 رَحِيصٌ арзон
 رِضًا розилик
 رَغْبَةٌ хоҳиш, истак
 رَغِيْفٌ кўп. أَرْغَفَةٌ обинон
 رَمَادِيٌّ қулранг
 رَهِيْبٌ қўрқинчли
 رُوْيَا туш (уйқудаги)
 رِيْشَةٌ перо
 سِجْنٌ кўп. سُجُونٌ қамокхона
 سَكْرٌ қанд
 سِيْنَمَا кинотеатр
 سَاشَةٌ экран
 شِعْرَاءُ кўп. شَاعِرٌ шоир
 شِعْرٌ кўп. أَشْعَارٌ шеър
 شَهْرٌ кўп. أَشْهُرٌ ой
 (календардаги)
 شَيْءٌ кўп. أَشْيَاءٌ нарса
 صَافِيَةٌ мн. الصَّافِي - бeғубор
 صَبَاحٌ тонг

صَمْتٌ сукунат
 طَالِبٌ кўп. طَالِبٌ талаба
 طَاوِلَةٌ стол
 طُفُولَةٌ болалик
 طَيَّارٌ учувчи
 ظَلَامٌ қоронғулик
 عَالَمٌ олам
 عَزِيْزٌ кўп. اَعَزَاءٌ азиз
 عِلْمٌ кўп. عُلُوْمٌ илм, фан
 عَلَى الْاَقْلِ ҳеч бўлмаганда
 عَلَى الْاِخْصُوْصِ хусусан
 غَالِ الْغَالِي - غَالِيَةٌ мн. غَالِيَةٌ қиммат
 فِكْرَةٌ кўп. فِكْرٌ фикр
 فِلْمٌ кўп. اَفْلَامٌ фильм
 فَهْمٌ кўп. اَفْهَامٌ фаҳмлаш,
 фикр
 فِي الْفَيْئَةِ بَعْدَ الْاُخْرَى гоҳ-гоҳ,
 онда-сонда
 فِي كَثِيْرٍ مِّنَ الطُّرُوْفِ кўпинча
 (сўз. вазиятларнинг
 кўпида)
 فِي يَوْمٍ مِّنَ الْاَيَّامِ кунлардан бир
 кун

قَاطِعٌ кескин, кескир
 قَرْيَةٌ кўп. قُرَى қишлоқ
 قَضِيْبٌ кўп. قَضْبَانٌ таёк
 قَضِيَّةٌ кўп. قَضَايَا муаммо
 قَلْبٌ кўп. قُلُوْبٌ юрак
 قَلَمٌ кўп. اَقْلَامٌ қалам
 قَهْوَةٌ қаҳва; سَوْدَاءٌ ~- қандсиз
 қаҳва
 قَوْلٌ кўп. اَقْوَالٌ сўз, гап
 كَاتِبٌ кўп. كُتَّابٌ ёзувчи
 كُبْرَى энг катта
 كِتَابٌ кўп. كُتُبٌ китоб
 كِيْلُوْمِتْرٌ километр
 لَوْنٌ кўп. اَلْوَانٌ ранг
 مَالٌ кўп. اَمْوَالٌ мол, мол-мулк
 مَأْوَى паноҳ, бошпана
 مُبَارَاةٌ мусобақа
 مَبْتُوْرٌ узук-юлуқ
 مَبْنَى кўп. مَبَانٍ бино
 مَنَى маснавий
 مَجْرَى оқим, ўзан

مَجْمُوعَةٌ тўшлам
 مَحْرِكٌ мотор
 مَحِيْطٌ океан
 مَدْعَى талаб қилинган нарса
 مَرِيضٌ қўп. مَرَضَى касал, бемор
 مَرْتَى кўриниш
 مُشْتَرِكٌ иштирокчи
 مِصْرٌ Миср
 مَعَ السَّلَامَةِ хайр, кўришгунча
 (сўз. сало-матлик билан)
 مُقَدِّمَةٌ муқаддима
 مَكْتَبَةٌ кутубхона
 مُلْتَقَى учрашув жойи
 مِلْيَاءٌ ...га тўла

مِنْ جَدِيدٍ қайта, яна (сўз.
 янгидан)
 مُنْتَشِرٌ ёйилган, тарқалган
 مُوَدِّى моҳият
 أَلْسِنَةٌ қўп. لِسَانٌ тил
 نَوَاحٍ қўп. نَاحِيَةٌ тараф
 نَادِرٌ камёб, кам учрайдиган
 نَافُورَةٌ фонтан
 نَصِيحَةٌ қўп. نَصَائِحٌ тавсия
 هُدُوٌّ сокинлик
 هَالِلٌ ярим ой, ҳилол
 وَاثِقٌ ишончли
 وَدَاعٌ хайрлашув
 وَزِيرٌ қўп. وُزَرَآءٌ вазир
 وَوَلَدٌ қўп. أَوْلَادٌ бола

§ 30. КЕЛИШИКЛАР

69-машқ. Қуйидаги сўзларни аниқ ва ноаниқ ҳолатларда ҳар уч келишикда турланг:

رَأْسٌ (5)	ذَرَّةٌ (4)	حُبْرٌ (3)	بَابٌ (2)	سِلْمٌ (1)
دَقِيْقَةٌ (10)	رِيْشَةٌ (9)	مَدِيْنَةٌ (8)	زَوْجَةٌ (7)	رَغْبَةٌ (6)
سَنَةٌ (15)	عَرْفَةٌ (14)	ذَهَبٌ (13)	بَدَلَةٌ (12)	أُسْتَاذٌ (11)

(16) مُمْتَلٌ	(17) جَرِيدَةٌ	(18) أَفْلَامٌ	(19) كُتُبٌ	(20) أَرْغَفَةٌ
(21) مُدُنٌ	(22) أَشْهُرٌ	(23) أَلْسُنٌ	(24) أَنْهَارٌ	(25) قُلُوبٌ
(26) طُلَّابٌ	(27) كُتَّابٌ			

70-машиқ. Қуйидаги атоқли отларни ҳар уч келишиқда турланг:

(1) مُحَمَّدٌ	(2) نُوحٌ	(3) هِنْدٌ	(4) عَبَّاسٌ	(5) زَيْدٌ
(6) مَسْعُودٌ	(7) عَقِيْلٌ	(8) شَعِيْبٌ	(9) بِرَّالٌ	(10) عَلِيٌّ
(11) أَسَدٌ	(12) حَمَّادٌ	(13) زُهَيْرٌ	(14) وَهْبٌ	(15) هِشَامٌ

§ 31. ИККИЛИК ВА ТЎҒРИ КЎПЛИКДАГИ СЎЗЛАРНИНГ КЕЛИШИҚДА ТУРЛАНИШИ

71-машиқ. Қуйидаги сўзларнинг иккилик сонини топинг ва ҳар уч келишиқда турланг:

(1) جَامِعَةٌ	(2) عُمَرُ	(3) لَوْحٌ	(4) مَقْعَدٌ	(5) رِحْلَةٌ
(6) مَذْهَبٌ	(7) ثَلَاثَةٌ	(8) سَنَةٌ	(9) جِبَالٌ	(10) شَوْكَةٌ
(11) شَابٌ	(12) لَيْلَةٌ	(13) بَلَدَةٌ	(14) سَاعَةٌ	(15) فَنَّانٌ
(16) جَارٌ	(17) مُوْطَفٌ	(18) عَامِلٌ		

72-машиқ. Қуйидаги музаккар сўзларнинг кўплигини топинг ва бۇ кўпликни ҳар уч келишиқда турланг:

(1) مُدْرِسٌ	(2) مُعَلِّمٌ	(3) مُصَوِّرٌ	(4) مُجْتَهِدٌ
(5) مُوَرِّحٌ	(6) مَلَّاحٌ	(7) مُتَرْجِمٌ	(8) حَيَّاطٌ
(9) نَجَّارٌ	(10) طَيَّارٌ	(11) مُهَنْدِسٌ	(12) مُتَعَلِّمٌ

73-машқ. Қўйидаги муаннас сўзларнинг кўплигини топинг ва бу кўпликни ҳар уч келишиқда турланг:

(1) خَالَةٌ	(2) عَمَّةٌ	(3) جَدَّةٌ	(4) تَلْمِيذَةٌ	(5) طَالِبَةٌ
(6) عَامِلَةٌ	(7) مُتَرَجِّمَةٌ	(8) فَلَاحَةٌ	(9) مُعَلِّمَةٌ	(10) مُهَنْدِسَةٌ
(11) جَارَةٌ	(12) مَرِيضَةٌ	(13) مُطْرِبَةٌ	(14) فَنَّانَةٌ	(15) شَاعِرَةٌ

74-машқ. Қўйидаги ибораларнинг арабча вариантини топинг ва улар иштирокида гап тузинг:

Қўл иши; янги муҳандислар (мз.); Ироқ пойтахти; харбий куроллар; ўқув предметлари; сиёсий журналлар; муқаддас шаҳар; ўзбек адабиёти; тиббий хизмат; мисрлик ишчи; ливанлик ёзувчи; инсоний иш; янги музейлар; фаол деҳқонлар; электр лампа.

§ 32. ИККИ КЕЛИШИКЛИ ОТЛАР

75-машқ. Қўйидаги сўзларни ҳар уч келишиқда турланг (ال - артиклининг олиши мумкин бўлган сўзларни аниқ ва ноаниқ ҳолатларда олинг):

(1) دِمَشْقُ	(2) ظَمَانٌ	(3) لُبْنَانُ	(4) سَوْدَاءُ
(5) أَحْمَرُ	(6) صَفْرَاءُ	(7) عَطْشَانُ	(8) حَمْرَاءُ
(9) رَزَقَاءُ	(10) أَحْضَرُ	(11) يُونُسُ	(12) يُونُسُ
(13) إِسْمَاعِيلُ	(14) إِسْرَائِيلُ	(15) طَشْقَنْدُ	(16) مَنَعَانُ
(17) سُلَيْمَانُ	(18) سَلْمَانُ	(19) أَحْمَدُ	(20) يَزِيدُ
(21) زَيْنَبُ	(22) عَائِشَةُ	(23) أَيُّوبُ	(24) عَثْمَانُ
(25) عُمَرُ	(26) هَارُونُ	(27) بَأْسَاءُ	(28) ضَرَاءُ

76-машқ. Күйидаги сўзларнинг кўплигига эътибор беринг ва у кўпликни аниқ ва ноаниқ ҳолатларда ҳар уч келишида турланг:

яқин	أَقْرَبَاءُ → قَرِيبٌ	врач	أَطِبَاءُ → طَبِيبٌ
тузар жой	مَسَاكِينُ → مَسْكَنٌ	карта	خَرَائِطُ → خَرِيطَةٌ
меҳмонхона	فُنَادِقُ → فُنْدُقٌ	кухня	مَطَابِخُ → مَطْبَخٌ
яшаш жойи	مَنْزِلُ → مَنْزِلٌ	мулойим	لَطِيفٌ → لَطَافٌ
касбдош	رُمَلَاءُ → رَمِيْلٌ	ходиса	ظَوَاهِرُ → ظَاهِرَةٌ
коридор	دِهَالِيْزُ → دِهْلِيْزٌ	завод	مَصْنَعٌ → مَصْنَعٌ
вазир	وُزَرَاءُ → وَزِيْرٌ	хушбичим	ظُرْفَاءُ → ظَرْيْفٌ
мазҳаб	مَذَاهِبُ → مَذْهَبٌ	дўст	أَصْدِقَاءُ → صَدِيقٌ
ҳужжат	وَتَائِقُ → وَثِيْقَةٌ	ракета	صَوَارِيْحُ → صَارُوْحٌ
университет	جَامِعَاتُ → جَامِعَةٌ	лифт	مِصَاعِدُ → مِصْعَدٌ
ажойиб	عَجَائِبُ → عَجِيْبٌ	чақмоқ	صَوَاعِقُ → صَاعِقَةٌ
ўриндик	مَقَاعِدُ → مَقْعَدٌ	манзара	مَنْظَرُ → مَنْظَرٌ
олим	عُلَمَاءُ → عَالِمٌ	рост	أَصْحَاءُ → صَحِيْحٌ
азиз	أَعْرَاءُ → عَزِيْزٌ	кўриниш	مَظَاهِرُ → مَظْهَرٌ
озғин	نِحَافٌ → نَحِيْفٌ	бошлиқ	رَوَّسَاءُ → رَيْسٌ
кекса	عَجَائِزُ → عَجُوْزٌ	шерик	شُرَكَاءُ → شَرِيْكٌ
заиф	ضِعَافٌ، → ضَعِيْفٌ	хазина	خَزَائِنُ → خَزِيْنَةٌ
ضعفاء		авлиё	أَوْلِيَاءُ → وِيٌّ
ошхона	مَطَاعِمُ → مَطْعَمٌ	марварид	لَالِيٌّ → لَوْلُوٌّ

дераза	نَوَافِدُ → نَافِذَةٌ	карвон	قَوَافِلُ → قَافِلَةٌ
мактаб	مَدَارِسُ → مَدْرَسَةٌ	халифа	خُلَفَاءُ → خَلِيفَةٌ
кўйлак	فَسَاتِينُ → فُسْتَانٌ	шайтон	شَيْطَانٌ → شَيْطَانِيْنُ
шалвор	سِرَاوِيلُ → سِرْوَالٌ	султон	سُلْطَانٌ → سُلْطَانِيْنُ
пичоқ	سِكَكِيْنُ → سِكِّينٌ	исбот	بُرْهَانٌ → بَرَاهِيْنُ
чаён	عَقْرَبُ → عَقْرَبٌ		

§ 33. КЕЛИШИКДА ТУРЛАНМАЙДИГАН СЎЗЛАР

77-машқ. *Келишикда турланмайдиган қуйидаги сўзларни янги сўзлар ичидан топинг ва ёдингизда сақлаб қолинг:*

Моҳият,
паноҳ,
бино,
энг муносиб,
ёмғир,
энг яқин,
муаммолар,
оғриқ, азоб,
қўк нўхат,
бойлик,

ичак-чавоқ,
талаб қилинадиган
наrsa,
гуш,
хужайралар,
ғам, қайғу,
ер,
маснавий,
майда тош,
шифохона,

кўриниш,
қандил,
вақт,
бахтсизлик,
оқим,
безгак,
учрашув жойи,
розилик,
энг катта.

§ 34. ПРЕДЛОГЛАР

78-машқ. *Қуйидаги от - предлогларга эътибор беринг ва ёдланг:*

قَبْلَ - ...дан олдин,
بَعْدَ - ...дан кейин,
أَثْنَاءَ - давомида,

ضِدَّ - ...га қарши,
تِلْوُ - ...нинг орқасидан, изидан,
إِبَّانَ - ...нинг давомида, вақтида,

TÛRTINCHI MATN

وراء الشجرة، بين النافذتين، خارج المدينة، قرب الجامعة، عبر الأثير، داخل السيارة، بالسكر، للدرس، على المائدة، بالقلم، إلى الرئيس، لدى الوزير، عن الترجمة، في الكلية، من الله، كالبدن، حتى الصباح، منذ الطفولة، عبر المحيط، خلال شهرين، أمام الأستاذ، إزاء النافورة، فوق الخزانة، تحت الأرض، عند المساء، حوالي كيلومتر، حول العالم، إزاء التمثال الكبير، خارج القرية البعيدة، مع القهوة السوداء، حول القضايا المهمة، خلف المكتبة الجديدة، خلال السنوات الأخيرة، كالهلال، حتى الساعات المتأخرة، بجوار البيت الأبيض، عند الرئيس السابق، فوق المبنى الجديد، وراء الشجرتين الكبيرتين، أمام الباب الأزرق، بين الطالبين الجديدين، تحت السماء الزرقاء، بالأقلام السوداء، من القريتين القريبتين، في مصر، إلى سمرقند الجميلة، من المدارس القديمة، لدى الجامعة الجديدة، على الطاولة الحمراء، للتلاميذ المجتهدين، من الأشعار القديمة، في الوداع الأخير، إلى الرجوع الثاني، في الظلام، مجموعة من الكتب العلمية والأدبية، في ذلك السجن الرهيب، من وراء القضبان، بين التلميذات في تلك المدرسة الصغيرة، بصمت وهدوء ثقيلين، بابتسامة واثقة صافية، بدون مقدمات أو تمهيدات أو تحضيرات وبكلمات مبتورة قاطعة جادة، أنا من هؤلاء لا من أولئك، ناحية مليئة بالأشجار، فلم بوليسى على الشاشة الصغيرة، تحت الأجنحة، أمام المحرك، أثناء الاحتراق، تلو هذه الأقوال المنتشرة، في تلك السينما، لأجل هذه

التذكرة، عن المعطف الرخيص، لأجل البدلة الرمادية، بعد النصيحة الأخوية، من الفهم الحاد، من السيارات الغالية، لدى الأولاد الصغار، الاحترام شيء ضروري، اللون الرمادي نادر، للمشاركين الأعمى، قبل المباراة، العلم أعلى من المال، من تلك الفكرة الحمقاء، العقل والفهم والذكاء أشياء مفيدة.

79-ماشқ. Қуйида берилган предлогли турғун бирикмаларни янги сўзлар ичидан топинг, уларнинг маъносига эътибор беринг ва ёдланг:

Яна кўришгунча, кўпинча, бир илож қилиб, тезда, гоҳ-гоҳ,	хусусан, бор овоз билан, кунлардан бир кун, хайр, кўришгунча, күёш нурлари,	албатта, ҳеч бўлмаганда, қайта.
--	---	--

80-ماشқ. Қуйидаги ибораларни ўрғанинг ва улар иштирокида гап тузинг:

باتسامة واثقة، فلم بوليسي، بكلمات مبتورة، الكتب العلمية، خارج القرية، أشياء مفيدة، أولاد صغار، نصيحة أخوية، بالطبع، في يوم من الأيام، مع السلامة، بين الفينة والأخرى، خيوط من الشمس، إلى اللقاء الجديد، بطريقة أوأخرى، بصوت مرتفع، البيت الأبيض، سنوات أخيرة، تمثال كبير، أشعار قديمة، قهوة سوداء، سمرقند الجميلة، قضايا مهمة، مدارس قديمة، بصمت ثقيل، شيء ضروري.

81-ماشқ. Қуйидаги ибораларни арабчага ўғиринг:

Икки узоқ кишлокдан. 2. Чиройли шаҳарларга. 3. Икки кенг кўча орасида. 4. Ўқитувчилар (мз.) қаршисида. 5. Оқ катта бино олдида. 6. Сўнгги икки ой давомида. 7. Бу қийин савол орақсида. 8. Фарзандлар билан бирга. 9. Ўша эски китоб ичида. 10. Ўша янги бошлиқлар ҳузурида.

11. Янги зангор қалам билан. 12. Бу муҳим масала ҳақида.
13. Оқ деворлар устида. 14. Катта денгиз остида. 15. Ўша
қора машина орқасида. 16. Ўрганиш борасида. 17. Қадимги
муҳтарам олимлар ҳузурида. 18. Бу тор хона ичида.
19. Ўша иккита янги мактаб ташқарисида. 20. Икки
соатдан кейин. 21. Кичкина дарё яқинида. 22. Ўша икки
заводда. 23. Шу икки фабрикадан. 24. Яшил дарахтлар
атрофида. 25. Тошкентдан Қоҳирага. 26. Хитойдан
Ироқча.

БЕШИНЧИ ҚИСМ

ЯНГИ СЎЗЛАР

أَحَدٌ <i>мн.</i> ИХДЫ бир, битта	بَاكِرٌ эрта, барвакт; ~ صَبَاحٌ - эрта тонг
أَخْرَجَ <i>кўп.</i> ОАХИРЖИ охирги	أَجْرٌ <i>кўп.</i> денгиз
أَدَبٌ <i>кўп.</i> АДАБИЁТ адабиёт	بَعْضٌ баъзи
إِدْرِيسُ <i>ат. от</i> ИДРИС	بَلَدٌ <i>кўп.</i> БУЛДАН ўлка
إِدَاعَةٌ радиоэшиттириш	بَيْتٌ <i>кўп.</i> БУЙОТ уй
اسْتِشْرَاقٌ шарқшунослик	تَارِيخٌ тарих
اسْتِقبَالٌ қабул қилиш	تَمَارِينٌ <i>кўп.</i> ТМАРИН машқ
أَصْلٌ насл, келиб чиқиш, зот	ثَانَوِيٌّ ўрта (<i>мактаб</i>)
أَكْبَرٌ энг катта	جَامِعَةُ عَيْنِ الشَّمْسِ Айнушшамс университети (<i>Қоҳирада</i>)
أُمٌ ёки	جَامِعَةُ اللُّغَاتِ الْعَالَمِيَّةِ Жаҳон тиллари университети
أُمٌّ <i>кўп.</i> АММАТ она	جَدًّا жуда
امْتِحَانٌ имтиҳон	جُدْرٌ, جُدْرَانٌ <i>кўп.</i> ЖУДРАН девор
الآن ҳозир	جُمْهُورِيَّةٌ республика
أَنَا <i>мен</i> ЯХШИМАН	جُمْهُورِيَّةُ مِصْرَ الْعَرَبِيَّةِ Миср Араб Республикаси
إِنْسَانٌ <i>кўп.</i> ИНСОН инсон	حَدِيثٌ янги, замонавий
أَهْمِيَّةٌ аҳамият	
أَوَّلٌ <i>мн.</i> АУЛЫ биринчи	

حَدِيقَةٌ кўп. حَدَائِقُ боғ, парк
 حَزِينٌ ғамгин
 الْحَمْدُ لِلَّهِ Оллоҳга шуқр
 أَحْوَالٌ кўп. أَحْوَالٌ ҳол, ҳол-аҳвол
 خَاصٌّ بِ... га алоқадор
 خَيْرٌ кўп. أَحْيَارٌ яхши
 دَاخِلِيٌّ ички
 دُوِّيٌّ халқаро
 رِيَاضِيٌّ спортга тегишли
 زَائِرٌ кўп. زُوَّارٌ зиёратчи
 زَرْعٌ экин, қишлоқ хўжалиги
 زَمِيْلٌ кўп. زَمَلَاءٌ ҳамкасб
 زَهْرَةٌ кўп. زُهُورٌ, زُهُورٌ гул
 سَبُّورَةٌ доска
 سَبِيْلٌ кўп. سُبُلٌ йўл; ~ - ..ни
 деб, йўлида
 سَلْمٌ тинчлик
 شَاقٌ машаққатли
 شَجَرٌ кўп. أَشْجَارٌ дарахт
 شَرَفٌ шараф
 شَرْقٌ шарқ

شَفِيقٌ ат. от Шафиқ
 أَكْفٌ! минг раҳмат! раҳмат!
 أَشْكَالٌ кўп. أَشْكَالٌ шакл
 صَارُوْخٌ кўп. صَوَارِيْخٌ ракета
 صَحِيْفَةٌ кўп. صُحُفٌ газета
 صَدِيْقٌ кўп. أَصْدِقَاءٌ дўст, ўртоқ
 صَوْتٌ кўп. أَصْوَاتٌ овоз
 صَوْتُ الْعَرَبِ «Араблар овози»
 (Қоҳира радиоси канали)
 صُوْرَةٌ кўп. صُورٌ расм, сурат
 طِبٌّ табобат, тиббиёт
 عَالِيٌّ - الْعَالِي الْمَنِيَّةُ баланд
 عَدَدٌ сон, санок
 عَدَدٌ كَبِيْرٌ مِنْ... кўпгина, кўп
 عِدَّةٌ бир неча
 عَرَبِيُّ الْأَصْلِ ҳақиқий араб,
 келиб чиқиши араб
 عَرِيْضٌ кенг
 عَمَلٌ кўп. أَعْمَالٌ иш
 عَمِيْدٌ декан
 عَيْونٌ кўп. عَيْونٌ кўз

فَتْيَانٌ *кўп.* йигит
 فَسَاتِيْنُ *кўп.* кўйлак
 فِي الْاَيَّامِ الْقَلِيْلَةِ الْمَقْبِلَةِ якин
 кунларда
 قَامَةٌ қомат, гавда
 قَدَمٌ *кўп.* оёк, оёқнинг
 ости
 قِرَاءَةٌ ўқиш
 قُرْآنٌ Қуръон
 اَقْسَامٌ *кўп.* қисм, бўлим
 قَلِيْلًا бир оз миқдорда
 اَقْمَارٌ *кўп.* ой (*осмондаги*)
 كَرِيْمٌ қимматбаҳо, муқаддас
 كَلِيْمَةُ الْاَدَابِ الْاُوْرُبَكِيَّةِ ўзбек
 филологияси факультети
 لَا йўқ («ҳа»нинг акси)
 مُتَعَدِّدٌ бир неча
 مُتَفَتِّحٌ очилган (*гул*)
 مُحَاكِمَةٌ муҳокама, мунозара

مُحِبٌّ ихлосманд, муҳлис
 مَسَاطِرُ *кўп.* МСҲПРЭ чизғич
 مُشَاكِلٌ *кўп.* муаммо
 مِشْمِشَةٌ бир дона ўрик
 مَعَاهِدٌ *кўп.* МЭҲИД институт
 مَفْتُوْحٌ очик
 مُقْبِلٌ келгуси, келаси
 نَاطِقٌ гапирувчи
 نَصٌّ *кўп.* НҲУВУС матн, текст
 نَعَمٌ ҳа
 اَوْدِيَّةٌ *кўп.* водий
 وَاقِعٌ жойлашган
 وُجُوْهُ *кўп.* ўз, бет
 وَرْدَةٌ атиргул
 وَطَنِيٌّ миллий
 اَيَّامٌ *кўп.* айам кун
 اَلْيَوْمَ бугун

§ 35. МОСЛАШМАГАН АНИҚЛОВЧИ (ИЗОФА)

82-машқ. Қуйидаги сўزلардан изофа ҳосил қилинг ва маъносини тушунтиринг:

1. Мактаб, ховли. 2. Факультет, бино. 3. Фотима, пальто. 4. Аҳмад, китоб. 5. Китоб, саҳифа. 6. Университет, ўқитувчилар. 7. Дехқон (мз.), уй. 8. Уй, эшик. 9. Ёзувчи, китоб. 10. Мактаб, кутубхона. 11. Ўқувчилар, столлар. 12. Фабрика, ишчилар. 13. Толиба қиз, ўрток. 14. Декан, хона. 15. Араб тили, дарс. 16. Самарқанд, музлаткич. 17. Тошкент, денгиз. 18. Наманган, олма. 19. Салим, бобо. 20. Завод, ишчи. 21. Фабрика, ишчи (мн.). 22. Ўқувчи, ота. 23. Салима, ини. 24. Ўзбекистон, санъаткор (мз.). 25. Фотима, қайнота.

83-машқ. Қўйидаги ибораларнинг арабча вариантини топинг ва улар иштирокида гап тузинг:

Ёш болалар; қимматбаҳо автомобиллар; кулранг костюм; тарқалиб кетган гап; онда-сонда; бир илож қилиб; албатта; бор овоз билан; зудлик билан; яна кўришгунча; куёш нурлари; кўпинча; қандсиз қаҳва; кўришгунча; қайта; янги мактаб; эски бино; кўрқинчли қамоқхона; сўнги видолашув; мовий осмон; катта ҳайкал; қора қалам; бадий китоблар; иккинчи қайтиш; гўзал Наманган; янги шеърлар; охири йиллар.

84-машқ. Қўйидаги изофаларнинг ҳаракатларини қўйинг ва ўзбекчага ўгиринг:

1) طالب الجامعة (2) تلميذة المدرسة (3) بدلة الشاب (4) فستان الشابة.
 5) طلاب القسم العربي. (6) فلاحات القرية المجتهدات. (7) غرفة أستاذ الكلية. (8) مبنى جامعة نمغان. (9) يد الفلاح الذهبية. (10) طالبات السنة الأولى. (11) كلية اللغات الشرقية. (12) غرفة الدرس. (13) باب الغرفة الكبير. (14) نافذة الغرفة الصغيرة. (15) نافذتا البيت المفتوحتان.
 16) طالبات الكلية الجديدة النشيطات. (17) معلموالمدرسة الجديدة.

18) مترجمواللغة العربية. 19) ملاحوالبحر الأحمر المجتهدون. 20) أهومحمود الأكبر. 21) سيارة الموظف القديمة. 22) جامعة نمنغان الجديدة. 23) كلية العلوم الشرقية. 24) من طالبى الكلية. 25) إلى مؤرخى الجامعة المشهورين.

85-ماشқ. Қўйидаги бирикмаларни арабчага ўғиринг:

1. Қишлоқ оқшоми. 2. Тоғ ҳавоси. 3. Ўрмон дарахтлари. 4. Ўқитувчининг қизил қалами. 5. Денгизчининг костюми. 6. Университетнинг янги ўқитувчиси (мз.). 7. Янги университетнинг ўқитувчиси (мз.). 8. Ўқувчининг (мз.) иккита қўли. 9. Ўқитувчининг (мн.) иккита китоби. 10. Студентнинг (мн.) янги столи. 11. Институтнинг тиришқоқ талабалари. 12. Шаҳарнинг боғида. 13. Шаҳарнинг гўзал боғидан. 14. Гўзал шаҳарнинг боғига. 15. Ишчиларнинг фарзандлари. 16. Фаол ишчиларнинг тиришқоқ фарзандлари. 17. Ўша кўчанинг номи. 18. Бу шаҳарнинг эски номи. 19. Завод директори. 20. Фабриканинг ишчи аёллари ҳақида. 21. Ўқитувчилар хонаси. 22. Ўқитувчиларнинг янги хонаси. 23. Университет ўқитувчиларининг хонаси. 24. Иккита тарих ўқитувчиси билан бирга. 25. Янги факультетнинг кутубхонасига. 26. Факультетнинг янги кутубхонаси рўпарасида.

§ 36. ИЗОФАНИНГ ВАЗИФАСИ

86-ماشқ. Қўйидаги ибораларнинг ҳаракатини қўйинг ва ўзбекчага ўғиринг:

1) كل الطالبات. 2) جميع المدن. 3) مجلة الثقافة الوطنية. 4) فى صحيفة الجمهورية. 5) من إذاعة صوت العرب. 6) قراءة القرآن الكريم. 7) من عدة أيام. 8) الصديق الحسن الخلق. 9) إلى مدينة دمشق. 10) فى بعض الكليات. 11) تلميذة قصيرة القامة. 12) شابة سوداء العينين.

- (13) شابان حسنا الوجه. (14) جمهورية أوزبكستان. (15) من كل مرأة. (16) دبله ذهب. (17) إذاعة الصباح. (18) رجل عربي الأصل. (19) في نهر النيل. (20) من جميع الطلاب والطالبات. (21) جريدة المساء اللبنانية. (22) مجلة السعادة الأوزبكية.

87- машқ. Музоф қисмини бирлик, иккилик ва кўплик вариантларида олган ҳолда қуйидаги ибораларни арабчага ўғиринг:

1. Университетнинг тиришқоқ студенти (мз.).
2. Бўйи узун деҳқон аёл.
3. Шаҳарнинг иккита чиройли паркидан.
4. Биринчи курснинг янги студентига (мз.).
5. Араб тили ўқитувчисидан (мн.).
6. Бу араб деҳқонининг инисиди.
7. Ҳавоси яхши қишлоқ.
8. Кўп қаватли уйда.
9. Серсув шаҳардан.
10. Гўзал юзли қиз.

88-машқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Ҳар бир инсонда ақл бор.
2. Факультет профессорининг хонаси ўша бинодадир.
3. Ўқитувчининг янги квартираси шаҳар ташқарисидадир.
4. Тарих ўқитувчисининг янги қора машинаси бор.
5. Ўша эски заводнинг инженери тиришқоқ йигитдир.
6. Деҳқоннинг (мз.) янги костюми жундандир.
7. Айрим қадимий китобларда фойдали гаплар бор.
8. Қоҳира шаҳри Миср пойтахтидир.
9. Бўйи узун инженерда (мз.) иккита янги журнал бор.
10. Қора кўз толибалар аудиторияда кўпдирлар.
11. Иккита хулқи яхши таржимон (мз.) Наманган шаҳридан.
12. Нил дарёсининг суви чучукдир.
13. Тошкент денгизиди бир неча кемалар бор.
14. Наманган университетининг талабалари барча шаҳар ва қишлоқлардан.
15. Ўрта Осиё ўлкалари чиройли ва серсувдир.
16. Баланд фонтан қаршисида катта уй бор.
17. Меҳмонларни кутиб олиш муҳим ишдир.
18. Икки мамлакат ўртасиди алоқани ривожлантириш икки томон учун фойдалидир.
19. Толиба

қиз холасининг ўғли денгизчидир. 20. Барча араб ва инглиз тили ўқитувчилари бошлиқ хонасидадирлар. 21. Ўзбекистон жумҳурияти мустақил республикадир.

89-машқ. *ذُو* сўзининг муаннас, иккилик, кўплик вариантларини ёдда сақлаб қолинг ва келишикларда турланишини қўйидаги жадвалдан ўрганинг:

сон	жинс	бош келишик	қараткич келишиги	тушум келишиги
бирлик	МЗ.	ذُو	ذِي	ذَا
	МН.	ذَاتُ	ذَاتِ	ذَاتَ
иккилик	МЗ.	ذَوَا	ذَوِي	ذَوِي
	МН.	ذَوَاتَا	ذَوَاتِي	ذَوَاتِي
кўплик	МЗ.	ذُؤُو	ذُؤِي	ذُؤِي
	МН.	ذُؤَاتُ	ذُؤَاتِ	ذُؤَاتِ

90-машқ. Қўйидаги гап ва ибораларнинг ҳаракатини қўйинг ва ўзбекчага ўғиринг:

- 1) صاروخ ذواجنحة. 2) المحرك ذوالاحتراق الداخلي منتشر جدًا في العالم. 3) وادي فرغانة واد دوزرع. 4) مدرسوكليتنا ذووالعقل والأخلاق الحسنة. 5) تذكرة هذه السينما ذات أشكال متعددة. 6) الشابة ذات الشعر الرمادي من طشقند. 7) هذه النصيحة من الرجال ذوى الفهم والعقل. 8) تلك الهدايا الثمينة للأمهات ذوات الأولاد الصغار. 9) هاتان الضيفتان ذواتا الشرف والاحترام من جامعة القاهرة. 10) عليشير نوائي شاعر

ذواللسانين. 11) في بلدنا كثير من الشعراء ذوى اللسانين الأوزبكي والتاجكي. 12) في ذلك الكتاب الجديد عدد كبير من الصور ذات الألوان. 13) أحد أقاربي مشترك في المباراة الرياضية ذات الأهمية الكبيرة. 14) ذوالعقل عقلاء . 15) هؤلاء الناس ذوالأموال. 16) تانك المدرستان ذواتا خلق حسن. 17) هذه الفكرة الجميلة من التلميذات ذوات الذكاء.

§ 37. ҚЎШИЛИБ ЁЗИЛУВЧИ БИРИКМА ОЛМОШЛАРИ.

§ 38. ОТГА ҚЎШИЛУВЧИ ОЛМОШЛАР

91-машқ. Қўйидаги ибораларнинг ҳаракатини қўйинг ва ўзбекчага ўғиринг:

1) مجلتنا. 2) جريدتھن. 3) في بيوتھم. 4) إلى أولاده. 5) عند تلميذتنا. 6) من غرفتيھما. 7) إلى مدھن. 8) عن مدعاکم. 9) قرب جامعتکم. 10) خارج رغبتک. 11) تحت أقدامھن. 12) وراء جدراھا. 13) أمام آبائنا. 14) مع زملائھم. 15) إزاء نافذتھا.

92-ماشқ. Қўйидаги изофаларнинг музоф илайҳи қисмини мос келувчи олмошлар билан алмаштиринг:

مِسْوَلا: مَحْفَظَاتُ التَّلَامِيذِ ← مَحْفَظَاتُهُمْ

1) عاصمة مصر. 2) لأجل دراسة اللغة العربية. 3) من مهندس المصنع. 4) إلى مدرس التاريخ. 5) في شقة المدرس الجديدة. 6) عميد الكلية السابق. 7) إلى طلاب الجامعة الجدد. 8) استقبال الضيوف. 9) بيت الطالبات. 10) محاكمة اللغتين. 11) فلاحوا القرية. 12) جامعة نمنغان. 13) مدرسوا الجامعة. 14) كتب الطلاب. 15) دفاتر الطالبات. 16)

قلما التلميذين. 17) بمسطري التلميذتين. 18) إلى سياري المدرسين
السوداوين. 19) أعمال الفلاحين الشاقة.

93-машқ. Қуйидаги ибораларни арабчага ўғиринг:

1. Уларнинг (мз.) дўсти. 2. Актёрлар ва актрисаларимиздан. 3. Сиз иккингиизнинг тиришқоқ ўқувчиларингизга. 4. Яқин қўшним. 5. У икковларининг боласида. 6. Моҳир тикувчимиз ҳақида. 7. Бобомизнинг соғлиғини деб. 8. Уларнинг (мн.) иккита санъаткорлари (мн.) олдида. 9. Сизларнинг (мз.) ишчи аёлларингиз билан бирга. 10. Сенинг (мн.) кекса қайнотангга. 11. У икковининг иккита журнали. 12. Бизнинг дангаса ўқувчиларимиз (мз.). 13. Уларнинг (мн.) узоқ кишлоғидан. 14. Менинг янги уйларим. 15. Сизларнинг (мн.) тоза кўчаларингизга. 16. Уларнинг (мз.) китоблари учун. 17. Бизнинг қийин дарсимиз. 18. Уларнинг (мн.) осон тили. 19. Унинг (мз.) шўр суви. 20. Бизнинг яшил дарахтларимиз устида. 21. Уларнинг (мз.) чиройли фарзандлари.

94-машқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Араб тили ўқитувчилари факультетимиз декани хонасидадирлар. 2. Таржимонлар (мз.) ўз уйларидадирлар. 3. Икки инженер (мз.) ўз заводидадир. 4. Унинг (мн.) оиласи отаси, онаси, акаси ва иккита синглисидан иборатдир. 5. Сизларнинг (мз.) отангиз шаҳримизнинг фаол аҳлларидадир. 6. Бизнинг бувимиз қаридирлар. 7. Уларнинг (мн.) акаси Наманган университетида ўзбек тили ўқитувчисидир. 8. Арабча китоб унинг (мн.) қора сумкасидадир. 9. Менинг инглизча китобларимда чиройли суратлар бор. 10. Унинг (мз.) отасининг сурати иккита катта кўк дераза ўртасидадир.

11. Менинг қайнотам тиббиёт институтининг профессоридир. 12. Сизларнинг (мн.) иккала акангизда магнитофон ва арабча кассеталар бор. 13. Менинг янги қора машинам акамнинг ҳовлисидадир. 14. Факультети-мизнинг араб тили ўқитувчилари ошхонададирлар. 15. Мисрлик меҳмон аёллар шаҳар ҳокимлигидадирлар. 16. Бу талабалар (мз.) вилоятимизнинг узок қишлоғидандир. 17. Аммаларимиз ва холаларимиз ўз уйларидадирлар. 18. Янги фонтан ёнидаги бино рус филологияси факультети биносидир. 19. Унинг (мн.) ик-кала кўлида бир неча китоб бор. 20. Сизларнинг (мн.) кўшнилари-нгиз узок сафардадирлар.

§ 39. غَيْرٌ СЎЗИНИНГ ИШЛАТИЛИШИ

95-маишқ. Қуйидаги гап ва ибораларнинг ҳаракатини кўйинг ва ўзбекчага ўғиринг:

1) أحمد وشفیق وادريس وغيرهم من الطلاب أصدقائي (2) هؤلاء الزوار من طشقند وسمرقند وبخارى وغيرها من المدن القديمة (3) أولئك المدرسات الشابات من القاهرة ودمشق وغيرهما من عواصم البلدان العربية. (4) هذان الفتیان زميلا ابن أخي وابن أختي وغيرهما من أقاربي. (5) هذه الكتب العربية لطلبة الجامعات وتلاميذ المدارس الثانوية وغيرهم من محبي اللغة العربية. (6) هؤلاء الطالبات الحسنات الأخلاق وغيرهن من الشابات من القسم العربي لكليتنا. (7) منزلي غير بعيد عن جامعتنا. (8) هذه دروس اللغة العربية لغير الناطقين بها. (9) ماء نهر سيردریا غير مالخ. (10) زميلي هذا من القرية غير الكبيرة. (11) في كتبنا المدرسية كثير من النصوص غير السهلة. (12) هناك مشاكل خاصة بالطلبة والأساتذة وغيرهم. (13) لدى ابني كتب عربية وإنجليزية غير قديمة. (14) هم بين الأشجار غير العالية والأزهار غير المتفتحة. (15) أمي في بيت خشبي غير كبير.

96-машқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Тошкент, Наманган, Самарқанд университетлари ва бошқа университетлар Ўзбекистоннинг фахридир. 2. Кенг бўлмаган хонада болалар қўп. 3. Бу малакали шифокор аёллар болаларимизнинг саломатлиги учундир. 4. Факультетимиз биноси катта бўлмаган театр яқинидадир. 5. Ичдан ёнар двигателли машиналарга талаб каттадир. 6. Янги бўлмаган китоб ва журналлар кутубхонамда қўп. 7. Сигарет чекувчи (кашанда) одамлардан бошқаси соғломдирлар. 8. Бу дугоналарим узоқ бўлмаган ўша ям-яшил кишлоқдандирлар. 9. Бу қийин бўлмаган дарслар ўша араб тили дарслигидандир. 10. Бу кўк жойнамоз эски эмасдир.

§ 40. ПРЕДЛОГЛАРГА ҚЎШИЛУВЧИ ОЛМОШЛАР

97-машқ. Қуйидагиларни тўғри ўқинг ва ўзбекчага ўғиринг:

- (1) عَنْكَ. (2) إِلَيْكَ. (3) حَوْلَهُمْ. (4) عِنْدَنَا. (5) وَرَائِي. (6) بَيْنَهُنَّ.
(7) خَلْفَكُمْ. (8) إِزَاءَهَا. (9) أَمَامَكُمْ. (10) لَدَيْهِمَا. (11) فِي. (12) مَعَهُمْ.
(13) لَهِنَّ. (14) بَيْنَ. (15) بَيْنَ. (16) عَلَيَّ. (17) قَرِينًا. (18) خَوْفًا مِنِّي.
(19) بِيَانِينَا. (20) بِجَوَارِكَمَا. (21) عَوْضًا عَنْهُ. (22) بِوَأَسْطِهَا. (23) لِأَجْلِكَ.
(24) عَلَيَّ مَقْرِبَةً مِنْهُمْ. (25) بِالرَّغْمِ مِنْهَا. (26) لَكُمْ. (27) لِي.

98-машқ. Қуйидагиларни арабчага ўғиринг:

Биз ҳақимизда; уларнинг (мн.) ёнида; сизларнинг (мз.) атрофингизда; сендан (мз.); сендан (мн.) қўркиб; бизни деб; унинг (мн.) устида; уларнинг (мз.) орасида; бизга карамай; сиз иккинги хузурингизда; у иккови орасида; уларнинг (мн.) орқасидан; бизнинг рўпарамизда; улар (мз.) орқали; мен билан бирга; у иккови воситасида.

99-машқ. Қуйидаги отларни мос келган бирикма олмошларга алмаштиринг:

1) من المهندسين. 2) إلى المدرسات. 3) داخل الدار. 4) حول السيارة. 5) عن الجامعة. 6) للطلبة. 7) لدى المؤرخين. 8) على السبورة. 9) مع الأصدقاء. 10) قرب الزميلات. 11) بالريشة. 12) في المجلة. 13) كالقمر. 14) حول المائدة. 15) في سبيل السلم. 16) فضلاً عن هذا الدرس. 17) بصرف النظر عن هذا التمرين. 18) للطالبات. 19) نتيجة للحرب. 20) بواسطة المسطرة.

100-машиқ. Қўйидаги ибораларни арабчага ўғиринг ва ундаги отларни бирикма олмошларга алмаштиринг:

1. Икки ўртоқда. 2. Икки хонада. 3. Қариндошлардан. 4. Хона ташқарисида. 5. Инженерлар ҳақида. 6. Имтиҳонлардан олдин. 7. Муслмонлар учун. 8. Хонимлар ҳақида. 9. Иккита автомобиль ичида. 10. Балкон рўпарасида. 11. Шифохона орқасида. 12. Иккита журналнинг ёнида. 13. Врач аёллардан олдин. 14. Тарихшунослар ҳузурида. 15. Икки табассум орасида. 16. Тепаликлардан кейин. 17. Имтиҳонлар асносида. 18. Уруш давомида. 19. Куздан олдин. 20. Халифадар ҳақида. 21. Ўқитувчилар (мз.) учун. 22. Чипталарсиз. 23. Радиоэшиттириш давомида. 24. Сафардан олдин. 25. Спортни деб. 26. Перо билан (ёрдамида).

§ 41. СЎРОҚ ГАП ВА УНИНГ ТУРЛАРИ

101-машиқ. Қўйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Сизлар (мз.) Наманганданмисизлар? 2. Шу сизларнинг (мн.) университетингизми? 3. Сиз (мз.) қайси факультет студентисиз? 4. Бир кунда дарсингиз (мн.) неча соат? 5. Паст бўйли аёл қанча вақтдан буён шу ерда? 6. Ўша икки студент киз Сурияданми ёки Ливанданми? 7. Айнушшамс университети қайси шаҳарда? 8. Миср Араб Республикасининг пойтахти қайси шаҳар? 9. Нимага сиз (мн.) ғамгинсиз? 10. Нима учун биз эрта тонгдан бу ердамиз? 11. Далада нечта дехқон бор? 12. Дехқон аёллар қаерда? 13. Отангизнинг (мз.) аҳволлари қалай?

14. Онангиз (мн.) соғмилар? 15. Қора автомобиль ичида нечта одам бор? 16. Олма қанчадан (қанча туради)? 17. Наманган университети қайси кўчада? 18. Инглиз тили ўқитувчисининг бу икки янги дўсти қаердан? 19. Бу хурматли меҳмонлар мисрликларми ёки саудияликларми?

БЕШИНЧИ МАТН

- هل هذا الرجل من طشقند ؟
- نعم، هو من طشقند.
- من أين هذه المرأة ؟
- هذه المرأة من مدينة من مدن أوزبكستان.
- متى الامتحانات في جامعتكم ؟
- الامتحانات في الأيام القليلة المقبلة.
- كيف حالك ؟
- أنا بخير، الحمد لله، شكرًا
- لماذا أنت حزين ؟
- أنا مريض قليلاً.
- من أي معهد أنتم ؟
- نحن من معهد الطب بأندجان. أما ذلك الشاب فهو من معهد الاستشراق.
- أ أنتن طالبات في الجامعة ؟
- نعم، نحن طالبات في جامعة نمنغان.
- هل أنتم من قرية بعيدة أم قريبة ؟
- نحن من القرية القريبة من مدينتكم.
- أين دار مدرس اللغة العربية ؟
- دار مدرس اللغة العربية في آخر هذا الشارع العريض.
- هل أنت عربي الأصل ؟

- لا، أنا أوزبكي
- منذ أية ساعة هم هنا ؟
- هم هنا منذ الصباح الباكر.
- كم طالبًا وطالبة في جامعتكم ؟
- في جامعتنا عدد كبير من الطلاب والطالبات.
- من أين هذا الشاب الطويل القامة ؟
- هو من جمهورية مصر العربية.
- في أية جامعة هو الآن ؟
- هو الآن في جامعة عين الشمس في القاهرة.
- إلى متى درس اللغة العربية اليوم ؟
- هو إلى أواخر المساء.

102-машқ. Қўйидаги ибораларни ўрганинг ва улар иштирокида гап тузинг:

مدينة من مدن أوزبكستان، في الأيام القليلة المقبلة، الحمد لله، مدرس اللغة العربية، عدد كبير من الطلاب، جامعة عين الشمس، أواخر المساء، جمهورية مصر العربية، شاب طويل القامة، معهد الطب بآندجان، جامعة نمنغان، جامعة اللغات العالمية، أنا بخير، مدرسة ثانوية، كلية الآداب الأوزبكية، صوت العرب، البحر الأحمر، معهد الاستشراق ، عربي الأصل، طبعًا، عدد كبير من المدرسين، درس اللغة العربية؛

103 – машқ. Қўйидаги гапларнинг тагига чизилган бўлагига савол беринг:

(1) هؤلاء الممثلون من تلك المدينة السورية الكبيرة (2). بيت مدرس الجامعة واقع في ذلك الشارع الضيق (3). هذا الطالب من جامعة اللغات

العالمية (4) القلم أحمر والمسطرة صفراء (5) هذه الوردة البيضاء الجميلة لكم (6) أنا الآن في كلية الآداب (7) أنتم اليوم في قسم اللغة العربية (8) أنا طالب كلية الآداب الأوزبكية (9) في كلية التاريخ عدد كبير من الطلاب والطالبات (10) عندنا الآن درس الأدب العربي (11) على الطاولة الطويلة جرائد عربية (12) المشمش في السوق رخيص (13) النوافذ في هذا المتحف كثيرة جداً (14) في هذه المدينة القديمة جامعة جديدة (15) الجرائد والمجلات العربية في تلك الخزانة الصفراء القديمة (16) طشقند عاصمة جمهورية أوزبكستان (17) أشجار هذه الحديقة خضراء (18) سيارة مدرستا جديدة وجميلة جدا (19) في شقة هذا العامل عدد كبير من الكتب القديمة والحديثة . (20) الحيطان مليئة بالصور .

104-маишқ. Қуйидаги суҳбатни арабчага ўғиринг:

- Сиз кимсиз?
- Мен актрисаман.
- Студент укангиз ҳозир қаерда ?
- У ҳозир ўртоқлари билан бирга Шарқшунослик институтида.
- Бу китоблар қайси кутубхонадан?
- Бу китоблар ўша институт кутубхонасидан.
- Анави одамлар кимлар?
- Улар деҳқонлардир, булар эса завод инженерларидир.
- Сизнинг акангиз ёзувчиларми?
- Йўқ, акам шоирлар.
- Тоғангиз ишчимми?
- Ҳа, тоғам автомобиль заводининг фаол ишчисилар.
- Опангиз институт ўқитувчисилар-а?
- Ҳа, опам Жаҳон тиллари университетидида инглиз тили ўқитувчисилар.

ОЛТИНЧИ ҚИСМ

ЯНГИ СЎЗЛАР

أثاثٌ	мебель	حَالَةٌ	ҳолат
أريكةٌ	диван	خَرِبْرِيٌّ	ипакли, ипакдан
استراحةٌ	истироҳат		тўқилган
إسلامٌ	ислом дини, ислом	حمامٌ	ҳаммом
الْبَحْرُ الْأَبْيَضُ الْمَتَوَسِّطُ	Ўрта Ер	حَيَاةٌ	ҳаёт
	денгизи	خَوْجٌ	шафтоли
بساطٌ	гилам	دِينٌ كُنْ. أَدْيَانٌ	дин
بُستانٌ كُنْ. بساتينٌ	боғ	رسالةٌ كُنْ. رسائلٌ	мактуб
بلورٌ	биллур	رُؤْيَا	кўриш
بنايةٌ	бино, иморат	زُهْرِيَّةٌ	гулдон, ваза
تلفزيونٌ	телевидение	ستارةٌ	парда
تليفونٌ	телефон	سَرِيرٌ	каравот
جُلوسٌ	ўтириш	سِلْكِيٌّ	симли; ~ لا симсиз
جهازُ التِّلِفِيزِيُونِ	телевизор	شَقَقٌ كُنْ. شَقَقَةٌ	квартира,
جهازُ التِّلِفُونِ	телефон		хонадон
	аппарати	صِحَّةٌ	саломатлик, соғлик
جهازُ الفِيدِيُو		ضاحيةٌ كُنْ. ضواحٍ	шаҳар чети
	видеомагнитофон	طابقٌ	қават, этаж
جوٌ	ҳаво, об-ҳаво		

أَطْعَمَهُ كۆп. овқат
 ...عِبَارَةٌ عَنْ... дан иборат
 عَصْرِيّ замонавий
 عَظِيمٌ كۆп. буюк, улуғ
 غَازٌ طَبِيعِيّ табиий газ
 غُرْفَةُ النَّوْمِ хобхона
 فِي السَّابِقِ илгари
 فِي مَصْنَعٍ مِنْ مَصَانِعِ مَدِينَتِنَا
 шаҳримиз заводлари-
 дан бирида
 فِي مُعْظَمِ الْأَوْقَاتِ кўпинча, кўп
 пайт
 قَلَمٌ حَبْرٍ ручка
 قَلَمٌ رِصَاصٍ қалам
 كَلِمَةُ اللُّغَاتِ الْأَجْنِبِيَّةِ чет
 тиллар факультети
 كُمْتَرِيّ нок
 مُثْمِرٌ мевали
 مُحَاضِرَةٌ маъруза
 مُدْرَسَةُ مُلَّا قَبْرِغَبِيّ Мулла Қир-
 гиз мадрасаси
 مِرَاةٌ кўзгу, ойна
 مَرَافِقُ كۆп. қулайлик

مُرِيحٌ қулай, юмшоқ
 مُرَوِّدٌ таъминланган
 مَسَاحَةٌ ўчирғич
 مُشْمِسٌ қуёшга қараган,
 кунгай
 مَطْبَخٌ كۆп. ошхона,
 кухня
 مَطَاعِمٌ كۆп. ошхона,
 емакхона
 مُعْظَمٌ кўпчилик
 مَغْسَلَةٌ ювиниш хонаси
 مَفْرُوشٌ тўшалган
 مَلْبَسٌ كۆп. кийим
 مُلَوْنٌ рангли
 مُؤَلَّفٌ иборат
 نَقُوشٌ كۆп. нақш, безак
 نَوْمٌ уйку
 نَيْرٌ ёруғ
 وَالِدٌ ота; اِنِّ~ - ота-она
 وَزَارَةٌ вазирлик
 أَوْقَاتٌ كۆп. вақт

§ 42. АЖРАТИШ ОЛМОШЛАРИ

105-машиқ. Қуйидаги гапларни ўзбекчага ўғиринг:

- 1) هذا درس، هذا هوالدرس. 2) هذه جامعة، هذه هي الجامعة. 3) هذا أمر مفيد، هذا هوالأمر المفيد، 4) أولئك فلاحون، أولئك هم الفلاحون. 5) هؤلاء مدرسون، هؤلاء هم المدرسون. 6) هذا نجاح، هذا هوالنجاح. 7) هذا إسلام، هذا هوالإسلام. 8) هذه رسالة، هذه هي الرسالة. 9) هذا رجل حضرمي، هذا هوالرجل الحضرمي. 10) هذه خزينة، هذه هي الخزينة.

106-машиқ. Қуйидаги гапларни ажратили олмошлари ёрдамида ўзгартиринг ва маъносига эътибор беринг:

- 1) هذه تمنغان. 2) هؤلاء كتاب. 3) هذا معهد الاستشراق . 4) هذه كلية. 5) أولئك ممثلون. 6) هؤلاء متعلمون. 7) هذه تلميذة نشيطة. 8) تلك تلميذة كسلى. 9) هذا متحف. 10) هاتان مجلستان.

107-машиқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Бу касалхонадир. Бу ўша (*бизга маълум бўлган*) касалхонадир. 2. Ўшалар дурадгорлардир. Ўшалар (*бизга маълум бўлган*) дурадгорлардир. 3. Бу озодликдир. Озодлик дегани мана шудир. 4. Бу ютукдир. Ютук дегани мана шудир. 5. Ўша (*одам*) врачдир. У ўша врачдир. 6. Бу исботдир. Бу (*бизга маълум бўлган*) исботдир. 7. Булар қахрамонлардир. Булар ўша қахрамонлардир. 8. Бу шаҳардир. Бу (*бизга маълум бўлган*) шаҳардир. 9. Ўша таржимадир. У ўша таржимадир. 10. Бу гўзалликдир. Гўзаллик дегани мана шу.

§ 43. ПРЕДЛОГЛАР ИШТИРОК ЭТГАН ОТ КЕСИМЛИ ГАП

108-машқ. Қўйидаги гапларни ўқинг ва ўзбекчага ўғиринг:

- (1) في هذه الغرفة باب ونافذتان كبيرتان. (2) على طاولات هؤلاء التلاميذ كتب عربية وجرائد ومجلات. (3) في هذه الجامعة عدد كبير من الكليات. (4) مبنى كلية الآداب الأوزبكية وراء مطعم الجامعة. (5) طالبا القسم العربي المُجتهدان الآن في بيتيهما. (6) هذه القصة الممتعة عن حياة الشعب العربي. (7) هؤلاء الفنانون المشهورون من تلك المدينة القديمة. (8) الحمد لله، صحتنا في حالة جيدة. (9) بالقرب من سوق مدينتنا مدرسة إسلامية وهي مدرسة ملا قيرغيز. (10) - هل معك قلم رصاص؟ - لا، معي قلم حبر. (11) هذا المدرس الشاب من جمهورية مصر العربية. (12) المدرس المصري الآن في المحاضرة. (13) هؤلاء الطالبات النشيطات في مكتبة الكلية من الصباح الباكر. (14) هذه الكتب الجديدة لمدرستي اللغة الأوزبكية العجوزين. (15) مبنى كلية اللغات الأجنبية وراء حديقة الاستراحة. (16) لكم دينكم ولي ديني. (17) - هل معك مساحة؟ - نعم، معي مساحة.

109 – машқ. Қўйидаги ибораларнинг арабча вариантини топинг ва улар иштирокида гаплар тузинг:

Эрта тонгдан; баланд бўйли йигит; араб тили дарси; кенг кўча; кўпгина толибалар; олдинги имтиҳонлар; раҳмат!; Тошкентдаги тиббиёт институти; Қизил денгиз; олтин кўл; биринчи курс; Наманган университети; рус филологияси факультети; машхур тарихшунослар; Ўзбекистон республикаси; олтин узук; Нил дарёси; Дамашқ шаҳри; ичдан ёнар двигателъ; Фарғона водийси;

спорт мусобақаси; гўзал (ажойиб) фикр; факультет декани; машаққатли ишлар.

110-машқ. Қуйидаги гапларни ўзбекчага ўғиринг ва маъноларига эътибор беринг:

- 1) المجلتان الروسية والإنجليزية معي. معي مجلتان روسية وإنجليزية.
- 2) خلف دار السينما هذه حديقة كبيرة وجميلة. الحديقة الكبيرة والجميلة
- 3) خلف دار السينما هذه. 3) تجاه مبنى معهد الاستشراق شجرة عظيمة.
- 4) الشجرة العظيمة تجاه مبنى معهد الاستشراق. 4) البدلة السوداء الجديدة له.
- 5) له بدلة سوداء جديدة. 5) لنا منزل كبير وجميل. المنزل الكبير والجميل لنا.
- 6) لصديقي القديم سيارة بيضاء. السيارة البيضاء لصديقي القديم. 7) في هذه الشقة عدة غرف واسعة. عدة غرف واسعة في هذه الشقة. 8) - هل معكم دفتر جديد؟ - نعم، معنا دفتر جديد. - هل الدفتر الجديد معكم؟
- لا، الدفتر الجديد مع زميلنا. 9) خارج مدينة نمنغان حدائق واسعة.
- 10) الحدائق الواسعة خارج مدينة نمنغان. 10) الطرق الطويلة العريضة داخل جمهوريتنا. داخل جمهوريتنا طرق طويلة عريضة.

111-машқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Менда янги портфель бор ва унда бир неча китоб ва дафтар бор. Қизил қалам ва ўчирғич эса менинг ёнимда.
2. Барча толиба кизлар хонададирлар. Улар ўзбек филологияси факультетидандирлар.
3. Шаҳримиз ўртасида озода ва кичкина парк бор. Мана бу қизил атиргул ўша парқдандир.
4. Ўша қимматбаҳо квартира мисрлик араб тили ўқитувчиси синикидир. Унда иккита кенг ва қулай хона бор.
5. Бу қизиқарли қисса суриялик машҳур ёзувчиси синикидир. Унда бир неча қаҳрамонлар бор.
6. Университетимиз ёнида катта кинотеатр бор ва бу кинотеатрда жуда кўп қулай

ўриндиқлар бор. 7. Бу оқ атиргул кўшнимизнинг ҳовлиси-
дандир. Кўшнимизнинг ҳовлисида қизил, оқ, сарик турли
хил атиргул кўп. 8. Касбдошимнинг (мн.) дадаси ва акаси
заводнинг муҳандисидир. У икковининг жуда кўп
шогирдлари бор. 9. – Университетингиз қошида бирор
институт борми? – Ҳа, университетимиз қошида иккита
институт бор. 10. – Расмлари кўп бу арабча журнал
каердан? – У Миср Араб Республикасининг пойтахти
Қоҳирадандир.

§ 44. كَانَ ФЕЪЛИ ҲАҚИДА

112-машқ. كَانَ феъли ўтган замонининг қуйидаги
олмошларга мос вариантини топинг:

Биз, у (мн.), сиз (мз.), улар иккови (мз.), улар (мн.),
сиз икковингиз, мен, биз иккимиз, у (мз.).

113-машқ. Қуйидаги гапларни ўзбекчага ўгиринг:

- 1) كانت الغرفة وسخة. (2) كان زميلي مريضاً. (3) كانت جامعتنا مليئة
بالطلبة. (4) كان الجوصافياً. (5) كان الطيار ماهراً. (6) كانت السيارة قديمة. (7)
كانت أخت جارنا النجار طويلة القامة وحسنة الوجه. أما الآن فهي عجوز.
(8) كانت بدلة أستاذنا القديمة زرقاء اللون. (9) – هل كان أخوك الأكبر في
بحر؟ – نعم، هو كان في البحر الأبيض المتوسط. (10) في وقت الحرب العالمية
الثانية كان أحمد طالباً في معهد الطب بطشقند. (11) كنتُ مشغولاً في
المساء. (12) كان هذا الدرس صعباً جداً. أما ذلك الدرس كان سهلاً قليلاً.
(13) كانت عمّة صديقي مدرسة الأدب الأوزبكي في كليتنا. (14) كنتُ منذ
عدة أيام في قبول رئيس جامعتنا. (15) كان أبي في ذلك الوقت مهندساً في

مصنع من مصانع مدينتنا. 16) هل كانت أمك موظفة في الوزارة ؟ 17) كنا سعداء برؤياكم.

114 – машқ. Қўйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Иккинчи жаҳон урушидан илгари мен заводда инженер эдим. 2. Узун бўйли кўшнимиз (мз.) моҳир дурадгор эди. 3. Тиббиёт институти фақат Тошкентда бор эди. 4. Дўстимнинг укаси ўзбек филологияси факультетида ўзбек тили ўқитувчиси эди. 5. Ўша шифохонанинг врачлари жуда маҳоратли аёл эди. 6. Майдон одамлари билан тўла эди. 7. Синглимнинг кўйлаги жуда тор эди. 8. – Сиз (мн.) вазирликда хизматчи эдингизми? 9. Биз ҳафта давомида Қизил денгизда эдик. 10. Сизлар (мн.) Ўрта Ер денгизиде бўлганмисизлар? 11. Тошкент ҳавоси ҳафта давомида иссиқ бўлди. 12. Тоғларнинг устида қор жуда қалин эди. 13. Самолёт тайёрагоҳда эди. 14. Бу сўз тўғрими? 15. Биз урушдан илгари катта бўлмаган уйда эдик. 16. Ўша вақтда ҳаво жуда совуқ эди. 17. Опам савдо институтида студент бўлган эди. 18. Биз савдо вазирлигида хизматчи эдик. 19. Икки йил бурун бизнинг араб бўлимимиз кичкина эди. 20. Икки ҳафта давомида биз мисрлик талабалар ҳузуриде меҳмон бўлдик.

§ 45. لَيْسَ ФЕЪЛИ ХАҚИДА

115-машқ. لَيْسَ феълининг қўйидаги олмошларга мос вариантини топинг:

Сиз (мз.), улар (мн.), сизлар(мз.), биз иккимиз, улар иккови (мн.), сиз иккинги, мен, биз, улар (мн.), у (мз.), сиз (мн.), у (мн.).

116-машқ. Қўйидаги гапларни ўзбекчага ўғиринг:

1) ليس الكتاب ممتعاً. 2) ليست المجلة بجديدة. 3) لسنا الآن في مبنى الكلية. 4) لست أنا بعيداً عنك. 5) الطالبات لسن بكسليات. 6) الطلاب ليسوا مجتهدين. 7) ليست هذه الغرفة نيرة. 8) ليست الأريكة بمريحة. 9) ليس هذا المدرس من جمهورية مصر العربية. 10) ليست هذه المرأة مصرية. 11) لست أنا بجزين. 12) لسنا من قرية بعيدة. 13) ليس هذا الشاب بطويل القامة. 14) اللغة العربية ليست سهلة. 15) دار مدرس اللغة الروسية ليست في آخر هذا الشارع. 16) جامعة نمغان ليست بقديمة. 17) الأعمال البدوية ليست سهلة. 18) المجلات العربية ليست قليلة في مكتبة جامعنا. 19) المدرسون السوريون ليسوا كثيرين في بلادنا. 20) هؤلاء السادة ليسوا ضيوفاً.

ОЛТИНЧИ МАТН

شقة المدرس

بيت مدرسي جامعنا في ضاحية المدينة في أحد الشوارع العريضة. وهذا البيت مؤلف من طابقين وهو عبارة عن بناية غير ضخمة. شقق هذا البيت نيرة ومشمسة. وفي الشقق مرافق عصرية: مطبخ وحمام ومغسلة ومصباح كهربائية.

شقة مدرسنا في الطابق الأول. وفي الشقة غرفة الجلوس وهي غرفة الاستقبال ومطعم وغرفة النوم. في غرفة الاستقبال كثير من الأثاث وهي كراسي جميلة وطاولة وأريكة مريحة. والأرض مفروشة ببساط أحمر ذي نقوش ملونة وعلى نافذتي هذه الغرفة ستارتان حريبتان. جهازا التليفزيون الملون

والفيديو على طاولة صغيرة. عند أستاذنا جهاز التليفون اللاسلكي. وعلى حائط الغرفة صور والديه وفي غرفة النوم سرير عريض وخزانة للملابس ومراة كبيرة وعالية. في وسط المطعم مائدة وعلى المائدة زهرية من البلور. ومطبخ الشقق في هذا البيت مزود بالغاز الطبيعي.

وراء هذا البيت بستان وفيه كثير من الأزهار المختلفة والأشجار المثمرة كالتفاح والمشمش والكمثرى والسفرجل والخوخ. هذا البستان لمدرسينا و مدرسوننا في معظم الأوقات في بستانهم هذا.

كان مدرسوننا في السابق طالبًا في معهد الاستشراق في طشقند. أما الآن فهو مدرس اللغة العربية وآدابها في جامعتنا. عمل مدرسوننا في الجامعة ليس بسهولة.

117-машқ. Олтинчи матн асосида қўйидаги саволларга ёзма жавоб қайтаринг:

- 1) أين بيت مدرسي جامعتنا ؟
- 2) في أي شارع بيت مدرسي جامعتنا ؟
- 3) كم طبقًا في هذا البيت ؟
- 4) هل هذا البيت عبارة عن بناية كبيرة ؟
- 5) ما هي المرافق العصرية في شقق هذا البيت ؟
- 6) في أي طبق شقة مدرسوننا ؟
- 7) كم غرفة في شقة مدرسوننا ؟
- 8) هل أريكة غرفة الاستقبال مريحة ؟
- 9) بم الأرض مفروشة ؟

- 10) ما لون البساط على الأرض؟
- 11) كم عدد النوافذ في غرفة الاستقبال؟
- 12) أين جهازا التلفزيون والفيديو؟
- 13) هل التلفزيون عند أستاذنا سلكي أم لاسلكي؟
- 14) صور من على حائط غرفة الاستقبال؟
- 15) أين السرير العريض؟
- 16) هل المرأة في غرفة النوم كبيرة أم صغيرة؟
- 17) أين المائدة؟
- 18) بم مزود مطبخ الشقق في هذا البيت؟
- 19) أين بستان هذا البيت؟
- 20) لمن البستان؟
- 21) متى مدرسوننا في بستانهم؟
- 22) متى وأين كان مدرسوننا طالبًا؟
- 23) أين معهد الاستشراق؟
- 24) هل عمل مدرسوننا في الجامعة صعب أم سهل؟

118 – машқ. Қуйидаги гапларни лийс феъли ёрдамида бўлишиз шаклга айлантинг:

- 1) بيت مدرسي معهد الاستشراق في وسط المدينة. (2) شقق هذا البيت نيرة ومشمسة. (3) أرض الغرفة مفروشة ببساط أخضر. (4) الأثاث كثيرة في غرفة الاستقبال. (5) الستارتان على نافذتي هذه الغرفة. (6) جهازا التلفزيون

- والفيديو على طاولة صغيرة. 7) جهاز التلفزيون ملون. 8) جهاز التلفيون لأستاذنا لاسلكي. 9) على جدران غرفة الجلوس صور الوالدين. 10) المائدة في وسط المطعم. 11) على المائدة طعام لذيذ. 12) مطبخ هذه الشقة مزود بالغاز الطبيعي. 13) البستان أمام البيت. 14) الأشجار المثمرة والأزهار الجميلة في هذه البستان. 15) المدرسون في معظم الأوقات في بستانهم. 16) هذا الأستاذ مدرس اللغة الأوزبكية في كليتنا. 17) في هذه الشقة حمام. 18) المصابيح الكهربائية كثيرة في الشقة. 19) شقة أستاذنا في الطابق الثاني. 20) هذه الشقة مؤلفة من غرفتين.

119-мишқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Бу янги дарслар қийин эмас.
2. Улар (мз.) буғдойранг эмаслар.
3. Ўша муҳандислар янги эмаслар.
4. Бу актёрлар ливанлик эмаслар.
5. Ўқув предметлари кўп эмас.
6. Бу кучли ёш йигит мисрлик эмас.
7. Жуброн Халил Жуброн суриялик ёзувчи эмас.
8. Искандария шаҳри Мисрнинг пойтахти эмас.
9. Гўзал Самарқанд Ўзбекистоннинг пойтахти эмас.
10. Бу икки катта дарахт орқасида бино йўқ.
11. Истироҳат парки катта ҳайкал рўпарасида эмас.
12. Сиз (мн.) тўлин ойдек эмассиз.
13. Бу кўк чой қандли (қанд билан) эмас.
14. Икки дераза ўртасида телевизор йўқ.
15. Бу маъруза тиришқоқ талабалар учун эмас.
16. Ўша кинотеатрда полициячилар фильми йўқ.
17. Бу одам Намангандан эмас.
18. Имтиҳонлар яқин кунларда эмас.
19. Сизлар (мн.) узоқ қишлоқдан эмасмисизлар?
20. Биз Наманган университети толибалари эмасмиз.

120-мишқ. Қуйидаги савол-жавобни арабчага ўғиринг:

- Бу қандай хона?
- Бу хона емакхонадир.
- Унда замонавий мебеллар борми?

- Ҳа, унда овқатланиш столи, стуллар ва юмшоқ диван бор.
- Емакхонада яна нима бор?
- Емакхонада симсиз телефон аппарати, кичкина стол устида рангли телевизор бор.
- Бу хонадон кимники?
- Бу хонадон завод муҳандисиники.
- Сиз (мн.) муҳандиснинг уйида бўлганмисиз?
- Ҳа, мен илгари у ерда кўп бўлганман.
- Муҳандиснинг уйи янгими?
- Йўқ, у янги эмас.

121-машқ. Қуйидаги ибораларни ўрганинг ва улар иштирокида gap тузинг:

غاز طبيعي، في السابق، في معظم الأوقات، رجل حضرمي، القسم العربي، قصة ممتعة، حالة جيدة، سوق المدينة، قلم رصاص، مدرس مصري، مكتبة الكلية، بدلة زرقاء اللون، البحر الأبيض المتوسط، الحرب العالمية الثانية، مدرس الأدب الأوزبكي، بناية غير ضخمة، شقق هذا البيت، مرافق عصرية، في الطابق الأول، غرفة الجلوس، مفروش بالبساط، نقوش ملونة، جهاز التليفون، سرير عريض، خزانة للملابس، زهرية من البلور، أزهار مختلفة، الأشجار المثمرة، في الطابق الثاني، قلم حبر، كتب عربية، سيارة بيضاء، حدائق واسعة، الطرق الطويلة.

ЕТТИНЧИ ҚИСМ

ЯНГИ СЎЗЛАР

I أَب (<i>y</i>) қайтмоқ	بَيْضَةٌ тухум
I أَتَى (<i>u</i>) келмоқ	I ثَأَرَ (<i>a</i>) қасос олмоқ
I أَخَذَ (<i>y</i>) олмоқ	مُ сўнг, кейин
I آدَى (<i>u</i>) пишиқ бўлмоқ	I جَاءَ (<i>u</i>) келмоқ
أَسْبُوعٌ кўп. أَسَابِيعٌ ҳафта	I جُرُوءٌ (<i>y</i>) журъатли бўлмоқ
أُسْرَةٌ оила	I جَلَسَ (<i>u</i>) ўтирмоқ
I أَسْفَى (<i>a</i>) афсусланмоқ	جَمِيعٌ барча, ҳамма
أَكَلٌ ейиш, овқатланиш	I حَبَّ (<i>u</i>) севмоқ
I أَكَلٌ (<i>y</i>) емоқ, овқатланмоқ	I حَسَنٌ (<i>y</i>) яхши бўлмоқ
I أَمَرَ (<i>y</i>) буюрмоқ	حَقُولٌ кўп. حَقْلٌ дала
أَمْسٍ кеча, кечаги кунда	حَقَائِبٌ кўп. حَقِيْبَةٌ чамадон
انْتَهَاءٌ тугаш	حَقِيْبَةٌ кўп. مَدْرَسِيَّةٌ мактаб сумкаси
I أَوَى (<i>u</i>) паноҳ изламоқ	I خَافَ (<i>a</i>) кўрқмоқ
بَاقٍ – البَاقِي қолган	I خَرَجَ (<i>y</i>) чикмоқ
I بَعَدَ (<i>y</i>) узоқлашмоқ	I دَبَّ (<i>y</i>) судралмоқ
I بَقِيَ (<i>a</i>) қолмоқ	I دَخَلَ (<i>y</i>) кирмоқ
I بَغَى (<i>u</i>) йиғламоқ	دَرُوسٌ кўп. دَرْسٌ дарс

I دَقَّ (y) тақиллатмоқ
 I دَقَّ بِالْتَلْفُونِ телефон қилмоқ
 I دَنَا (y) яқинлашмоқ
 ذَهَابٌ кетиш
 I ذَهَبَ (a) кетмоқ, бормоқ
 I رَأَى (a) кўрмоқ
 رَاحَةٌ роҳат, дам
 I رَجَعَ (u) қайтмоқ
 رَقْمٌ رَقْمٌ қўп. аرقام рақам
 I رَمَى (u) отмоқ, ирғитмоқ
 زُبْدَةٌ сариёғ
 I سَاءَ (y) ёмон бўлмақ
 I سَأَلَ (a) сўрамоқ
 سَرِيْعًا тезда, зудлик билан
 I سَمِعَ (a) эшитмоқ, қулоқ
 солмоқ
 I سَوِيَ (a) тенглашмоқ
 شَايٍ чой
 I شَرَبَ (a) ичмоқ
 شَطْرُنْجٌ шахмат
 I شَوَى (u) қовурмоқ

صَابُونٌ совун
 I طَلَبَ (y) илтимос қилмоқ,
 талаб қилмоқ
 عَادَةٌ одат, ~ одатда
 I عَرَفَ (u) билмоқ, танимоқ
 عَشَاءٌ кечки овқат, кечлик
 عَضُوْ كۈп. أَعْضَاءٌ аъзо
 عَطْلَةٌ хордиқ куни, каникул
 I عَلِمَ (a) билмоқ
 عَوْدَةٌ қайтиш
 عِيدٌ кۈп. أَعْيَادٌ байрам, хайит
 غَدَاً эртага
 غَدَاءٌ тушлик
 غُرْفَةُ الْأَكْلِ емакхона
 I غَسَلَ (u) ювмоқ
 I فَادَّ (a) қамраб олмоқ
 I فَتَحَ (a) очмоқ
 I فَرَّ (u) қочмоқ
 فُطُوْرٌ нонушта
 فَنَاجِيْنُ кۈп. فَنَاجَانٌ пиёла
 I فَهَمَ (a) тушунмоқ

I قَالَ (y) айтмоқ, демок	مُفْرَدٌ ەلғиз; بِالْـ ەлғиз
I قَامَ (y) турмоқ; ...~ бажармоқ	холда
I قَرَأَ (a) ўқимоқ (<i>китобни</i>)	مَقَالَةٌ мақола
I قَرُبَ (y) яқинлашмоқ	مُنْزِيٌّ уйга тегишли
I قَضَى (u) ўтказмоқ (<i>вақтни</i>)	مُنْفَرِدٌ ەлғиз; سً – ەлғиз ҳолда
قَطَعَهُ кўп. قِطْعٌ бўлак, парча	I نَزَلَ (u) тушмоқ
I قَلَّ (u) озаймоқ	I نَظَفَ (y) озода бўлмоқ
I كَانَ (y) бўлмоқ, эмоқ	I نَهَضَ (a) уйғонмоқ
I كَتَبَ (y) ёзмоқ	وَاجِبٌ кўп. وَاجِبَاتٌ вазифа
كَالْعَادَةِ одатдагидек	وَاقِعٌ قَرِيْبًا مِنْ مَعْهَدِنَا институти-
I لَبَسَ (a) киймоқ	миз яқинига жойлашган
لَبَّنُ أَلْبَانٌ кўп. لَبْنٌ сут	وَزَارَةُ الْحَارِجِيَّةِ Ташки Ишлар
I لَعِبَ (a) ўйнамоқ	Вазирлиги
I لَقِيَ (a) учратмоқ	I وَصَلَ (u) етиб келмоқ
مُتَأَخِّرًا кеч, кечикиб	I وَضَعَ (a) қўймоқ
مُتَحَفُ الْفُنُونِ санъат музейи	I وَطِئَ (a) топтамоқ
I مَدَّ (y) чўзмоқ	I وَعَدَ (u) ваъда бермоқ
I مَسَّ (a) тегиб кетмоқ	I وَهَبَ (a) бермоқ
مَسْلُوقٌ сувда қайнатилган	I يَتِمَّ (u) етим бўлмоқ
مُطَالَعَةٌ мутолаа, ўқиш	I يَسِرَ (a) қулай бўлмоқ
	I يَقِظَ (a) уйғоқ бўлмоқ
	I يَسِسَ (a) умидсизланмоқ

§ 46. ФЕЪЛ ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТ

§ 47. УЧ ЎЗАК УНДОШЛИ ФЕЪЛЛАР

§ 48. ФЕЪЛНИНГ ЎТГАН ЗАМОНИ

122-машқ. § 47 ва § 48 да ишлатилган феълларнинг маъносини ёдланг.

123-машқ. **حَسُنَ، عِلْمٌ، ذَهَبٌ** феълларининг ўтган замонда қўйидаги шахс ва сонга мос шаклини топинг:

Сиз (мн.); улар (мз.); мен; биз иккимиз; сиз (мз.); улар (мн.); улар иккови (мз.); сиз иккинги; у (мз.); у (мн.).

124-машқ. **نَظَّفَ، شَرِبَ، دَخَلَ** феълларининг қўйидаги кишилик олмошларига мос шаклини топинг (ўтган замонда):

هم، أنتن، نحن، هما (мз.)، أنت، أنا، أنت، هو، أنتما، هي

125-машқ. Қўйидаги гапларни олмош иштирокисиз арабчага ўғиринг:

1. Мен кетдим. 2. У (мз.) кирмади. 3. Сиз (мн.) чиқдингиз. 4. Биз ёзиб бўлдик. 5. Сиз (мн.) ғазабланмадингиз. 6. Улар (мн.) урмадилар. 7. У (мз.) пок бўлди. 8. Биз ичмадик. 9. У иккиси (мн.) кириб бўлишди. 10. Сизлар (мз.) кетдингизлар. 11. Сизлар (мн.) чиқдингизлар. 12. Биз чиқмадик. 13. Мен билмадим. 14. Уни (мн.) билмадилар (у билинмади). 15. Бизни уришмади (биз урилмадик). 16. Мендан ғазабландилар (мен ғазаб остида қолдим). 17. У иккиси (мз.) киришди. 18. У иккиси (мз.) кириб бўлишди. 19. Сизлар (мз.) ичмадингизлар. 20. У (мн.) қаерга кетди? 21. Нима учун сиз иккинги ичдингиз? 22. Улар (мн.) чиқмадиларми? 23. Улар иккиси (мн.) нима ёзишди? 24. Сиз иккинги ғазабланмадингизми? 25. Нима учун улар (мз.) кетишди? 26. Қачон ёздик? 27. Сиз (мн.) урдингизми,

урмадингизми? 28. Нима учун биз билинмадик? 29. Мен ғазаб остида қолмадимми? 30. Сизлар (мз.) нима учун ичмадингизлар? 31. Сиз (мн.) ёзиб бўлгансиз. 32. Улар (мн.) чиқиб бўлишди. 33. У иккиси (мз.) кетиб бўлишди. 34. Биз кириб бўлдик. 35. Бизни урдилар (биз урилдик). 36. Сизларни (мз.) уришмади (сизлар урилмадингизлар). 37. Сиз (мн.) ғазабланингиз ёки ғазабланидингиз. 38. Улар (мз.) ғазабландилар ёки ғазаб остида қолдилар. 49. У (мз.) ёзиб бўлди ва кетди. 40. Биз чиқмадик.

§ 49. НОТЎҒРИ ФЕЪЛЛАРНИНГ ЎТГАН ЗАМОНДА ТУСЛАНИШИ

§ 50. ИККИ ЁҚЛАМА НОТЎҒРИ ФЕЪЛЛАРНИНГ ЎТГАН ЗАМОНДА ТУСЛАНИШИ

126-машқ. I жилддаги § 49 ва § 50 да ишлатилган феълларнинг маъносини ёдланг.

127-машқ. Қўйидаги феълларнинг турини аниқланг:

Мисол: قَالَ - иккиланган феъл, سَارَ - ажваф феъл ва ҳ.з.

1 (1 لَقِيَ. 2 قَالَ. 3 جَاءَ. 4 سَوِيَ. 5 أَوَى. 6 وَطِئَ. 7 رَمَى.
8 فَرَأَ. 9 أَمَرَ. 10 أَتَى. 11 آبَ. 12 يَسَسَ. 13 يَتَمَّ. 14 جَرُّوْ.
15 مَسَّ. 16 تَارَّ. 17 يَسِرَ. 18 دَنَا. 19 خَافَ. 20 بَغَى. 21
فَأَدَّ. 22 يَقِظَ. 23 حَبَّ. 24 وَصَلَ.

128-машқ. قَالَ, دَبَّ, لَقِيَ, بَغَى, феълларининг ўтган замонда қўйидаги шахс ва сонга мос шаклини топинг:

У (мн.); сиз иккинги; улар иккиси (мн.); у (мз.); улар (мн.); сиз (мз.); биз иккимиз; сиз (мн.); улар (мз.); мен; биз.

129-машқ. رَبِّى، اَبَ اَتَى، رَمَى феълларининг қуйидаги кишилик олмошларига мос шаклини топинг (ўтган замонда):

1) اَنْتُمْ. 2) هِيَ. 3) هُمَا (мн.). 4) هُمْ. 5) اَنْتُمْ. 6) نَحْنُ. 7) اَنْتِ. 8) اَنَا. 9) اَنْتِ. 10) هُوَ

130-машқ. تَارَ، دَنَا، آدَ، أَوَى، شَوَى، سَاءَ، قَالَ феълларини ўтган замонда ёзма рившида тусланг ва бунда ҳамзали феълларнинг имлосига эътибор беринг.

131-машқ. Қуйидаги гапларни олмош ишлатмаган ҳолда арабчага ўгиринг:

1. Биз кетдик ва келдик. 2. У (мн.) яқинлашди ва деди. 3. Улар (мн.) вафо қилмадилар ва ёмон бўлдилар. 4. Сизлар (мн.) қўрқмадингизлар ва йиғламадингизлар. 5. Мен буюрдим ва кетдим. 6. – Сиз иккингиз отмадингизми? – Йўқ, биз отмадик. 7. Биз буюрдик ва келдик. 8. – Улар (мз.) қовурмадиларми? – Йўқ, улар қовурмадилар. 9. У иккиси (мн.) журъатли бўлдилар ва ҳимоя қилдилар. 10. Биз озчилик бўлмадик. 11. У (мн.) кирди ва деди. 12. Улар (мз.) тенглашдилар. 13. Мен умидсизланмадим. 14. Улар (мз.) секинлашмадилар ва яширинмадилар. 15. Сиз (мн.) учратдингиз ва дедингиз. 16. – Сизлар (мн.) овқатланиб бўлдингизларми? – Йўқ, биз овқатланмадик. 17. Биз афсусландик ва қайтдик. 18. У (мн.) ҳимоя қилди ва яширинди. 19. Биз асир тушдик (асир олиндик) ва калтак едик (калтак остида қолдик). 20. Сиз иккингиз судралдингиз ва асир тушдингиз. 21. – Сизлар (мн.) қўрқмадингизларми? – Ҳа, биз қўрқдик ва паноҳ изладик. 22. Улар (мз.) севдилар ва ваъда бердилар. 23. Менга айтилмади. 24. У иккиси (мз.) учратишди ва қасос олишди. 25. Биз билдик ва яшириндик. 26. У (мн.) ўқилди ва иргитилди. 27. Улар (мн.) қовурдилар ва едилар. 28. Сиз

(*мн.*) афсусланмадингизми ва умидсизликка тушмадингизми? 29. Биз ваъда бердик ва вафо қилдик. 30. Улар (*мз.*) газабландилар ва яқинлашдилар. 31. Улар иккиси (*мз.*) кўрдилар ва секинладилар. 32. Мен ўқидим ва йиғладим. 33. Унга (*мз.*) буюрдилар (у буюрилди) ва дедилар. 34. Уларга (*мн.*) айтишмаганми? 35. Биз озайдик ва асир тушдик. 36. Сиз иккинги судралдингиз ва сизларга яқинлашдилар (сизлар яқинлашилдингиз). 37. Биз умидсизликка тушмадик ва йиғламадик. 38. Улар (*мз.*) журъатли бўлдилар ва ўч олдилар. 39. Улар (*мн.*) асир тушдилар ва ёмон бўлдилар. 40. Сиз иккинги келмадингиз ва асир тушдингиз. 41. Биз сайр қилдик (кездик) ва овқатландик. 42. Улар (*мн.*) озайдилар ва бошпана изладилар. 43. Улар (*мз.*) келишди ва яқинлашишди. 44. Мен умид қилдим ва умидсизликка тушмадим. 45. – Сиз (*мн.*) чиқмадингизми? – Йўқ, мен кирдим. 46. Улар (*мн.*) қовуришди ва ейишди. 47. У иккиси (*мн.*) секинлашишди ва яқинлашишди.

§ 51. I БОБ ФЕЪЛИНИНГ ҲОЗИРГИ-КЕЛАСИ ЗАМОНДА ТУСЛАНИШИ

132-машқ. I жилддаги § 51 да шилатилган феълларнинг маъносини ёдланг.

133-машқ. I жилддаги § 51 да мавжуд феълларнинг ўрта ўзак ундоши ҳаракатини ёдланг.

134-машқ. نَزَلَ (и), فَتَحَ (а), كَتَبَ (у), عَلِمَ (а), ذَهَبَ (а) феълларининг ҳозирги-келаси замонда қуйидаги шахс ва сонга мос вариантини топинг:

Улар (*мн.*); сиз (*мз.*); биз иккимиз; сиз (*мн.*); улар (*мз.*); мен; биз; у (*мн.*); сиз иккинги; улар иккиси (*мн.*); у (*мз.*).

135-машқ. *قَرُبَ* (y), *فَهِمَ* (a), *حَسُنَ* (y), *شَرِبَ* (a), *خَرَجَ* (y), феълларининг қўйидаги кишилик олмошларига мос вариантини топинг (ҳоз.- кел. замонда):

- 1) أَتَيْتُ. 2) نَحْنُ. 3) أَنْتِ. 4) أَنَا. 5) أَنْتُمَا. 6) هِيَ. 7) هُمَا.
(мз.) 8) أَنْتِ. 9) هُوَ.

136-машқ. Қўйидаги феълларнинг ҳозирги-келаси замонда ўрта ўзак ундоши ҳаракатини ёддан эслашга уриниб кўринг:

- 1) كَتَبَ. 2) عَرَفَ. 3) جَلَسَ. 4) فَتَحَ. 5) دَخَلَ. 6) عَلِمَ. 7) قَرُبَ. 8) فَهِمَ. 9) حَسُنَ. 10) ذَهَبَ. 11) نَزَلَ. 12) شَرِبَ. 13) خَرَجَ.

137-машқ. Қўйидаги феълларнинг шахс - сонини аниқланг ва ўзбекчага ўғиринг:

- 1) يَكْتُبُونَ. 2) يَجْلِسْنَ. 3) تَعْرِفَانِ. 4) تُفْتَحُ. 5) يَدْخُلُونَ. 6) سَيَعْلَمُونَ.
7) تَنْزِلِينَ. 8) أَشْرَبَ. 9) يَفْهَمْنَ. 10) يَقْرَبَانِ. 11) يَذْهَبُ. 12) لَا يَجْلِسُونَ.
13) سَوْفَ لَا نَشْرَبُ. 14) تُخْرَجُونَ. 15) تَنْزِلْنَ. 16) سَنَعْرِفُ. 17) لَا نَدْخُلُ.
18) يَحْسِنَانِ. 19) تَفْهَمُونَ. 20) أَنْزَلَ. 21) يَشْرِبِينَ. 22) سَوْفَ تَنْزِلُونَ.
23) سَوْفَ لَا نَعْرِفُ. 24) سَوْفَ يَخْرَجُونَ. 25) تُشْرَبُ. 26) يَفْتَحُونَ.
27) لَا نَفْهَمُ. 28) سَوْفَ تُعْرِفُونَ. 29) سَتَذْهَبِينَ. 30) يَحْسُنُ.

138-машқ. Қўйидаги гапларни олмош ишлатмаган ҳолда арабчага ўғиринг:

1. Биз ўтирмаяпмиз. 2. – Сизлар (мн.) ёзаяписизларми? – Йўқ, биз ёзмаяпмиз. 3. – У иккиси (мз.) киришаяптими? – Ҳа, у иккиси киришаяпти. 4. Улар (мн.) тушунишмаяпти.

5. Мен (келажакда) яқинлашаман. 6. Сиз иккингиз тушмаяпсиз. 7. Улар (мз.) чиқишмайди. 8. Сиз (мн.) тушасиз. 9. Биз кирмаймиз. 10. Мен ичмадим ва ичмайман. 11. Сизлар (мз.) келдингизлар ва кетмайсизлар. 12. У (мн.) билмайди ва тушунмайди. 13. У иккиси (мз.) ёзишяпти. 14. У иккиси (мн.) ўтиришмайди. 15. Мен яқинлашмайман. 16. Сизлар (мн.) билмайсизлар. 17. Улар (мз.) кирадилар ва чиқадилар. 18. Биз тушунмаймиз. 19. Мен билмайман. 20. У (мн.) ўтиради ва ёзади.

§ 52. НОТЎҒРИ ФЕЪЛЛАРНИНГ ҲОЗИРГИ-КЕЛАСИ ЗАМОНДА ТУСЛАНИШИ

§ 53. ИККИ ТОМОНЛАМА НОТЎҒРИ ФЕЪЛЛАРНИНГ ҲОЗИРГИ-КЕЛАСИ ЗАМОНИ

139-машқ. I жилддаги § 52 ва § 53 да учраган феълларнинг маъносини ёдланг.

140-машқ. *فَرَّ* (u), *أَكَلَ* (y), *قَالَ* (y), *لَقِيَ* (a), *جَاءَ* (u) феълларининг ҳозирги-келаси замонда қўйидаги шахс ва сонда мос вариантини топинг:

Улар (мн.); сиз (мз.); биз иккимиз; сиз (мн.); улар (мз.); мен; биз; у (мн.); сиз иккингиз; улар иккиси (мн.); у (мз.).

141-машқ. *مَدَّ* (y), *وَهَبَ* (a), *وَعَدَ* (u), *بَغَى* (u), *أَتَى* (u) феълларининг қўйидаги кишилик олмошларига мос вариантини топинг (ҳоз.-кел. замонда):

1) نحن. 2) أنت. 3) أنتن. 4) أنا. 5) أنتما. 6) هي. 7) هما (мн.) 8) أنت. 9) هو.

142-машқ. Қўйидаги феълларнинг шахс-сонини аниқланг ва ўзбекчага ўғиринг:

- 1) يَأْتُونَ. (2) يَاوِين. (3) تَلَقَّيْن. (4) نَأْكُل. (5) سِيضَعْنَ. (6) يِقْرُوُون.
- 7) آكَل. (8) تَجْدَن. (9) تَسِيرِيْن. (10) نَلْد. (11) نَحَافُون. (12) سَوْف لَا يِرُون.
- 13) تَقْعَان. (14) تَتَب. (15) يُوَلْدُون. (16) تَبْكِيْن. (17) سَيُلْقُون.
- 18) يَهَبْنَ. (19) يَمْدُون. (20) يُوجِدْنَ. (21) يُوعِدُون. (22) يَتَبِدُون.
- 23) تَوُوْبِيْن. (24) يَبِيْن. (25) يَسُوْأَن. (26) تَوْلِدُون. (27) يُسْأَلُون.
- 28) مُد. (29) يُلَقَّيْن. (30) تَقْلَن. (31) يَخْفَن. (23) نَوْجَه. (33) سَوْف لَا يِرُون.
- 34) لَا نَرَى. (35) سَوْف لَا أَرَى. (36) يَشُوُون. (37) تُوْعِدُون.
- 38) يَجِدْنَ. (39) سَوْف لَا يُقْرَأ. (40) تَفْرَرْنَ. (41) سَتَقْلَن. (42) سَتَخَافِيْن.

143-машқ. Қўйидаги ибораларнинг арабча вариантини топинг ва улар иштирокида gap тузинг:

Шаҳримиз заводларидан бири; видеомагнитофон; чет тиллар факультети; ота-она; Ўрта Ер денгизи; шаҳар чети; кўп пайт; машхур санъаткорлар; қадимий шаҳар; ёш ўқитувчи йигит; истироҳат парки; Шарқшунослик институти биноси; янги дафтар; қора янги костюм; оқ атиргул; касбдошимнинг дадаси; моҳир учувчи; вазирлик ходими; Тошкент ҳавоси; ҳафта давомида; шаҳримиз тайёрагоҳи; мисрлик талабалар ҳузурида; савдо вазирлиги; иккинчи жаҳон уруши; совуқ ҳаво; хобгоҳ; юмшоқ диван.

144-машқ. Қўйидаги ўтган замон феълларининг шахс-сонини аниқланг ва ҳозирги-келаси замон шаклини ҳосил қилинг:

- 1 (قُلْتُمْ . 2 آبوا . 3 قُرَيْت . 4 مَدَدْنَا . 5 سَوَيْتُ . 6 وَعِدْتِ .
 7 سَيْلِ . 8 أَوَيْتُنَّ . 9 وَهَبْنَا . 10 مَسَسْنَا . 11 سِرُّنَّ . 12 وُلْدُنَا .
 13 وَقَعُوا . 14 بَكَيْنَ . 15 خَافَا . 16 أَكَلْتُ . 17 دَنْتُ . 18 قَالَتْ .
 19 لَقِينَا . 20 فَرَزْتُمَا . 21 إِذْنَا . 22 وَفَيْتِ . 23 سُوْتُنَّ . 24 شَوْنَا .
 25 جِئْتُمْ . 26 وَأَلْتُمْ . 27 وَتَبْتُ . 28 وَكَلَّمْنَا . 29 وَهَبْنَا . 30 مُسَّنَا .

145 – машқ. Қўйидаги гапларни кишилик олмошини ишлатмаган ҳолда арабчага ўғиринг:

1. Сиз иккингиз кўрқаяпсиз. 2. Улар (мн.) овқатланишмаяпти. 3. – Улар (мн.) йиғлашмаяптими? – Йўқ, улар йиғлашмаяпти. 4. Сизлар (мн.) келасизлар, улар (мз.) эса, келмайдилар. 5. Сизлар (мз.) кўринасизлар. 6. Нима учун улар (мн.) топтаяптилар. 7. Сиз (мн.) қаердан топасиз? 8. Улар (мз.) нима берадилар? 9. У иккиси (мз.) сакрашмаяпти. 10. Нима учун сиз иккингиз ваъда беряпсиз? 11. Сиз (мн.) узайтираяпсизми? 12. Сиз (мз.) нима деяпсиз? 13. У (мн.) овқатланади. 14. Сизлар (мз.) ўқимаяпсизлар. 15. Сизлар (мн.) вафо қилмаяпсизлар. 16. Мен кўраяпман. 17. Сиз иккингиз қовурасиз. 18. У иккиси (мз.) қачон келишади? 19. Биз топмаяпмиз. 20. Улар (мн.) кезишмаяпти. 21. Биз тенглашаяпмиз. 22. Нима учун улар (мз.) сўрамаяптилар? 23. Сизни (мн.) учратмайдилар (сиз учратилмайсиз). 24. Биз демаймиз. 25. Мен яқинлашмайман. 26. Нима учун сиз (мз.) йиғламаяпсиз? 27. Бизга беришади (биз бериламиз). 28. Сиз иккингиз келмаяпсиз. 29. Улар (мн.) туғилажаклар. 30. У иккиси (мн.) топмайдилар.

§ 54. ФЕЪЛ КЕСИМЛИ ГАП

146-машқ. Қўйидаги гапларни ўзбекчага ўғиринг:

1) دخل الطالبان فجلسا. 2) تقرب الطيور ثم تبعد. 3) أكل الفلاحون فشرّبوا. 4) تفهم التلميذات ثم يكتبن. 5) المدرستان تقولان. 6) هل أنتم تعلمون؟ 7) يدخل أستاذنا فيجلس ثم يكتب. 8) قد خرج جميع الطلبة فذهبوا أما أحمد وزينب فما ذهبوا. 9) لماذا أنتما تبكيان؟ 10) قرأت فاطمة ومحمود ثم فهما.

147-ماشқ. Кўйидаги гапларда қавс ичидаги феълларни керакли шахс ва сонга қўйинг:

1) هم يفهمون أما مُحَمَّدٌ ومحمود ف (тушунмаяптилар).
 2) (чикмайдилар) الطالبات من المكتبة. 3) يأتي الفلاحون إلى الحقل ثم (кетадилар). 4) قرئت الكتب ف (ирғитилди). 5) أما أسفت الشابتان و(умидсизликка тушмадиларми)؟ 6) قرأ الشيخان ف (йиғладилар). 7) الضيفان (сайр қилдилар) و (овқатландилар). 8) قل الأطفال و (бошпана изладилар). 9) ذهب الفنانون ثم (келдилар). 10) هن (вафо қилмайдилар) و (ёмон бўладилар).

148-ماشқ. Кўйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Рассомлар қаердан топишади? 2. Нима учун толиб ва толиба ўқишмаяпти? 3. Мисрлик устозлар ва талабалар сен (мн.) ҳақингда сўрашаяпти. 4. Янги университетлар ва институтлар очилди. 5. Янги йил яқинлашмоқда. 6. Бойлар йиғлайдиларми? 7. Аёллар кўйлаклари тоза бўлди. 8. Фойдали китоблар ёзилди. 9. Қариндошлар келадилар, овқатланадилар, сўнг кетадилар. 10. Қоидалар тушунилди. 11. Карвонлар яқинлашдилар. 12. Фарзандлар туғилди.

13. Университетнинг янги кутубхонаси очилди. 14. Дангаса ўқувчилар ўқимайдилар ва ёзмайдилар. 15. Тиришқоқ болалар эса, ўқийдилар ва тушунадилар. 16. Дурадгорлар тиришқоқ эдилар. 17. Денгизчилар ҳам дангаса эмас эдилар. 18. Уйларнинг деразалари очилди. 19. Араб тили ўқитувчилари ўқияптилар ва ёзаяптилар. 20. Кичик болалар кўрқадилар.

§ 55. ТЎЛДИРУВЧИ

149-маишқ. Қуйидаги гапларда қавс ичидаги тўлдирувчиларни керакли келишикда қўйинг:

- 1) نسمع (араб мамлакатлари радиоэшиттиришларини) (кечлигини) (2) هل أنت مددت (кўлингни) ؟ (3) أكلت أمي (арабча ва инглизча) (4) لا أخاف (сендан мз.) (5) قرأنا (журналларни) (6) سمعنا (маърузани) بكل اهتمام (7) كتبنا أمس (араб дўстларимизга хат) (8) دقت لي أمي بالتليفون وسألت: لماذا ما أكلت (тушлигингни) ؟ (9) متى تنهضين (уйқингдан) (10) ندرس الآن (араб ва инглиз тилларини) (11) آخذ (китоб ва дафтарларимни) (12) لبس الطلاب (пальтолари) (13) نقضي (дам олиш) (14) سأبقى في الغرفة (мен ўзим) (15) هل تسمعين (сўзимни) ؟ (16) وهب لي أستاذي (арабча китобни) (17) هل قرأت هذا الكتاب سابقا؟ (18) نطلب (сизлардан (мз.)) (18) نطلب (сизлардан (мз.))

العودة إلى بيوتكم. 19) هل فهمتن (уй вазифаларингизни) لقينا 20) ؟ لقينا
أمس (эски дўстларимизни) وجلسنا معهم في أحد من مطاعم مدينتنا.

في يوم الراحة

كان أمس يوم الراحة فنهضت من النوم متأخرا قليلا. بعد الفطور قرأت الجرائد والمجلات الأوزبكية ثم قمت بواجباتي المنزلية وبعد انتهاء الواجبات ذهبت إلى صديقي ولعبت معه بالشطرنج حوالي ساعة. ثم ذهبنا إلى متحف الفنون الواقع قريبا من معهدنا. ثم أكلنا غداءنا في أحد من المطاعم فرجعنا إلى بيتي وجلسنا في غرفتي قليلا ثم دقت لنا أم صديقي بالتليفون وطلبت عودة ابنها سريعا إلى بيتهم. بعد ذهاب صديقي بقيت منفردا في المنزل وقضيت باقي الأوقات بمفردتي.

أما غدا فيوم العمل وعادة في أيام العمل أتهض من النوم صباحا باكرا وأقوم بالتمارين الرياضية ثم أغسل وجهي ويدي بالماء البارد والصابون وبعد هذا ألبس ملابسني وأدخل غرفة الأكل. نجلس أنا وجميع أعضاء أسرتي حول المائدة. في الفطور كالعادة نأكل قطعة من الخبز مع الزبدة أوالببضة المسلوقة ونشرب فنجانا من الشاي الأخضر أوالقهوة مع السكر واللبن.

وبعد الفطور آخذ كتيبي ودفاتري فأضع هذه الأشياء في الحقيبة المدرسية وأذهب إلى المعهد. أنا أدرس في جامعة الدراسات الشرقية وأدرس اللغة العربية وآدابها. وبعد الدروس أذهب إلى المكتبة أوقاعة المطالعة. مساءً أرجع إلى البيت وبعد العشاء أقرأ الكتب وأسمع بالراديوإذاعة طشقند وإذاعات بلدان العرب باللغة العربية.

150-ماشق. Еттинчи матн асосида қўйидаги саволларга
ёзма жавоб қайтаринг:

- (1) متى كان يوم الراحة ؟
- (2) متى نَهَضتَ من نومك ؟
- (3) ماذا فعلتَ بعد الفطور ؟
- (4) هل قمتَ بواجباتك المنزلية ؟
- (5) إلى أين ذهبتَ بعد انتهاء واجباتك ؟
- (6) ماذا فعلتَ في بيت صديقك ؟
- (7) كم ساعة لعبتما بالشطرنج ؟
- (8) إلى أي متحف ذهبتما ؟
- (9) أين يقع متحف الفنون ؟
- (10) أين أكلتما غداءكما ؟
- (11) ماذا فعلتما في غرفتك ؟
- (12) من دق لك بالتليفون ؟
- (13) ماذا طلبتَ أم صديقك ؟
- (14) مع من قضيتَ باقي أوقاتك؟
- (15) متى تنهض من نومك في أيام العمل ؟
- (16) هل تقوم بالتمارين الرياضية ؟

- (17) ماذا تأكلون في الفطور ؟
- (18) ماذا تشربون ؟
- (19) إلى أين تذهب بعد الفطور ؟
- (20) في أية جامعة تدرس ؟
- (21) ماذا تدرس في الجامعة ؟
- (22) إلى أين تذهب بعد الدروس ؟

151 – машқ. Қўйидаги гапларнинг ҳаракатини қўйинг ва ўзбекчага ўғиринг:

1) سنقوم بواجباتنا المنزلية غدا. (2) بعد ذهاب صديقتها دخلت فاطمة غرفتها وكتبت المقالة إلى الجريدة عن حياة الطلبة في الجامعة. (3) قبل العشاء غسلت يدي بالصابون. (4) نقضي عطلتنا الأسبوعية المقبلة مع أصدقائنا العرب. (5) لماذا ما لبستن ملابسك الجديدة في العيد؟ (6) دققنا له بالتليفون وطلبنا عودة أختنا الأصغر من بيته. (7) أمس ما قام موظفو وزارة الخارجية بالتمارين الرياضية أما غدا فيقومون بها. (8) جلس جميع أعضاء أسرة مدرس اللغة العربية في جامعتنا حول الطاولة فقرأوا الجرائد والمجلات المختلفة. (9) – هل تسمعون الإذاعات العربية كل يوم؟ – نعم، نسمعها كل يوم أما أمس فما سمعنا هذه الإذاعات. (10) قالت لنا مدرستنا: أنتم ما فهتمتم هذه المحاضرة. (11) – هل معك كتب ودفاتر وأقلام؟ – لا، هي بقيت في بيت صديقي ذلك. (12) كم فنجانا شربتما من الشاي؟ – شربنا فنجانا أو فنجانين منه. (13) قد كتبت واجباتي المنزلية من اللغة العربية أما واجبي من

الأدب العربي فسأقوم به غدا بعد أكل العشاء. 14) - لماذا لا تدقن لي
بالتليفون؟ هل لا تعرفين رقم تليفوني؟ 15) ما بقي شيء عندي.

152-машқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Онам Тошкент радиоэшиттиришини ҳар куни эрталаб эшитадилар. Кечқурун эса Тошкент радиоси билан бирга араб радиоэшиттиришларини ҳам тинглайдилар. 2. Синглим нонуштадан кейин китоб ва дафтарларини портфелига солди-да, мактабига жўнади. У ҳозир мактабда ўқийди. 3. Эртага ҳафталик дам олиш куни ва бу кунни биз жуда мароқли ўтказамиз. Дўстим билан шахмат ўйнайман, уй вазифаларимни бажараман, вазифаларим тугаганидан кейин маданият саройига ёки истироҳат боғига бораман. 4. Отам биринчи қаватдаги емакхонага кирдилар, у ерда стол ёнига ўтирдилар ва бир пиёла кўк чой ичдилар. Сўнг емакхонадан чиқдилар ва меҳмонхонага кирдилар, телевизор рўпарасига ўтирдилар ва ахборот дастурини томоша қилдилар. 5. Бувим кеча хоналаридан чиқмадилар ва бугун эрталабгача ўша ерда ўтирдилар. Бобом эса, нонуштадан сўнг бозорга бордилар ва у ердан турли хил кийим - кечаклар олиб келдилар.

153-машқ. Қуйидаги ибораларни ўрганинг ва улар иштирокида гап тузинг:

واقع قريبا من المعهد، يوم الراحة، بعد الفطور، كالعادة، أيام العمل،
قاعة المطالعة، إذاعة طشقند، لعب بالشطرنج، واجبات منزلية، حوالي
ساعة، متحف الفنون، باقي الأوقات، تمارين رياضية، الماء البارد، غرفة
الأكل، أعضاء الأسرة، حول المائدة، فنجان من الشاي الأخضر، بيضة
مسلوقة، قهوة مع السكر، إذاعات البلدان العربية، الجرائد والمجلات، أحد
من المطاعم، منفردا، وزارة الخارجية، بالمفرد؛

САККИЗИНЧИ ҚИСМ

ЯНГИ СЎЗЛАР

I أَحَدًا (y) бошламоқ	أَزْرَارٌ кўп. тугма
اهْتِمَامٌ диққат, эътибор	I سَارٌ (u) бормоқ, кезмоқ
بَوَاحِرُ кўп. пароход, катта кема	سَارٌ хурсанд қилувчи
الْبَارِحَةَ кеча, кечаги кунда	I سَرَّ (y) хурсанд қилмоқ
بَحِيحٌ марокли, шод	سَكَّةٌ бир дона балик
تَارِيحِيٌّ тарихий	السُّوَيْسُ Сувайш
ثَلَاثٌ уч (рақам)	شَوَاطِيٌّ кўп. соҳил, қирғоқ
تُلُوجٌ кўп. қор	شِتَاءٌ қиш
جُمْلَةٌ кўп. ғалп, жумла	صَحْرَاءٌ саҳро
جَوَابٌ кўп. жавоб	صَحْرِيٌّ тошдан иборат, тошлоқ
رَصِيْفٌ поезд ёки кема келиб тўхтайдиган жой	صُفُوفٌ кўп. курс, саф
I رَكِبَ (a) ўтирмоқ (мас. автомобилга)	صِنْفِيٌّ ёзги
رَيْسِيٌّ асосий, марказий	عَلَمَاءٌ кўп. олим, билувчи
I زَارٌ (a) бормоқ, зиёрат қилмоқ	فَتَاتٌ кўп. қиз, қиз бола
زُجَاجٌ ойна, шиша	فِي ثَلَاثِ سَاعَاتٍ уч соатда

فِي قَلْبِ الْمَدِينَةِ шаҳар
 марказида
 I قَصَدَ (y) йўл олмоқ,
 йўналмоқ
 I قَطَعَ (a) кесмоқ, кесиб
 ўтмоқ
 قَنَاةٌ канал
 كَلَامٌ гап, калом
 مَاضٍ - الْمَاضِي ўтган, ўтиб
 кетган
 مَخْزَنٌ кўп. مَخَازِنُ омбор, хазина
 مَدْخَلٌ кириш жойи,
 киравериш жой
 I مَرَّ (y) - ўтмоқ; مَرٌّ ~ олиб
 ўтмоқ
 مَرْصُوفٌ асфальтланган
 مَسْرَحٌ кўп. مَسَارِحُ театр
 مِصْرُ الْجَدِيدَةِ Мисру-л-жадида
 (Қоҳира мавзеларидан бири)

مِعْطَفٌ кўп. مِعْطَافٌ пальто
 مَعْمَلٌ кўп. مَعَامِلُ фабрика
 مَعْمَلُ تَكْرِيرِ النَّفْطِ нефтни
 қайта ишлаш заводи
 مَكَانٌ кўп. أَمَاكِنُ жой
 مُهَدَّةٌ текис, силлик
 مَنَاظِرٌ кўп. مَنْظَرٌ манзара
 مَوْضُوعٌ мавзу
 مِينَاءُ порт, денгиз порти
 مِينَاءُ بُورِ تَوْفِيْقِ Порт Тавфиқ
 порти
 نَزْهَةٌ сайр, экскурсия
 I وَجَدَ (u) топмоқ
 وَجَدُوهَا جَمِيلَةً уни чиройли
 ҳолатда кўришди; кўрди-
 ларки, у чиройли экан
 يَوْمَ الْجُمُعَةِ жума куни

§ 56. ФЕЪЛЛАРГА ҚЎШИЛУВЧИ БИРИКМА ОЛМОШЛАР

154-машқ. Қуйидаги гаплардан тагига чизилган
 сўзларни бирикма олмош билан алмаштиринг:

- 1) خلال درس اللغة العربية نكتب جملاً على اللوح. (2) هل سمعتم هذا الكلام؟ (3) سأل المدرس الطلاب: هل فهمتم الموضوع؟ (4) يعرف الطلبة كثيراً من الكتاب المشهورين. (5) قام أحمد من مكانه وفتح هاتين النافذتين. (6) في الفطور أكلتُ قطعة رغيف. (7) ندرس في الجامعة اللغتين العربية والإنجليزية. (8) أخذ التلاميذ الدفاتر والكتب من المقعد. (9) سمع الطلاب محاضرة الأستاذ المشهور باهتمام ثم سألوا هذا الأستاذ عن واجباتهم المنزلية. (10) وضعت فاطمة الحقيبة المدرسية على الطاولة. (11) ما دخلت الطالبات غرفة العميد. (12) هل قرأتَ الجريدة الأسبوعية؟ (13) قضينا أيام العطلة الصيفية ممتعاً. (14) هل غسلت يديك قبل الأكل؟ (15) هل درستم دروسكم؟ (16) في الشتاء نلبس معاطفنا كل يوم. (17) طالبات جامعتنا عرفن صديقاتهن جيداً جداً. (18) من وجد أجوبة هذه الأسئلة؟ (19) لماذا ضربتم هؤلاء الفتيات بالثلج؟ هل غسلتم أيديكم؟

155 – машқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Ўқитувчимизнинг янги квартираси фонтан қаршисида жойлашган. Сиз (мз.) унга қирганмисиз? 2. Мен биринчи матни жуда яхши ўргандим. Сиз (мн.) ҳам уни ўргандингизми? 3. Дугонангизнинг исми Хадича, шундай эмасми? Уни сиз арабча ҳарфлар билан дафтарингизга ёздингизми? 4. Ота-онамнинг иккита сурати деворда турипти. Уни синглим уйдан келтириб берган. 5. Умумий хонада (ўлтириш хонасида) юмшоқ диван бор. Меҳмон аёллар (унга) киришди ва ўтиришди. 6. Тушлик вақти яқинлашяпти. Бир оз вақтдан кейин ошхоналардан бирига қирамиз ва уни тановул қиламиз. 7. Жисмоний машқлар саломатлик учун жуда фойдали. Мен уни ҳар куни эрталаб бажараман. 8. Китоб ва дафтарларимни олдим ва уларни

портфелимга солдим. 9. Ушбу маъруза сизлар (мз.) учундир. Сизлар эса уни диққат билан тингламадингизлар ва дафтарларингизга ёзмадингизлар. 10. Араб адабиётидан эртага дарс бўлмайди. Мен уни эртага кечки овқатдан сўнг ўқийман. 11. Сизларнинг (мн.) янги кийимларингиз жуда чиройли. Нима учун уларни хотин-қизлар байрами куни киймадингизлар? 12. Олий таълим вазирлиги ходимлари араб мамлакатлари радиоэшиттиришларини тинглашмайди ва уларни тушунишмайди. 13. Эртага ҳафталик дам олиш куни. Уни биз мисрлик меҳмонлар билан ўтказамиз. 14. Талабалар пальтолари олишди ва тезлик билан уни кийишди.

156-машқ. Қуйидаги ибораларнинг арабча вариантини топинг ва улар иштирокида гап тузинг:

Иш кунлари; вазифалар тугаганидан кейин; китоб ва дафтарларим; дарслардан сўнг; Тошкент радиоси; араб тили ва адабиёти; бир пиёла қора чой; сариеғ билан бир бурда нон; дастурхон атрофида; емакхона; совуқ сув ва совун билан; санъат музейи; телефон аппарати; илиқ сув; телефон қилмоқ; уй вазифалари; ҳар куни; икки пиёла қандли қаҳва; араб адабиёти; ташқи ишлар вазирлиги ходимлари; кенжа укам; араб дўстларимиз; келгуси ҳафталик дам олиш куни.

§ 56^a. ҲОЛ (ПАЙТ, ЎРИН, ДАРАЖА ВА МИҚДОР ҲОЛЛАРИ)

Иш-ҳаракатнинг бажарилиш ўрни, пайти, даражаси, мақсади, сабаби каби турли муносабатларни ифодаловчи сўзлар ҳол дейилади ва улар иш-ҳаракатга нисбатан қандай муносабатни билдиришига қараб қуйидаги турларга бўлинади:

1. Пайт ҳоли. Иш-ҳаракатнинг бажарилиш пайтини билдирувчи сўзлар пайт ҳоли дейилади ва улар қачон, қачондан бўён, қачонгача каби сўроқларга жавоб бўлади.

Пайт ҳоли араб тилида ноаниқ ҳолатда, тушум келишигида ёки бирор предлог ёрдамида қаратқич келишигида келган отлардан шаклланади. Масалан: أَفْرَأُ كُتُبًا عَرَبِيَّةً دَائِمًا – Мен доим арабча китобларни ўқийман.

جَلَسْنَا مَعَ الْأَصْدِقَاءِ فِي قَاعَةِ الْمَطَالَعَةِ حَتَّى الْمَسَاءِ – Дўстлар билан кироатхонада кечгача ўтирдик.

Баъзан тушум келишигидаги ҳол аниқ ҳолатда бўлиши ҳам мумкин. Масалан:

زُرْنَا هَذِهِ السَّنَةَ كَثِيرًا مِنَ الْقُرَى – Бу йил биз кўп қишлоқларга бордик.

Пайт ҳоли изофали бирикмалардан ҳам шаклланади ва бунда музоф тушум келишигида бўлади. Масалан:

نَكُنْتُ وَفْتِ الدَّرْسِ كَثِيرًا مِنَ الْجُمَلِ الْعَرَبِيَّةِ إِلَى دَفَاتِرِنَا – Дарс пайтида кўпгина арабча жумлаларни дафтаримизга ёзамиз.

Пайт ҳолини ифодаловчи айрим сўзлар аниқ ҳолатда, тушум келишигида келади ва бундай сўзлар озчиликни ташкил қилади. Масалан: الآنَ، الْبَارِحَةَ، الْيَوْمَ ва ҳ. з.

Яна шундай ёрдамчи сўзлар мавжудки, улар умумий қоидага хилоф равишда бош келишикда келгани ҳолда пайт ҳолини ифодалайди. Масалан:

مَا وَصَلَ الْقِطَارُ بَعْدُ - Поезд ҳали келгани йўқ.

أَعْرِفُ هَذَا الْمُمْتَلِ مِنْ قَبْلُ – Бу актёрни мен илгаридан биламан.

2. Ўрин ҳоли. Иш-ҳаракатнинг бажарилиш ўрнини билдириб, қаерда, қаерга, қаердан каби саволларга жавоб бўлувчи сўзлар ўрин ҳоли дейилади. Ўрин ҳоли ҳам пайт ҳоли каби тушум келишигидаги ёки бирор предлог билан қаратқич келишигида келган отлардан ифодаланади. Масалан:

مَشَى الطَّالِبُ يَمِينًا وَيَسَارًا - Талаба ўнгу чапга томон юрди.

تَقَعُ جَامِعَتُنَا قُرْبَ مَسْرَحِ نَوَائِي – Университетимиз Навоий театри ёнида жойлашган.

3. Даража ва миқдор ҳоли. Иш-ҳаракатнинг бажарилиш миқдори ва даражасини ифодаловчи бу сўзлар одатда ноаниқ ҳолатда, тушум келишигида келади ва қанча, қай даражада каби саволларга жавоб бўлади. Масалан:

كَتَبْنَا هَذِهِ الْجُمْلَةَ مَرَّتَيْنِ – Бу жумлани икки марта ёздик.

أَمْسَ لَعِبْنَا كَثِيرًا وَتَعَبْنَا جَدًّا – Кеча кўп ўйнадик ва жуда чарчадик.

157-машиқ. Қуйидаги гаплар ичидан ҳолларни топинг, уларнинг турини аниқланг ва қай йўл билан шаклланганини изоҳланг:

- (1) جميع الطرق في جمهوريتنا ممهدة ومرصوفة. (2) قام تلاميذ تلك المدرسة برحلة إلى الجبل الصخري العالي. (3) رأينا أمامنا قناة عريضة وسُرنا كثيراً بمنظرها. (4) جاء الطلاب في الصباح الباكر إلى المبنى الرئيسي لجامعة نمغان. (5) زرنا الباحة مصنع تكرير النفط في مدينة فرغانة. (6) وصل فنانومسرح نوائي إلى مدينة أورغانج فوجدوها مدينة جميلة على شاطئ نهر آمودريا. (7) وصلت سيارتنا إلى طشقند في ثلاث ساعات. (8) أثناء رحلتنا إلى فرغانة زرنا مصنع تكرير النفط ومخازن النفط ثم رجعنا إلى نمغان بعد ساعتين. (9) بعد انتهاء الرحلة جئت إلى البيت ولبست ملابسني المنزلية ثم لعبت مع أخي الصغير بالشطرنج حوالي ساعتين. (10) في معظم الأوقات نقوم برحلة إلى مدن أوزبكستان المختلفة ونجدها جميلة ونظيفة. (11) في السنة الماضية زرنا سمرقند وهي مدينة إسلامية قديمة

كانت في التاريخ عاصمة لدولة جدنا العظيم الأمير تيمور فوجدناها مدينة تاريخية. قال العلماء عنها متحفًا تحت السماء المفتوحة.

158-ماشқ. Қуйидаги ҳолларни арабчага ўғиринг ва шу ҳоллар иштирокида гап тузинг:

Ўтган жума кунида; шаҳримизга; тез-тез; уч соатда; экскурсиямиз давомида; Сувайш каналига кираверишда; кемалар тўхтайдиган жойда; чапга ва ўнгга; эрта тонгда; дастурхон атрофида; иш кунларида; дам олиш кунида; бугун; нонуштадан сўнг; илгари (вақтга нисбатан).

159-ماشқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг:

1. Биз ўтган ойда Бухорога экскурсия қилдик. Қўрдикки, Бухоро тарихий шарқона шаҳар экан. 2. Замонавий машиналаримиз ҳозирги кунда Тошкент билан Наманган ўртасидаги йўлни уч соатда босиб ўтади. 3. Толибалар институтнинг асосий биноси ёнига келишди ва автобусга чиқишди. Улар Андижон шаҳрини зиёрат қилишади. 4. Тошкент билан Самарқанд ўртасидаги йўл теп-текис ва асфальтлангандир. 5. Сирдарё катта дарё эмас ва унда катта кемалар қатнамайди. 6. Республикамизда баланд тоғлар кўп. Улар тошлоқ (тошдан иборат) эмас, улар ям-яшил тоғлардир. 7. Эртага биз Бухорога жўнаймиз ва у ерда янги нефтни қайта ишлаш заводини зиёрат қиламиз. 8. Катта Фарғона канали ва Шимолий Фарғона канали Фарғона водийсида жойлашган. Унда катта пароход ва кемалар йўқ, шунингдек, кемалар тўхтайдиган бекат ҳам мавжуд эмас. 9. Шимолий Фарғона канали сувини Сирдарёдан олади. 10. Порт Тавфиқ порти Сувайш шаҳрида жойлашган ва у Сувайш каналининг бошланишидир.

رحلة إلى السويس

في يوم الجمعة الماضي قام طلاب الجامعة برحلة إلى مدينة السويس وكانت نزهة بهيجة سارة. جاؤوا إلى مبنى الجامعة الرئيسي في الصباح الباكر وركبوا سيارة كبيرة. ومرت بهم هذه السيارة من خلال مصر الجديدة ثم أخذت طريقها في الصحراء وهو طريق ممهد ومرصوف. قطعت السيارة هذا الطريق في ثلاث ساعات. وصلوا إلى السويس فوجدوها مدينة جميلة على شاطئ البحر الأحمر ورأوا بجوارها جبلاً صخرية عالية وسرّوا كثيراً بمنظر البحر والجبال وقصدوا إلى مينائها بور توفيق ورأوا السفن هناك عند الرصيف. ثم ساروا إلى مدخل قناة السويس ولقوا فيه بعض البواخر الكبيرة تمر بها. أثناء رحلتهم زاروا مصنع الأزرار المصرية ومعمل تكرير النفط ومخازن السمك ثم رجعوا إلى القاهرة في المساء.

(О.Б. Фролованинг «Мы говорим по-арабски» китобидан айрим ўзгартишлар билан)

160-машқ. Саккизинчи матнни дафтарингизга кўчиринг, ҳаракатларини қўйинг ва ўзбекчага ўғиринг.

161-машқ. Саккизинчи матн асосида қўйидаги саволларга ёзма жавоб қайтаринг:

- 1) من قام برحلة إلى السويس ومتى قامت الرحلة ؟
- 2) إلى أين جاء الطلاب صباحا باكرا ؟
- 3) هل طريق السويس ممهد ومرصوف ؟
- 4) في أية مدة قطعت السيارة هذا الطريق ؟

- (5) أين تقع مدينة السويس ؟
- (6) ماذا يوجد بجوار مدينة السويس ؟
- (7) ماذا رأى الطلاب في الميناء ؟
- (8) هل زار الطلاب مكانا آخر في السويس ؟
- (9) أية مؤسسات زاروها في السويس ؟
- (10) متى رجع الطلاب إلى القاهرة ؟

§ 56^b. ФЕЪЛ КЕСИМЛИ ГАПЛАРДА СЎЗЛАРНИНГ ТАРТИБИ

Феъл кесимли гаплар бош бўлақлар билан бошланади. Гапда эга билан кесимнинг ўрни юқорида айтиб ўтилган. Иккинчи даражали бўлақлар эса, бош бўлақлардан кейин келиб, уларнинг тартиби қуйидагича бўлади:

Бош бўлақлардан кейин аввал воситасиз тўлдирувчи келади. Масалан, أَخَذَ أَحْمَدُ الْكِتَابَ وَالِدَفْتَرَ – *Аҳмад китоб ва дафтарни олди.*

— سَمِعْتُ إِذْأَعَةَ صَوْتِ الْعَرَبِ *Савту-л-араб радиотўлқинини эшитдим.*

2. Агар гапда воситасиз тўлдирувчини таъкидлаш, унга логик урғу бериш керак бўлса, у эгадан олдинга ўтиши ҳам мумкин. Масалан,

كَتَبَ الرَّسَالَةَ الطَّالِبُ – *Талаба (бошқа нарсани эмас) хатни ёзди.*

3. Агар гапнинг эгаси ҳам, воситасиз тўлдирувчи ҳам келишиқда турланмайдиган сўздан ифодаланган бўлса, эга ҳар доим тўлдирувчидан олдинда туради. Масалан,

رَأَى يَحْيَى مُوسَى – *Яҳё Мусони кўрди.*

4. Агар гапда воситали тўлдирувчи ҳам мавжуд бўлса, у воситасиз тўлдирувчидан кейин келади. Масалан,

أَخَذْتُ الْمَجَلَّةَ مِنْ صَدِيقِي – Мен журнални дўстимдан олдим.

5. Тўлдирувчилардан кейин ўрин ҳоли, сўнг даража ва миқдор ҳоллари ўрин олади. Масалан,

سَمِعَ الطَّلَابُ الْمُحَاضِرَةَ فِي الْقَاعَةِ بِاهْتِمَامٍ كَبِيرٍ – Талабалар залда лекцияни катта қизиқиши билан тингладилар.

6. Пайт ҳоли гапнинг хоҳлаган жойида келиши мумкин ва бунда гапнинг мазмунига халал етмайди. Масалан,

زَارَ الضُّيُوفُ مَصْنَعَ تَكْرِيرِ النَّفْطِ أَمْسٍ

زَارَ الضُّيُوفُ أَمْسٍ مَصْنَعَ تَكْرِيرِ النَّفْطِ

زَارَ أَمْسٍ الضُّيُوفُ مَصْنَعَ تَكْرِيرِ النَّفْطِ

أَمْسٍ زَارَ الضُّيُوفُ مَصْنَعَ تَكْرِيرِ النَّفْطِ

Кеча меҳмонлар нефтни қайта ишлаш заводини бориб кўрдилар.

7. Табиийки, гапда эга ҳам, тўлдирувчилар ҳам, ҳоллар ҳам ўзларининг аниқловчиларига эга бўлишлари мумкин. Бунда аниқловчилар ўзларининг характерларига ва қайси бўлакники эканлигига қараб, ўша гап бўлагининг олдидан ёки кетидан жой олади. Масалан,

سَمِعَ هَؤُلَاءِ الطَّلَابُ الْمُحَاضِرَةَ – Бу толиблар маърузани тингладилар. سَمِعَ هَؤُلَاءِ الطَّلَابُ مُحَاضِرَةَ الْمُدْرَسِ الْمَشْهُورِ – Бу толиблар машҳур ўқитувчининг маърузасини тингладилар.

سَمِعَ هَؤُلَاءِ الطَّلَابُ مُحَاضِرَةَ الْمُدْرَسِ الْمَشْهُورِ الْجَدِيدَةِ بِاهْتِمَامٍ تَامٍ – Бу толиблар машҳур ўқитувчининг янги маърузасини катта қизиқиши билан тингладилар.

8. Гапдаги ички вазиятга боғлиқ равишда, у ёки бу гап бўлагига бериладиган урғу ва шу каби омиллар таъсирида

гапта сўзларнинг тартиби юқоридагидан бошқачарок бўлиши ҳам мумкин.

162-машқ. Қуйидаги гапларни ўзбекчага ўғиринг ва ундаги сўзларнинг тартибига эътибор беринг:

1) قام موظفو وزارة الخارجية يوم العطلة الأسبوعية الماضي برحلة إلى ضاحية المدينة وهي كانت نزهة مريحة وبهيجة. 2) دخلنا غرفة الأكل وجلس جميع أعضاء أسرتي حول المائدة. 3) بعد العشاء عادةً نشرب فنجانا أوفنجانين من الشاي الأخضر وهو مفيد جدا لصحة الإنسان. 4) أختي الصغيرة الآن تلميذة في الصف الأخير في المدرسة وبعد عدة شهور ستكون طالبة لجامعة تمنغان. 5) في وسط غرفة الأكل مائدة عريضة وعليها زهرية من الزجاج. 6) غدا سنذهب مع مجموعة من الضيوف المصريين إلى متحف الفنون الواقع في قلب طشقند. 7) يقوم أخي الصغير بواجباته المنزلية كل يوم بعد رجوعه من المدرسة.

163-машқ. Қуйидаги гапларни арабчага ўғиринг ва қайси гап бўлагининг қаерда жойлашганини изоҳланг:

1. Олий таълим вазирлиги хизматчилари ўтган ойда Катта Фарғона каналига сафар қилишди ва канал қирғоғига жойлашган кўпгина қишлоқларга киришди. 2. Уларнинг (мз.) машиналари Тошкент билан Наманган ўртасидаги йўлни уч соатда босиб ўтди. 3. Хизматчилар эрта тонгда вазирликнинг баланд биноси ёнига келишди ва машинага ўтиришди. 4. Улар (мн.) ўзлари билан нон, озгина сариёғ, қайнатилган тухум ва кўк чой олишган. 5. Нонуштадан сўнг холамнинг ўғли китоб ва дафтарларини олади, уларни сумкасига жойлайди ва институтга жўнайди. У ҳозир Тошкент тиббиёт институтида ўқимокда. 6. Иш кунлари одатда мен жуда эрта уйғонаман, тезлик билан нонушта

қиламан ва ишга жўнайман. Мен нефтни қайта ишлаш заводида бош муҳандис бўлиб ишлайман. 7. Яқинда заводимизга Миср Араб Республикасидан меҳмонлар келишди. Улар завод фаолиятдан жуда хурсанд бўлишди.

164-машиқ. Қуйидаги ибораларни ўрганинг ва улар шитирокида гап тузинг:

مصر الجديدة، معمل تكرير النفط، ميناء بور توفيق، في قلب المدينة،
محاضرة الأستاذ المشهور، غرفة العميد، العطلة الصيفية، قطعة رغيف، على
اللوح، في ثلاث ساعات، شاطئ البحر الأحمر، بواخر كبيرة، مصنع الأرزار،
في المساء، الجبل الصخري العالي، مسرح نوائي، في معظم الأوقات، في السنة
الماضية، جدنا العظيم الأمير تيمور، مدينة تاريخية، متحف تحت السماء
المفتوحة، ضاحية المدينة، نزهة مريحة، صحة الإنسان، كل يوم، زهرية من
الزجاج، عدة شهور، مجموعة من الضيوف المصريين، الطرق الممهدة، قناة
عريضة، المبنى الرئيسي، شاطئ نهر آمودريا.